

USTAWA

z dnia .....2008 r.

o państwowych egzaminach prawniczych

Rozdział I

Przepisy ogólne

Art. 1. Ustawa reguluje zasady przeprowadzania państwowych egzaminów prawniczych I i II stopnia, warunki przystępowania do tych egzaminów oraz uprawnienia przysługujące po ich zdaniu.

2. Ustawa wprowadza powszechny, jednolity elektroniczny system:

- 1) rejestracji kandydatów przystępujących do państwowych egzaminów prawniczych I i II stopnia;
- 2) elektroniczny system wyboru aplikacji adwokackiej, radcowskiej i notarialnej.

Art. 2. Użyte w ustawie określenia oznaczają:

- 1) podstawowe czynności prawnicze - udzielanie porad prawnych, w tym w szczególności: sporządzanie opinii prawnych, pism procesowych, umów i innych czynności prawnych, a także zastępstwo przed sądami powszechnymi w sprawach należących do właściwości sądów rejonowych z wyłączeniem spraw z zakresu prawa karnego, rodzinnego i opiekuńczego;
- 2) doradca prawny – osoba świadcząca podstawowe czynności prawnicze, w tym w szczególności: na własny rachunek lub w kancelarii adwokackiej, zespole adwokackim, spółce cywilnej, jawnej, partnerskiej, komandytowej, o których mowa w art. 4a ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze (Dz. U. z 2002 r. Nr 123, poz. 1058, z późn. zm.¹) lub w kancelarii radcy prawnego, spółce cywilnej, jawnej, partnerskiej, komandytowej, o których mowa w art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. z 2002 r. Nr 123, poz. 1059, z późn. zm.²);
- 3) aplikacje prawnicze – aplikacja adwokacka, radcowska, notarialna, sądowo-prokuratorska, referendarska, komornicza i legislacyjna;

---

¹ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2002 r. Nr 78, poz. 717, Nr 126, poz. 1069 i Nr 153, poz. 1271, z 2003 r. Nr 124, poz. 1152, z 2004 r. Nr 34, poz. 303, Nr 62, poz. 577 i Nr 202, poz. 2067, z 2005 r. Nr 163, poz. 1361 i Nr 169, poz. 1417, z 2006 r. Nr 75, poz. 529 i Nr 218, poz. 1592, oraz z 2007 r. Nr 80, poz. 540, Nr 85, poz. 571 i Nr 99, poz. 664.

² Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2002 r. Nr 78, poz. 717, Nr 123, poz. 1059, Nr 126, poz. 1069 i Nr 153, poz. 1271, z 2003 r. Nr 124, poz. 1152, z 2004 r. Nr 34, poz. 303, Nr 62, poz. 577 i Nr 202, poz. 2067, z 2005 r. Nr 163, poz. 1361, Nr 163, poz. 1361 i Nr 169, poz. 1417, z 2006 r. Nr 104, poz. 708 i 711, Nr 206, poz. 1522 i Nr 218, poz. 1592, oraz z 2007 r. Nr 80, poz. 540, Nr 85, poz. 571 i Nr 99, poz. 664.

- 4) test – zestaw pytań wraz z propozycjami odpowiedzi oraz kartą odpowiedzi;
- 5) uczestnik egzaminu- osoba dopuszczona do państwowego egzaminu prawniczego I lub II stopnia.

Art. 3. Do postępowań określonych w ustawie, w zakresie w niej nieuregulowanym, stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego.

Art. 4. Tytuł „doradca prawny” podlega ochronie prawnej.

Art. 5. 1. Doradcą prawnym nie może być osoba prawomocnie skazana za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe.

2. Doradca prawny podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu odpowiedzialności cywilnej za szkody wyrządzone przy świadczeniu podstawowych czynności prawniczych.

3. Prezes sądu apelacyjnego prowadzi listę doradców prawnych i wydaje zaświadczenie potwierdzające wpis na listę doradców prawnych.

4. Wpis na listę doradców prawnych uprawnia do świadczenia podstawowych czynności prawniczych.

5. Wpis na listę dokonuje się na wniosek. Do wniosku należy dołączyć oświadczenie o zawarciu umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej, o którym mowa w ust. 2 oraz o niekaralności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe.

6. Oświadczenie, o którym mowa w ust. 5, składa się pod rygorem odpowiedzialności karnej za fałszywe zeznania, po uprzednim pouczeniu o tej odpowiedzialności, zgodnie z Kodeksem karnym.

7. Prezes sądu apelacyjnego odmawia wpisu lub skreśla doradcę prawnego z listy, jeżeli doradca prawny:

- 1) nie złoży lub złoży niezgodne z prawdą oświadczenie, o którym mowa w ust. 5;
- 2) złoży oświadczenie o zaprzestaniu świadczenia podstawowych czynności prawniczych.

8. Minister właściwy do spraw instytucji finansowych w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości, określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy zakres ubezpieczenia obowiązkowego, o którym mowa w ust. 2, termin powstania obowiązku ubezpieczenia oraz minimalną sumę gwarancyjną, biorąc w szczególności pod uwagę specyfikę wykonywanych czynności oraz zakres realizowanych zadań.

9. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, zasady prowadzenia listy doradców prawnych, w tym tryb i sposób wpisywania na listę doradców prawnych, tryb i sposób skreślania z listy doradców prawnych, sposób jej udostępniania oraz wzór wniosku o wpis i zaświadczenia, mając na uwadze prawidłowość dokonania wpisu oraz, że

zaświadczenie będzie stanowiło dokument potwierdzający uprawnienie osoby do świadczenia podstawowych czynności prawniczych.

10. Kto będąc doradcą prawnym nie dopełnia obowiązku zawiadomienia prezesa sądu apelacyjnego o popełnieniu umyślnego przestępstwa ściganego z oskarżenia publicznego lub umyślnego przestępstwa skarbowego lub o zaprzestaniu podlegania ubezpieczeniu odpowiedzialności cywilnej w terminie 14 dni od zaistnienia tych zmian - podlega karze grzywny do 5.000 zł.

11. W przypadkach określonych w ust. 10 orzekanie następuje w trybie przepisów o postępowaniu w sprawach o wykroczenia.

Rozdział II

Egzamin I stopnia

Art. 6. 1. Państwowy egzamin prawniczy I stopnia, zwany dalej „egzaminem I stopnia” przeprowadzają państwowe komisje egzaminów prawniczych I stopnia.

2. Do egzaminu I stopnia może przystąpić każdy, kto ukończył wyższe studia prawnicze w Rzeczypospolitej Polskiej i uzyskał tytuł magistra prawa lub ukończył zagraniczne studia prawnicze uznane w Rzeczypospolitej Polskiej.

3. Uzyskanie pozytywnego wyniku z egzaminu I stopnia uprawnia uczestnika egzaminu do ubiegania się o przyjęcie na aplikacje prawnicze w roku, w którym przystąpił on do egzaminu I stopnia lub do wpisu na listę doradców prawnych, z zastrzeżeniem art. 5 ust. 3 i 4.

Art. 7. Zakres przedmiotowy egzaminu I stopnia obejmuje następujące dziedziny:

- 1) prawo karne i postępowanie karne;
- 2) prawo wykroczeń i postępowanie w sprawach o wykroczenia;
- 3) prawo karne skarbowe i postępowanie w sprawach karnych skarbowych;
- 4) prawo cywilne i postępowanie cywilne;
- 5) prawo rodzinne i opiekuńcze;
- 6) prawo spółek handlowych;
- 7) prawo pracy i ubezpieczeń społecznych;
- 8) prawo finansowe i podatkowe;
- 9) prawo administracyjne i postępowanie administracyjne;
- 10) postępowanie sądownoadministracyjne;
- 11) prawo Unii Europejskiej oraz prawo międzynarodowe;
- 12) prawo konstytucyjne;
- 13) prawo o ustroju sądów, trybunałów i prokuratury, samorządu adwokackiego, radcowskiego, notarialnego oraz organów kontroli państwowej i ochrony prawa działających w Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 8. 1. Egzamin I stopnia polega na rozwiązaniu testu sprawdzającego wiedzę oraz umiejętność stosowania prawa i zasad wykładni, a także kwalifikowania stanów faktycznych, składającego się z zestawu 220 pytań zawierających po trzy propozycje odpowiedzi, z których tylko jedna jest prawidłowa.

2. W teście 70 pytań stanowią pytania sprawdzające umiejętność stosowania prawa, zasad wykładni oraz kwalifikowania stanów faktycznych.

3. Każde pytanie testu ocenia się według następujących zasad:

- 1) odpowiedź prawidłowa: jeden punkt (1);
- 2) odpowiedź nieprawidłowa: minus jeden punkt (-1);
- 3) brak odpowiedzi: - zero punktów (0).

4. Prawidłowość odpowiedzi ocenia się według stanu prawnego obowiązującego w dniu przeprowadzenia egzaminu I stopnia.

Art. 9. Pozytywny wynik z egzaminu I stopnia uzyskuje uczestnik egzaminu, który otrzymał z testu co najmniej 150 punktów, przy czym co najmniej 40 punktów z pytań, o których mowa w art. 8 ust. 2.

Art. 10. 1. Nieobecność uczestnika egzaminu podczas egzaminu I stopnia oraz stawienie się na egzamin I stopnia po jego rozpoczęciu, bez względu na przyczynę, uważa się za odstąpienie od udziału w egzaminie I stopnia.

2. W trakcie egzaminu I stopnia uczestnik egzaminu nie może posiadać tekstów aktów prawnych, komentarzy oraz zbiorów orzecznictwa sądów i trybunałów, jak też innych materiałów pomocniczych, a także urządzeń służących do przekazu, odbioru lub gromadzenia informacji.

3. Przewodniczący zespołu egzaminacyjnego wyklucza z egzaminu I stopnia uczestnika egzaminu, który podczas egzaminu I stopnia korzystał z pomocy innej osoby, posługiwał się niedozwolonymi materiałami lub urządzeniami, pomagał pozostałym uczestnikom egzaminu lub w inny sposób zakłócał przebieg tego egzaminu.

4. Wykluczenie, o którym mowa w ust. 3, następuje w drodze postanowienia, na które nie przysługuje żaden środek odwoławczy.

5. Postanowienie o wykluczeniu stanowi podstawę do wydania przez zespół egzaminacyjny uchwały o negatywnym wyniku z egzaminu I stopnia.

Art. 11. 1. Minister Sprawiedliwości zarządza przeprowadzenie egzaminu I stopnia, który odbywa się raz w roku.

2. Egzamin przeprowadzają państwowe komisje egzaminów prawniczych I stopnia, powołane przez Ministra Sprawiedliwości przy sądach apelacyjnych, zwane dalej „komisjami I stopnia”, w składach 9 – osobowych, tworzących zespoły egzaminacyjne.

Art. 12. 1. Minister Sprawiedliwości powołuje na okres 3 lat komisje I stopnia w składzie: przewodniczący komisji, zastępca przewodniczącego komisji i sekretarz komisji oraz członkowie komisji.

2. Przewodniczącym komisji I stopnia jest prezes albo wiceprezes danego sądu apelacyjnego. Zastępcą przewodniczącego komisji I stopnia jest sędzia sądu apelacyjnego lub okręgowego wskazany przez przewodniczącego komisji I stopnia. Sekretarzem komisji I stopnia jest sędzia sądu apelacyjnego pełniący funkcję kierownika szkolenia.

3. Członkami komisji I stopnia są: przedstawiciele Ministra Sprawiedliwości, sędziowie lub sędziowie w stanie spoczynku wskazani przez kolegium sądu apelacyjnego, prokuratorzy lub prokuratorzy w stanie spoczynku wskazani przez kolegium prokuratury apelacyjnej, adwokaci wskazani przez Naczelną Radę Adwokacką, radcowie prawni wskazani przez Krajową Radę Radców Prawnych i notariusze wskazani przez Krajową Radę Notarialną. Członków komisji I stopnia powołuje się w ilości zapewniającej prawidłowe powołanie zespołów egzaminacyjnych.

4. Zespół egzaminacyjny składa się z:

- 1) dwóch przedstawicieli Ministra Sprawiedliwości;
- 2) trzech sędziów lub sędziów w stanie spoczynku;
- 3) prokuratora lub prokuratora w stanie spoczynku;
- 4) adwokata;
- 5) radcy prawnego;
- 6) notariusza.

Art. 13. 1. Przewodniczący komisji I stopnia:

- 1) kieruje pracami komisji i ją reprezentuje;
- 2) wyznacza zadania zastępcy przewodniczącego i sekretarza komisji I stopnia;
- 3) organizuje egzamin I stopnia i zapewnia właściwy jego przebieg;
- 4) w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości wyznacza:
  - a) zespoły egzaminacyjne w ilości odpowiedniej do liczby uczestników egzaminu, zapewniającej prawidłowe przeprowadzenie egzaminu,
  - b) przewodniczących i sekretarzy zespołów egzaminacyjnych;
- 5) organizuje obsługę administracyjną, biurową i techniczną komisji I stopnia;
- 6) dysponuje środkami przydzielonymi na finansowanie działalności komisji I stopnia;
- 7) ustala zasady podziału czynności między wyznaczone zespoły egzaminacyjne;
- 8) zarządza zawiadamianie o dopuszczeniu do egzaminu I stopnia;
- 9) wydaje decyzje o odmowie dopuszczenia do egzaminu I stopnia;
- 10) zarządza zawiadamianie uczestników egzaminu o godzinie i miejscu przeprowadzenia egzaminu;
- 11) zarządza wprowadzenie do elektronicznego systemu rejestracji i wyboru aplikacji wyników egzaminu I stopnia;

- 12) wydaje zaświadczenia o wyniku egzaminu I stopnia i zarządza doręczanie uczestnikom egzaminu odpisów uchwał w sprawie wyniku egzaminu I stopnia;
- 13) przekazuje protokoły z przebiegu egzaminu I stopnia wraz z wynikami tego egzaminu Ministrowi Sprawiedliwości niezwłocznie po sporządzeniu tych protokołów.

2. Przewodniczący komisji I stopnia jest jednocześnie przewodniczącym państwowej komisji egzaminów prawniczych II stopnia.

3. Zastępca przewodniczącego komisji I stopnia zastępuje przewodniczącego komisji I stopnia w sprawach, o których mowa w ust. 1.

4. Sekretarz komisji I stopnia nadzoruje przebieg rejestracji do egzaminu I stopnia oraz nadzoruje i koordynuje prace sekretarzy zespołów egzaminacyjnych.

Art. 14. 1. Przewodniczącemu komisji I stopnia, zastępcy przewodniczącego i sekretarzowi przysługuje miesięczny ryczałt.

2. Członkom zespołów egzaminacyjnych za pracę związaną z udziałem w egzaminie I stopnia przysługuje wynagrodzenie.

3. Członkom zespołu przysługuje zwrot kosztów przejazdów i noclegów na zasadach określonych w przepisach dotyczących należności przysługujących pracownikom zatrudnionym w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju.

4. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) wysokość miesięcznego ryczałtu przewodniczącego komisji I stopnia, zastępcy przewodniczącego i sekretarza, nie mniejszą niż dwukrotność i nie większą niż ośmiokrotność kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę określonego na podstawie odrębnych przepisów, mając na uwadze nakład ich pracy oraz zakres ich obowiązków;
- 2) wysokość wynagrodzenia przewodniczącego, sekretarza i innych członków zespołów egzaminacyjnych za przeprowadzenie egzaminu I stopnia, nie mniejszą niż dwukrotność i nie większą niż ośmiokrotność kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę określonego na podstawie odrębnych przepisów, mając na uwadze nakład ich pracy i zakres ich obowiązków oraz liczbę uczestników egzaminu.

Art. 15. Wydatki związane z działalnością komisji I stopnia, w tym z przeprowadzeniem egzaminu I stopnia, pokrywane są z części budżetu państwa pozostającej w dyspozycji Ministra Sprawiedliwości.

Art. 16. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, tryb i sposób przekazywania środków na wydatki związane z działalnością komisji I stopnia, w tym z przeprowadzeniem egzaminu I stopnia, sprawowania nadzoru nad ich wydatkowaniem i rozliczania wydatków związanych z obsługą komisji I stopnia i zespołów egzaminacyjnych, mając na uwadze konieczność prawidłowego i terminowego przeprowadzenia egzaminu I stopnia.

Art. 17. 1. Członkostwo w komisji I stopnia wygasa w przypadku śmierci członka komisji I stopnia.

2. Minister Sprawiedliwości odwołuje członka komisji I stopnia w przypadku:

- 1) złożenia rezygnacji;
- 2) choroby trwale uniemożliwiającej sprawowanie przez niego funkcji członka komisji I stopnia;
- 3) zaprzestania spełnienia warunków, o których mowa w art. 12 ust. 2 i 3;
- 4) niewykonywania lub nienależytego wykonywania obowiązków;
- 5) skazania prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe.

3. Minister Sprawiedliwości może odwołać członka komisji I stopnia w wypadku wszczęcia przeciwko niemu postępowania karnego w związku z podejrzeniem popełnienia przez niego przestępstwa umyślnego ściganego z oskarżenia publicznego lub umyślnego przestępstwa skarbowego.

4. Wygaśnięcie członkostwa lub odwołanie członka komisji I stopnia wchodzącego w skład zespołu egzaminacyjnego w czasie trwania postępowania egzaminacyjnego nie wstrzymuje prac zespołu egzaminacyjnego.

5. W przypadku wygaśnięcia członkostwa lub odwołania członka z komisji I stopnia, Minister Sprawiedliwości może powołać nowego członka komisji I stopnia.

Art. 18. 1. Z prac zespołu egzaminacyjnego na czas przeprowadzenia egzaminu I stopnia podlega wyłączeniu członek komisji I stopnia, jeżeli uczestnik egzaminu jest:

- 1) jego małżonkiem;
- 2) osobą pozostającą z nim w stosunku:
  - a) pokrewieństwa albo powinowactwa do drugiego stopnia,
  - b) przysposobienia;
- 3) osobą pozostającą z nim we wspólnym pożyciu;
- 4) osobą pozostającą wobec niego w stosunku osobistym tego rodzaju, że mógłby wywoływać wątpliwości co do bezstronności członka komisji I stopnia.

2. Powody wyłączenia trwają pomimo ustania małżeństwa lub przysposobienia.

3. Członkowie komisji I stopnia przed rozpoczęciem egzaminu I stopnia składają pisemne oświadczenia, że nie pozostają z żadnym z uczestników egzaminu w stosunku, o którym mowa w ust. 1.

4. Oświadczenie, o którym mowa w ust. 3 jest składane pod rygorem odpowiedzialności karnej.

Art. 19. 1. Minister Sprawiedliwości powołuje co roku zespół do przygotowania testu na egzamin I stopnia składający się z 15 członków, zwany dalej „zespołem”.

2. W skład zespołu wchodzi:

- 1) 9 przedstawicieli Ministra Sprawiedliwości;
- 2) 2 adwokatów wskazanych przez Naczelną Radę Adwokacką;
- 3) 2 radców prawnych wskazanych przez Krajową Radę Radców Prawnych;
- 4) 2 notariuszy wskazanych przez Krajową Radę Notarialną.

3. Przedstawicielem Ministra Sprawiedliwości może być w szczególności: sędzia, sędzia w stanie spoczynku, prokurator, prokurator w stanie spoczynku lub pracownik naukowy, naukowo-dydaktyczny lub dydaktyczny na wydziale prawa w szkole wyższej w Rzeczypospolitej Polskiej lub w Polskiej Akademii Nauk i posiadający co najmniej stopień naukowy doktora habilitowanego z zakresu nauk prawnych.

4. Minister Sprawiedliwości wyznacza spośród członków zespołu przewodniczącego i sekretarza.

5. Członkom zespołu przysługuje wynagrodzenie za przygotowanie testu na egzamin I stopnia.

6. Minister Sprawiedliwości zapewnia obsługę administracyjno-biurową zespołu.

7. Nie później niż 90 dni przed terminem egzaminu I stopnia przewodniczący zespołu podaje do publicznej wiadomości na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości oraz w Biuletynie Informacji Publicznej, o którym mowa w ustawie z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. Nr 112, poz. 1198, z późn. zm.³⁾), zwanym dalej „Biuletynem Informacji Publicznej”, ustalony przez zespół i zatwierdzony przez Ministra Sprawiedliwości wykaz tytułów aktów prawnych, według stanu prawnego obowiązującego w dniu ogłoszenia, z których wybrane stanowią podstawę opracowania testu na egzamin I stopnia.

8. Do wydrukowania i doręczenia testów nie stosuje się przepisów ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2007 r. Nr 223, poz. 1655), jeżeli wartość zamówienia jest mniejsza niż kwoty określone w przepisach wydanych na podstawie art. 11 ust. 8 tej ustawy.

9. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wysokość wynagrodzenia przewodniczącego, sekretarza i członków zespołu, nie mniejszą niż czterokrotność i nie większą niż dziesięciokrotność kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę określonego na podstawie odrębnych przepisów, mając na uwadze nakład ich pracy oraz zakres ich obowiązków, a także zapewnienie właściwego poziomu tego egzaminu.

10. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) tryb pracy zespołu oraz zakres czynności przewodniczącego i sekretarza zespołu;
  - 2) tryb i sposób ustalania wykazu tytułów aktów prawnych, o którym mowa w ust. 8,
  - 3) tryb i sposób przygotowywania, przechowywania oraz przekazywania testu;
  - 4) sposób zapewnienia obsługi administracyjno-biurowej zespołu
- mając na uwadze prawidłowy przebieg prac zespołu, konieczność prawidłowego przeprowadzenia egzaminu I stopnia, a w szczególności konieczność zapewnienia zgodności

---

³⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2002 r. Nr 153, poz. 1271, z 2004 r. Nr 240, poz. 2407 oraz z 2005 r. Nr 64, poz. 565 i Nr 132, poz. 1110.

wykazu tytułów aktów prawnych z zakresem przedmiotowym egzaminu I stopnia oraz konieczność zabezpieczenia testu przed nieuprawnionym ujawnieniem.

11. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, tryb i sposób udzielenia zamówienia, o którym mowa w ust. 8, zapewniając zachowanie uczciwej konkurencji oraz równe traktowanie wykonawców i mając na uwadze konieczność zabezpieczenia testu przed nieuprawnionym ujawnieniem.

Art. 20. 1. W terminie do dnia 31 marca każdego roku Minister Sprawiedliwości ogłasza w Biuletynie Informacji Publicznej o egzaminie I stopnia, w tym podaje w szczególności:

- 1) termin przeprowadzenia egzaminu I stopnia;
- 2) siedziby komisji egzaminacyjnych I stopnia wraz z ich adresami;
- 3) termin rejestracji w elektronicznym systemie rejestracji, nie późniejszy niż 45 dni przed dniem rozpoczęciem egzaminu;
- 4) wysokość i sposób uiszczenia opłaty za egzamin I stopnia.

2. Przy rejestracji wypełnia się:

- 1) wniosek o dopuszczenie do egzaminu I stopnia;
- 2) kwestionariusz osobowy,
- 3) deklarację zamiaru ubiegania się o przyjęcie na aplikację adwokacką, radcowską lub notarialną.

3. Osoba, która zarejestrowała się składa ponadto:

- 1) oryginał albo odpis dyplomu albo poświadczoną notarialnie kopię oryginału lub odpisu dyplomu ukończenia wyższych studiów prawnych w Polsce i uzyskania tytułu magistra prawa lub zagranicznych studiów prawnych uznanych w Polsce, albo zaświadczenie o zdaniu egzaminu magisterskiego;
- 2) oryginał dowodu uiszczenia opłaty za egzamin I stopnia.

4. Zamiast oryginału albo odpisu dyplomu albo poświadczonej notarialnie kopii oryginału lub odpisu dyplomu ukończenia wyższych studiów prawnych w Polsce albo zaświadczenia o zdaniu egzaminu magisterskiego można również złożyć zaświadczenie, z którego wynika, iż osoba, która zarejestrowała się zdała wszystkie egzaminy i odbyła praktyki przewidziane w planie wyższych studiów prawnych oraz ma wyznaczony termin egzaminu magisterskiego. Warunkiem dopuszczenia do egzaminu wstępnego takiej osoby jest złożenie przez nią w siedzibie komisji I stopnia nie później niż 7 dni przed terminem egzaminu I stopnia oryginału albo odpisu dyplomu albo poświadczonej notarialnie kopii oryginału lub odpisu dyplomu lub zaświadczenia o zdaniu egzaminu magisterskiego.

5. Termin rejestracji, o którym mowa w ust. 1 pkt 3, nie podlega przywróceniu. Dokumenty, o których mowa w ust. 3, powinny być złożone do komisji I stopnia, przed którą zamierza się przystąpić do egzaminu I stopnia, w terminie, o którym mowa w ust. 1 pkt 3. O dacie złożenia tych dokumentów decyduje data wpływu do właściwej komisji I stopnia.

6. Niezłożenie deklaracji zamiaru ubiegania się o przyjęcie na aplikację adwokacką, radcowską lub notarialną wyklucza możliwość ubiegania się o przyjęcie na którąś z tych aplikacji, pomimo zdania egzaminu I stopnia.

7. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wzór wniosku, kwestionariusza osobowego i deklaracji, o których mowa w ust. 2, a także tryb i sposób elektronicznej rejestracji, mając na uwadze zapewnienie prawidłowego procesu rejestracji oraz konieczność uzyskania informacji niezbędnych do prawidłowego przeprowadzenia egzaminu I stopnia.

Art. 21. Opłata za egzamin I stopnia wynosi 50% minimalnego wynagrodzenia za pracę określonego na podstawie odrębnych przepisów i stanowi dochód budżetu państwa.

Art. 22. 1. Doręczanie pism i zawiadomień osobom, które zarejestrowały się w elektronicznym systemie rejestracji, dokonuje się wyłącznie za pomocą środków komunikacji elektronicznej.

2. Umieszczenie informacji w elektronicznym systemie rejestracji jest równoznaczne z jej doręczeniem adresatowi - w dacie umieszczenia informacji.

3. Jeżeli osoba, która zarejestrowała się nie spełni warunków, o których mowa w art. 20 ust. 3, przewodniczący komisji I stopnia wzywa do usunięcia braków w terminie 7 dni od daty doręczenia wezwania.

4. W przypadku niezuzupełnienia braków formalnych w trybie, o którym mowa w ust. 3, niespełnienia warunku, o którym mowa w art. 20 ust. 4, przewodniczący komisji I stopnia wydaje decyzję o odmowie dopuszczenia do egzaminu I stopnia.

5. Na decyzję o odmowie dopuszczenia do egzaminu I stopnia przysługuje odwołanie do Ministra Sprawiedliwości.

6. W przypadku wydania decyzji odmawiającej dopuszczenia do egzaminu I stopnia albo złożenia, nie później niż 14 dni przed terminem egzaminu I stopnia w elektronicznym systemie rejestracji, oświadczenia o odstąpieniu od udziału w egzaminie I stopnia, dwie trzecie uiszczonej opłaty podlega zwrotowi na pisemny wniosek osoby, która uiściła opłatę, złożony przewodniczącemu komisji I stopnia. Zwrot dwóch trzecich opłaty następuje w terminie 30 dni od dnia złożenia wniosku.

7. Nie podlega zwrotowi wniesiona opłata w przypadku nieprzystąpienia do egzaminu I stopnia, z zastrzeżeniem ust. 6.

Art. 23. 1. Zespół egzaminacyjny podejmuje uchwałę o wyniku egzaminu I stopnia.

2. Uchwała stanowi podstawę do wydania zaświadczenia o wyniku egzaminu I stopnia przez komisję I stopnia.

3. Zaświadczenie o wyniku egzaminu I stopnia wydaje się niezwłocznie po podjęciu uchwały, o której mowa w ust. 1.

Art. 24. Minister Sprawiedliwości niezwłocznie po otrzymaniu protokołu z przebiegu egzaminu I stopnia wraz z jego wynikami ogłasza w Biuletynie Informacji Publicznej listę zawierającą imiona i nazwisko osób, które uzyskały pozytywny wynik z egzaminu I stopnia oraz imiona ich rodziców wraz z uzyskanymi wynikami egzaminu I stopnia.

Art. 25. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowo:

- 1) tryb, sposób i termin zgłaszania kandydatów na członków komisji I stopnia;
  - 2) tryb i sposób przeprowadzenia oraz czas trwania egzaminu I stopnia;
  - 3) tryb i sposób działania komisji I stopnia oraz zespołów egzaminacyjnych;
  - 4) sposób konstruowania testu;
  - 5) sposób rozwiązywania testu, w tym sposób udzielania odpowiedzi;
  - 6) sposób sprawdzania testu;
  - 7) wzór zaświadczenia o wyniku egzaminu I stopnia
- mając na uwadze konieczność prawidłowego i terminowego przeprowadzenia egzaminu I stopnia, zapewnienie zachowania bezstronności pracy komisji I stopnia oraz zespołów egzaminacyjnych, a także prawidłowe konstruowanie i sprawdzenie testu, biorąc pod uwagę, że 70 pytań testu stanowią pytania sprawdzające umiejętność stosowania prawa, zasad wykładni oraz kwalifikowania stanów faktycznych.

Art. 26. 1. Od uchwały o wyniku egzaminu I stopnia w części dotyczącej wyniku egzaminu przysługuje odwołanie do Państwowej Komisji Odwoławczej przy Ministrze Sprawiedliwości.

2. Odwołanie wnosi się w terminie 14 dni od dnia doręczenia uchwały o wyniku egzaminu I stopnia za pośrednictwem przewodniczącego komisji I stopnia.

3. Przewodniczący komisji I stopnia przekazuje odwołanie wraz z aktami sprawy do Państwowej Komisji Odwoławczej przy Ministrze Sprawiedliwości w terminie 14 dni od dnia doręczenia odwołania.

4. Od uchwały Państwowej Komisji Odwoławczej służy skarga do sądu administracyjnego.

Rozdział III

Elektroniczny system rejestracji i wyboru aplikacji

Art. 27. 1. Minister Sprawiedliwości prowadzi elektroniczny system rejestracji i wyboru aplikacji.

2. Elektroniczny system rejestracji i wyboru aplikacji dzieli się na elektroniczny system rejestracji oraz elektroniczny system wyboru aplikacji.

3. Elektroniczny system rejestracji obejmuje rejestrację uczestników państwowego egzaminu prawniczego I i II stopnia.

4. Elektroniczny system wyboru aplikacji obejmuje aplikacje: adwokacką, radcowską i notarialną.

Art. 28. 1. Osoby, które złożyły deklarację, o której mowa w art. 20 ust. 2 pkt 3 i zdały egzamin I stopnia składają Ministrowi Sprawiedliwości deklarację wyboru aplikacji, z zastrzeżeniem, że każdy może dokonać wyboru trzech miejsc odbywania aplikacji bez względu na jej rodzaj z jednoczesnym wskazaniem kolejności preferowanych miejsc odbywania aplikacji.

2. Deklarację, o której mowa w ust. 1, składa się w elektronicznym systemie wyboru aplikacji, w terminie 5 dni od dnia ogłoszenia w Biuletynie Informacji Publicznej ostatecznej liczby miejsc na poszczególne aplikacje, o których mowa w ustawie – Prawo o adwokaturze, ustawie o radcach prawnych oraz ustawie – Prawo o notariacie. Bieg tego terminu rozpoczyna się z dniem następującym po dniu ogłoszenia w Biuletynie Informacji Publicznej ostatecznej liczby miejsc na poszczególne aplikacje.

3. Minister Sprawiedliwości ogłasza w Biuletynie Informacji Publicznej w terminie 15 dni od dnia ogłoszenia ostatecznej liczby miejsc na poszczególne aplikacje listę osób wstępnie zakwalifikowanych na poszczególne aplikacje.

4. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) wzór deklaracji wyboru aplikacji;
- 2) sposób składania deklaracji w elektronicznym systemie wyboru aplikacji;
- 3) terminy i tryb postępowania w celu ogłoszenia listy osób wstępnie zakwalifikowanych na poszczególne aplikacje

- mając na uwadze zapewnienie prawidłowego przebiegu procesu wyboru aplikacji.

Rozdział IV

Egzamin II stopnia

Art. 29. 1. Państwowy egzamin prawniczy II stopnia, zwany dalej „egzaminem II stopnia”, składa się z części ogólnej i specjalistycznej w zakresie pełnym albo profilowanym.

2. Zdanie części specjalistycznej egzaminu II stopnia w zakresie pełnym uprawnia do przystąpienia do konkursu na wolne stanowisko sędziego, powołania na stanowisko prokuratora bądź asesora prokuratury, ubiegania się o wpis na listę adwokatów lub radców prawnych albo do powołania na stanowisko asesora notarialnego, na zasadach określonych w odrębnych ustawach.

3. Zdanie części specjalistycznej w zakresie profilowanym uprawnia do ubiegania się o wpis na listę adwokatów lub radców prawnych albo powołania na stanowisko asesora

notarialnego, w zależności od wybranego profilu egzaminu II stopnia, na zasadach określonych w odrębnych ustawach.

Art. 30. Do egzaminu II stopnia mogą przystąpić:

- 1) osoby, które ukończyły aplikację adwokacką, radcowską lub notarialną;
- 2) osoby, które zdały egzamin sędziowski lub prokuratorski;
- 3) osoby, które po zdaniu egzaminu I stopnia wykonywały podstawowe czynności prawnicze przez okres co najmniej 4 lat;
- 4) osoby, które uzyskały tytuł doktora nauk prawnych;
- 5) osoby, które pracowały na stanowisku referendarza sądowego lub starszego referendarza sądowego łącznie przez okres co najmniej 4 lat;
- 6) osoby, które przepracowały co najmniej 4 lata na stanowisku asystenta sędziego,
- 7) osoby, które przepracowały co najmniej 4 lata na stanowisku asystenta prokuratora i mają ukończone wyższe studia prawnicze w Rzeczypospolitej Polskiej oraz uzyskały tytuł magistra prawa lub ukończyły zagraniczne studia prawnicze uznane w Rzeczypospolitej Polskiej;
- 8) osoby, które ukończyły aplikację legislacyjną i po jej ukończeniu przez okres co najmniej 4 lat wykonywały zadania legislatora;
- 9) osoby, które zajmują stanowisko radcy lub starszego radcy Prokuratury Generalnej Skarbu Państwa.

Art. 31. Zakres przedmiotowy egzaminu II stopnia obejmuje dziedziny, o których mowa w art. 7, oraz zasady etyki zawodu adwokata, radcy prawnego i notariusza, a także warunki wykonywania tych zawodów.

Art. 32. 1. Część ogólna egzaminu II stopnia polega na rozwiązaniu testu sprawdzającego wiedzę niezbędną do świadczenia pomocy prawnej, składającego się z zestawu 250 pytań zawierających po trzy propozycje odpowiedzi, z których tylko jedna jest prawidłowa.

2. Każde pytanie testu ocenia się według następujących zasad:

- 1) odpowiedź prawidłowa: 1 punkt (1);
- 2) odpowiedź nieprawidłowa: minus 1 punkt (-1);
- 3) brak odpowiedzi: zero punktów (0).

3. Prawidłowość odpowiedzi ocenia się według stanu prawnego, obowiązującego w dniu egzaminu II stopnia.

4. Pozytywny wynik uzyskuje uczestnik egzaminu, który otrzymał 190 punktów.

Art. 33. 1. Do części specjalistycznej egzaminu II stopnia w zakresie pełnym oraz profilowanym przystępuje uczestnik egzaminu, który uzyskał pozytywny wynik z części ogólnej tego egzaminu.

2. Część specjalistyczna egzaminu II stopnia w zakresie pełnym oraz profilowanym rozpoczyna się nie wcześniej niż 14 dni od dnia przeprowadzenia części ogólnej egzaminu.

3. Część specjalistyczna egzaminu II stopnia w zakresie pełnym sprawdzająca umiejętności w zakresie stosowania prawa, posługiwania się językiem prawniczym i używania argumentacji prawniczej polega na rozwiązaniu pięciu zadań w oparciu o opracowane na potrzeby egzaminu II stopnia akta lub przedstawiony stan faktyczny:

- 1) 2 zadań z zakresu prawa cywilnego - polegających na przygotowaniu projektu: umowy lub pozwu lub wniosku albo apelacji albo w przypadku uznania, iż brak jest podstaw do ich wniesienia, na sporządzeniu opinii prawnej; w przypadku przygotowania projektu pozwu lub apelacji należy przygotować projekt wystąpienia przed sądem;
- 2) zadania z zakresu prawa karnego - polegające na przygotowaniu projektu: aktu oskarżenia lub apelacji albo w przypadku uznania, iż brak jest podstaw do ich wniesienia, na sporządzeniu opinii prawnej; w przypadku przygotowania projektu aktu oskarżenia lub apelacji należy przygotować projekt wystąpienia przed sądem;
- 3) zadania z zakresu prawa administracyjnego - polegające na przygotowaniu projektu: pisma w postępowaniu administracyjnym lub skargi do wojewódzkiego sądu administracyjnego lub skargi kasacyjnej do Naczelnego Sądu Administracyjnego albo w przypadku uznania, iż brak jest podstaw do ich wniesienia na sporządzeniu opinii prawnej; w przypadku przygotowania projektu skargi do wojewódzkiego sądu administracyjnego lub skargi kasacyjnej do Naczelnego Sądu Administracyjnego należy przygotować projekt wystąpienia przed sądem;
- 4) jednego projektu aktu notarialnego.

4. Za każde zadanie uczestnik egzaminu może uzyskać od 0 do 20 punktów.

5. Pozytywny wynik uzyskuje uczestnik egzaminu, który otrzymał łącznie co najmniej 70 punktów, przy czym nie mniej niż 12 punktów z każdego z zadań.

Art. 34. 1. Część specjalistyczna egzaminu II stopnia w zakresie profilowanym sprawdzająca umiejętności w zakresie stosowania prawa, posługiwania się językiem prawniczym i używania argumentacji prawniczej dla osób, które wybrały specjalizację adwokacko-radcowską polega na rozwiązaniu czterech zadań, o których mowa w art. 33 ust. 3 pkt 1-3.

2. Za każde zadanie uczestnik egzaminu może uzyskać od 0 do 20 punktów.

3. Pozytywny wynik uzyskuje uczestnik egzaminu, który otrzymał łącznie co najmniej 50 punktów, przy czym nie mniej niż 10 punktów z każdego z zadań.

Art. 35. 1. Część specjalistyczna egzaminu II stopnia w zakresie profilowanym sprawdzająca umiejętności w zakresie stosowania prawa dla osób, które wybrały specjalizację notarialną polega na rozwiązaniu czterech zadań w oparciu o opracowane na potrzeby egzaminu II stopnia akta lub przedstawiony stan faktyczny:

- 1) 2 zadań z zakresu prawa cywilnego lub prawa spółek handlowych lub prawa upadłościowego i naprawczego - polegających na przygotowaniu projektu: umowy lub oświadczenia woli lub pozwu lub wniosku albo apelacji albo w przypadku uznania, iż brak jest podstaw do ich wniesienia, na sporządzeniu opinii prawnej;
- 2) 2 projektów aktu notarialnego, z których jeden stanowi projekt aktu notarialnego, o którym mowa w art. 33 ust. 3 pkt 4.

2. Za każde zadanie uczestnik egzaminu może uzyskać od 0 do 20 punktów.

3. Pozytywny wynik uzyskuje uczestnik egzaminu, który otrzymał łącznie co najmniej 50 punktów, przy czym nie mniej niż 10 punktów z każdego z zadań.

Art. 36. 1. Podczas egzaminu II stopnia uczestnik egzaminu nie może posiadać urządzeń służących do przekazu, odbioru lub gromadzenia informacji.

2. Podczas rozwiązywania zadań z części specjalistycznej egzaminu II stopnia uczestnik egzaminu może korzystać z tekstów aktów prawnych i komentarzy oraz orzecznictwa.

3. Przepisy art. 10 stosuje się odpowiednio.

Art. 37. 1. Minister Sprawiedliwości zarządza przeprowadzenie egzaminu II stopnia raz w roku.

2. Egzamin II stopnia odbywa się przed państwowymi komisjami egzaminów prawniczych II stopnia powołanymi przez Ministra Sprawiedliwości przy sądach apelacyjnych, zwanymi dalej „komisjami II stopnia”.

Art. 38. 1. Minister Sprawiedliwości powołuje na okres 3 lat komisje II stopnia w składzie: przewodniczący komisji, zastępca przewodniczącego komisji i sekretarz komisji oraz 6 członków komisji.

2. Minister Sprawiedliwości może powołać przy sądzie apelacyjnym więcej niż jedną komisję II stopnia do przeprowadzenia egzaminu II stopnia, jeżeli przemawiają za tym względy organizacyjne, a w szczególności duża liczba uczestników egzaminu. Przewodniczącego i sekretarza komisji II stopnia wskazuje prezes sądu apelacyjnego spośród sędziów sądu okręgowego lub apelacyjnego.

3. W skład komisji II stopnia wchodzi:

- 1) sześciu przedstawicieli Ministra Sprawiedliwości;
- 2) adwokat wskazany przez Naczelną Radę Adwokacką;
- 3) radca prawnych wskazany przez Krajową Radę Radców Prawnych;
- 4) notariusz wskazany przez Krajową Radę Notarialną.

4. Przedstawicielem Ministra Sprawiedliwości może być w szczególności: sędzia, sędzia w stanie spoczynku lub pracownik naukowy, naukowo-dydaktyczny lub dydaktyczny na wydziale prawa w szkole wyższej w Rzeczypospolitej Polskiej lub w Polskiej Akademii Nauk i posiadający co najmniej stopień naukowy doktora habilitowanego z zakresu nauk prawnych.

5. Minister Sprawiedliwości wskazuje zastępcę przewodniczącego i sekretarza komisji II stopnia. Przewodniczącym komisji II stopnia jest przewodniczący komisji I stopnia.

6. Członkiem komisji II stopnia może być także sędzia w stanie spoczynku.

7. Minister Sprawiedliwości odwołuje członka komisji w przypadku niespełnienia warunku, o którym mowa w ust. 3, 4 lub 6. Przepisy art. 17 ust. 1, 2 pkt 1-2 i 4-5, ust. 3 - 5 oraz art. 18 stosuje się odpowiednio.

Art. 39. Przewodniczący komisji II stopnia:

- 1) kieruje pracami komisji i ją reprezentuje;
- 2) organizuje egzamin II stopnia i zapewnia właściwy jego przebieg;
- 3) organizuje obsługę administracyjną, biurową i techniczną komisji II stopnia;
- 4) dysponuje środkami przydzielonymi na finansowanie działalności komisji II stopnia;
- 5) zawiadamia osoby, które dokonały rejestracji o dopuszczeniu do egzaminu II stopnia;
- 6) wydaje decyzje o odmowie dopuszczenia do egzaminu II stopnia;
- 7) zawiadamia uczestników egzaminu o godzinie i miejscu przeprowadzenia egzaminu;
- 8) wprowadza do elektronicznego systemu rejestracji i wyboru aplikacji wyniki egzaminu II stopnia;
- 9) wydaje zaświadczenia o wyniku egzaminu II stopnia i doręcza uczestnikom egzaminu odpisy uchwał w sprawie wyniku egzaminu II stopnia;
- 10) przekazuje protokół z przebiegu egzaminu II stopnia wraz z wynikami Ministrowi Sprawiedliwości, niezwłocznie po sporządzeniu tego protokołu.

Art. 40. 1. Za przeprowadzenie egzaminu II stopnia członkowi komisji II stopnia przysługuje wynagrodzenie oraz zwrot kosztów przejazdów i noclegów na zasadach określonych w przepisach dotyczących należności przysługujących pracownikom zatrudnionym w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju.

2. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wysokość wynagrodzenia przewodniczącego, zastępcy przewodniczącego, sekretarza oraz członków komisji II stopnia za przeprowadzenie egzaminu II stopnia nie mniejsze niż dwukrotność i nie większe niż piętnastokrotność kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę określonego na podstawie odrębnych przepisów, mając na uwadze nakład pracy i zakres ich obowiązków oraz liczbę uczestników egzaminu.

Art. 41. Wydatki związane z działalnością komisji II stopnia, w tym z przeprowadzeniem egzaminu II stopnia, pokrywane są z części budżetu państwa pozostającej w dyspozycji Ministra Sprawiedliwości.

Art. 42. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia tryb i sposób przekazywania środków na wydatki związane z działalnością komisji II stopnia, w tym z przeprowadzeniem egzaminu II stopnia, sprawowania nadzoru nad ich wydatkowaniem i rozliczania wydatków związanych z obsługą komisji II stopnia, mając na uwadze konieczność prawidłowego i terminowego przeprowadzenia egzaminu II stopnia.

Art. 43. 1. Minister Sprawiedliwości powołuje co roku zespół do przygotowania testu i zadań na egzamin II stopnia składający się z 15 członków.

2. W skład zespołu wchodzi:

- 1) 9 przedstawicieli Ministra Sprawiedliwości;
- 2) 2 adwokatów wskazanych przez Naczelną Radę Adwokacką;
- 3) 2 radców prawnych wskazanych przez Krajową Radę Radców Prawnych;
- 4) 2 notariuszy wskazanych przez Krajową Radę Notarialną.

3. Przedstawicielem Ministra Sprawiedliwości może być w szczególności: sędzia, sędzia w stanie spoczynku lub pracownik naukowy, naukowo-dydaktyczny lub dydaktyczny na wydziale prawa w szkole wyższej w Rzeczypospolitej Polskiej lub w Polskiej Akademii Nauk i posiadający co najmniej stopień naukowy doktora habilitowanego z zakresu nauk prawnych.

4. Minister Sprawiedliwości wyznacza spośród członków zespołu do przygotowania testu i zadań na egzamin II stopnia przewodniczącego i sekretarza.

5. Przewodniczący kieruje pracami zespołu do przygotowania testu i zadań na egzamin II stopnia.

6. Sekretarz prowadzi dokumentację z prac zespołu do przygotowania testu i zadań na egzamin II stopnia.

7. Członkom zespołu do przygotowania testu i zadań na egzamin II stopnia przysługuje wynagrodzenie za przygotowanie testu i zadań na egzamin II stopnia.

8. Minister Sprawiedliwości zapewnia obsługę administracyjno-biurową zespołu do przygotowania testu i zadań na egzamin II stopnia.

9. Nie później, niż 90 dni przed terminem egzaminu II stopnia, przewodniczący zespołu do przygotowania testu i zadań na egzamin II stopnia podaje do publicznej wiadomości na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości oraz w Biuletynie Informacji Publicznej ustalony przez zespół do przygotowania testu i zadań na egzamin II stopnia i zatwierdzony przez Ministra Sprawiedliwości wykaz tytułów aktów prawnych, według stanu prawnego obowiązującego w dniu ogłoszenia, z których wybrane stanowią podstawę opracowania testu z części ogólnej egzaminu II stopnia.

10. Do wydrukowania i doręczenia testów i zadań nie stosuje się przepisów ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych, jeżeli wartość zamówienia jest mniejsza niż kwoty określone w przepisach wydanych na podstawie art. 11 ust. 8 tej ustawy.

11. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wysokość wynagrodzenia przewodniczącego, sekretarza i członków zespołu do przygotowania testu i zadań na egzamin II stopnia, nie mniejsze niż czterokrotność i nie większe niż piętnastokrotność kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę określonego na podstawie odrębnych przepisów, mając na uwadze nakład ich pracy oraz zakres ich obowiązków, a także zapewnienie właściwego poziomu tego egzaminu.

12. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia;

- 1) tryb pracy zespołu do przygotowania testu i zadań na egzamin II stopnia;
  - 2) tryb i sposób ustalania wykazu tytułów aktów prawnych, o którym mowa w ust. 9;
  - 3) tryb i sposób przygotowywania, przechowywania oraz przekazywania testu i zadań;
  - 4) sposób zapewnienia obsługi administracyjno-biurowej zespołu do przygotowania testu i zadań na egzamin II stopnia
- mając na uwadze prawidłowy przebieg prac zespołu, konieczność prawidłowego przeprowadzenia egzaminu II stopnia, a w szczególności konieczność zapewnienia zgodności wykazu tytułów aktów prawnych z zakresem przedmiotowym egzaminu II stopnia oraz konieczność zabezpieczenia testu i zadań przed ich nieuprawnionym ujawnieniem.

13. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, tryb i sposób udzielenia zamówienia, o którym mowa w ust. 10, zapewniając zachowanie uczciwej konkurencji oraz równe traktowanie wykonawców i mając na uwadze konieczność zabezpieczenia testu i zadań przed ich nieuprawnionym ujawnieniem.

Art. 44. 1. W terminie do dnia 28 lutego każdego roku Minister Sprawiedliwości ogłasza w Biuletynie Informacji Publicznej o egzaminie II stopnia, w tym podaje w szczególności:

- 1) termin przeprowadzenia egzaminu II stopnia;
- 2) siedziby komisji egzaminacyjnych II stopnia wraz z ich adresami;
- 3) termin rejestracji w elektronicznym systemie rejestracji, nie późniejszy niż 45 dni przed dniem rozpoczęcia egzaminu;
- 4) wysokość i sposób uiszczenia opłaty za egzamin I stopnia.

2. Przy rejestracji wypełnia się:

- 1) wniosek o dopuszczenie do egzaminu II stopnia w zakresie pełnym lub profilowanym;
- 2) kwestionariusz osobowy.

3. Osoba, która zarejestrowała się składa ponadto:

- 1) oryginał albo urzędowy odpis dyplomu ukończenia wyższych studiów prawniczych w Rzeczypospolitej Polskiej i uzyskania tytułu magistra prawa lub zagranicznych studiów prawniczych uznanych w Rzeczypospolitej Polskiej;

- 2) oryginał dowodu uiszczenia opłaty za egzamin II stopnia;
- 3) dokumenty potwierdzające spełnienie warunków, o których mowa w art. 30.

4. Termin rejestracji, o którym mowa w ust. 1 pkt 3, nie podlega przywróceniu. Dokumenty, o których mowa w ust. 3, powinny być złożone do komisji II stopnia, przed którą zamierza się przystąpić do egzaminu II stopnia w terminie, o którym mowa w ust. 1 pkt 3.

5. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, sposób rejestracji, wzór wniosku i kwestionariusza osobowego, o których mowa w ust. 2, a także tryb i sposób elektronicznej rejestracji oraz wykaz dokumentów, o których mowa w ust. 3 pkt 4, mając na uwadze konieczność uzyskania informacji niezbędnych do dopuszczenia do egzaminu II stopnia oraz prawidłowego przeprowadzenia egzaminu II stopnia.

6. Przepisy art. 22 stosuje się odpowiednio.

Art. 45. Opłata za egzamin II stopnia wynosi równowartość minimalnego wynagrodzenia za pracę określonego na podstawie odrębnych przepisów i stanowi dochód budżetu państwa.

Art. 46. 1. Komisja II stopnia podejmuje uchwałę o wyniku egzaminu II stopnia.

2. Uchwała stanowi podstawę do wydania zaświadczenia o wyniku egzaminu II stopnia przez komisję II stopnia.

3. Zaświadczenie o wyniku egzaminu II stopnia wydaje się niezwłocznie po podjęciu uchwały, o której mowa w ust. 1.

Art. 47. Minister Sprawiedliwości ogłasza w Biuletynie Informacji Publicznej niezwłocznie po otrzymaniu protokołów z przebiegu egzaminu II stopnia wraz z wynikami listę zawierającą imiona i nazwisko osób, które uzyskały pozytywny wynik z egzaminu II stopnia oraz imiona ich rodziców.

Art. 48. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, szczegóły:

- 1) tryb, sposób i termin zgłaszania kandydatów na członków komisji II stopnia
  - 2) tryb i sposób przeprowadzenia egzaminu II stopnia oraz czas trwania poszczególnych jego części;
  - 3) tryb i sposób działania komisji II stopnia;
  - 4) sposób rozwiązywania testu, w tym sposób udzielania odpowiedzi;
  - 5) sposób sprawdzania testu;
  - 6) sposób oceniania rozwiązania zadań z części specjalistycznej egzaminu II stopnia;
  - 7) wzór zaświadczenia o wyniku egzaminu II stopnia
- mając na uwadze konieczność prawidłowego i terminowego przeprowadzenia egzaminu II stopnia, zapewnienie zachowania bezstronności pracy komisji II stopnia oraz właściwe sprawdzenie testu i zadań.

Art. 49. 1. Od uchwały w sprawie wyniku egzaminu II stopnia w części dotyczącej wyniku egzaminu przysługuje odwołanie do Państwowej Komisji Odwoławczej przy Ministrze Sprawiedliwości.

2. Odwołanie wnosi się w terminie 14 dni od dnia doręczenia uchwały o wyniku egzaminu II stopnia za pośrednictwem przewodniczącego komisji II stopnia.

3. Przewodniczący komisji II stopnia przekazuje odwołanie wraz z aktami sprawy do Państwowej Komisji Odwoławczej przy Ministrze Sprawiedliwości w terminie 14 dni od dnia doręczenia odwołania.

4. Od uchwały Państwowej Komisji Odwoławczej przy Ministrze Sprawiedliwości służy skarga do sądu administracyjnego.

Rozdział V

Państwowa Komisja Odwoławcza

Art. 50. 1. Minister Sprawiedliwości powołuje Państwową Komisję Odwoławczą, zwaną dalej „komisją odwoławczą”, na okres 3 lat w składzie: przewodniczący komisji, zastępca przewodniczącego komisji i sekretarz komisji oraz 10 członków.

2. W skład komisji odwoławczej wchodzi 7 przedstawicieli Ministra Sprawiedliwości oraz po 2 przedstawicieli, wskazanych odpowiednio przez: Naczelną Radę Adwokacką, Krajową Radę Radców Prawnych i Krajową Radę Notarialną.

3. Członkiem komisji odwoławczej może być: sędzia, sędzia w stanie spoczynku, prokurator oraz prokurator w stanie spoczynku, adwokat, radca prawny, notariusz lub pracownik naukowy, naukowo-dydaktyczny lub dydaktyczny na wydziale prawa w szkole wyższej w Rzeczypospolitej Polskiej lub w Polskiej Akademii Nauk i posiadający co najmniej stopień naukowy doktora habilitowanego z zakresu nauk prawnych.

4. Członkiem komisji odwoławczej nie może być członek komisji I i II stopnia oraz członek zespołu do przygotowania testu na egzamin I stopnia oraz testu i zadań na egzamin II stopnia.

6. Przewodniczący, sekretarz oraz członkowie komisji odwoławczej za udział w jej pracach otrzymują wynagrodzenie.

7. W przypadku wygaśnięcia członkostwa w komisji odwoławczej lub odwołania członka z komisji odwoławczej, Minister Sprawiedliwości niezwłocznie powołuje nowego członka komisji odwoławczej. W przypadku członka będącego przedstawicielem samorządu zawodowego, właściwy organ w terminie określonym przez Ministra Sprawiedliwości wskazuje nowego kandydata na członka komisji odwoławczej. Przepisy art. 17 ust. 1, 2 pkt 1, 2, 4 i 5, oraz ust. 3 stosuje się odpowiednio.

8. Członek komisji odwoławczej podlega wyłączeniu od udziału w postępowaniu w sprawie z przyczyn wskazanych w art. 18 ust. 1. Przepis art. 18 ust. 2-4 stosuje się odpowiednio.

9. Do zadań komisji odwoławczej należy rozpatrywanie odwołań od wyników egzaminu I i II stopnia.

10. Uchwały komisji odwoławczej zapadają zwykłą większością głosów w obecności co najmniej 9 członków.

11. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) tryb i termin zgłaszania kandydatów na członków komisji odwoławczej;
- 2) termin powołania komisji odwoławczej;
- 3) wysokość wynagrodzenia przewodniczącego i członków komisji odwoławczej nie mniejsze niż czterokrotność i nie większe niż piętnastokrotność kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę określonego na podstawie odrębnych przepisów oraz tryb jego wypłacania, uwzględniając zakres i nakład ich pracy;
- 4) tryb i sposób działania komisji odwoławczej;
- 5) sposób zapewnienia obsługi administracyjno-biurowej komisji odwoławczej przez Ministra Sprawiedliwości

- uwzględniając konieczność prawidłowego i terminowego rozpoznawania odwołań oraz zapewnienia zachowania bezstronności pracy członków komisji odwoławczej.

Rozdział V

Przepisy zmieniające

Art. 51. W ustawie z dnia 14 czerwca 1960 r. - Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2000 r. Nr 98, poz. 1071, z późn. zm.⁴) w art. 33 § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. Pełnomocnik dołącza do akt oryginał lub urzędowo poświadczony odpis pełnomocnictwa. Adwokat, radca prawny lub doradca prawny oraz rzecznik patentowy może sam uwierzytelnić odpis udzielonego mu pełnomocnictwa.”.

Art. 52. W ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, z późn. zm.⁵) wprowadza się następujące zmiany:

---

⁴ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2001 r. Nr 49, poz. 509, z 2002 r. Nr 113, poz. 984, Nr 153, poz. 1271 i Nr 169, poz. 1387, z 2003 r. Nr 130, poz. 1188 i Nr 170, poz. 1660, z 2004 r. Nr 162, poz. 1692 oraz z 2005 r. Nr 64, poz. 565, Nr 78, poz. 682 i Nr 181, poz. 1524.

⁵ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1965 r. Nr 15, poz. 113, z 1974 r. Nr 27, poz. 157 i Nr 39, poz. 231, z 1975 r. Nr 45, poz. 234, z 1982 r. Nr 11, poz. 82 i Nr 30, poz. 210, z 1983 r. Nr 5, poz. 33, z 1984 r. Nr 45, poz. 241 i 242, z 1985 r. Nr 20, poz. 86, z 1987 r. Nr 21, poz. 123, z 1988 r. Nr 41, poz. 324, z 1989 r. Nr 4, poz. 21 i Nr 33, poz. 175, z 1990 r. Nr 14, poz. 88, Nr 34, poz. 198, Nr 53, poz. 306, Nr 55, poz. 318 i Nr 79, poz. 464, z 1991 r. Nr 7, poz. 24, Nr 22, poz. 92 i Nr 115, poz. 496, z 1993 r. Nr 12, poz. 53, z 1994 r. Nr 105, poz. 509, z 1995 r. Nr 83, poz. 417, z 1996 r. Nr 24, poz. 110, Nr 43, poz. 189, Nr 73, poz. 350 i Nr 149, poz. 703, z 1997 r. Nr 43, poz. 270, Nr 54, poz. 348, Nr 75, poz. 471, Nr 102, poz. 643, Nr 117, poz. 752, Nr 121, poz. 769 i 770, Nr 133, poz. 882, Nr 139, poz. 934, Nr 140, poz. 940 i Nr 141, poz. 944, z 1998 r. Nr 106, poz. 668 i Nr 117, poz. 757, z 1999 r. Nr 52, poz. 532, z 2000 r. Nr 22, poz. 269 i 271, Nr 48, poz. 552 i 554, Nr 55, poz. 665, Nr 73, poz. 852, Nr 94, poz. 1037, Nr 114, poz. 1191 i 1193 i Nr 122, poz. 1314, 1319 i 1322, z 2001 r. Nr 4, poz. 27, Nr 49, poz. 508, Nr 63, poz. 635, Nr 98, poz. 1069, 1070 i 1071, Nr 123, poz. 1353, Nr 125, poz. 1368 i Nr 138, poz. 1546, z 2002 r. Nr 25, poz. 253, Nr 26, poz. 265, Nr 74, poz. 676, Nr 84, poz. 764, Nr 126, poz. 1069 i 1070, Nr 129, poz. 1102, Nr 153, poz. 1271, Nr 219, poz. 1849 i Nr 240, poz. 2058, z 2003 r. Nr 41, poz. 360, Nr 42, poz. 363, Nr 60, poz. 535, Nr 109, poz. 1035, Nr 119, poz. 1121, Nr 130, poz. 1188, Nr 139, poz. 1323, Nr 199, poz. 1939 i Nr 228, poz. 2255, z 2004 r. Nr 9, poz. 75, Nr 11, poz. 101, Nr 68, poz. 623, Nr 91, poz. 871, Nr 93, poz. 891, Nr 121, poz.

1) art. 5. otrzymuje brzmienie:

„Art. 5. W razie uzasadnionej potrzeby sąd może udzielić stronom i uczestnikom postępowania występującym w sprawie bez adwokata, radcy prawnego lub dorady prawnego niezbędnych pouczeń co do czynności procesowych.”;

2) art. 87 § 1 otrzymuje brzmienie:

„Art. 87. § 1. Pełnomocnikiem może być adwokat lub radca prawny, współuczestnik sporu, jak również rodzice, małżonek, rodzeństwo lub zstępni strony oraz osoby pozostające ze stroną w stosunku przysposobienia, zaś w sprawach należących do właściwości rzeczowej sądu rejonowego również doradca prawny, a w sprawach własności przemysłowej także rzecznik patentowy.”;

3) art. 99 otrzymuje brzmienie:

„Art. 99. Stronom reprezentowanym przez radcę prawnego, doradcę prawnego lub rzecznika patentowego oraz Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa zwraca się koszty w wysokości należnej według przepisów o wynagrodzeniu adwokata.”;

4) art. 327 otrzymuje brzmienie:

„Art. 327 § 1. Stronie działającej bez adwokata, radcy prawnego, doradcy prawnego lub rzecznika patentowego, obecnej przy ogłoszeniu wyroku, przewodniczący udzieli wskazówek co do sposobu i terminów wniesienia środka zaskarżenia. Jeżeli zastępstwo stron przez adwokatów lub radców prawnych jest obowiązkowe, należy pouczyć stronę o treści przepisów o obowiązkowym zastępstwie oraz o skutkach niezastosowania się do tych przepisów.

§ 2. Stronie działającej bez adwokata, radcy prawnego, doradcy prawnego lub rzecznika patentowego, która na skutek pozbawienia wolności była nieobecna przy ogłoszeniu wyroku, sąd z urzędu w ciągu tygodnia od dnia ogłoszenia wyroku doręcza odpis jego sentencji z pouczeniem o terminie i sposobie wniesienia środka zaskarżenia.”.

Art. 53. W ustawie z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze (Dz. U. z 2002 r. Nr 123, poz. 1058, z późn. zm.⁶) wprowadza się następujące zmiany:

1) art. 49 otrzymuje brzmienie:

1264, Nr 162, poz. 1691, Nr 169, poz. 1783, Nr 172, poz. 1804, Nr 204, poz. 2091, Nr 210, poz. 2135, Nr 236, poz. 2356 i Nr 237, poz. 2384, z 2005 r. Nr 13, poz. 98, Nr 22, poz. 185, Nr 86, poz. 732, Nr 122, poz. 1024, Nr 143, poz. 1199, Nr 150, poz. 1239, Nr 167, poz. 1398, Nr 169, poz. 1413 i 1417, Nr 172, poz. 1438, Nr 178, poz. 1478, Nr 183, poz. 1538, Nr 264, poz. 2205 i Nr 267, poz. 2258, z 2006 r. Nr 12, poz. 66, Nr 66, poz. 466, Nr 104, poz. 708 i 711, Nr 186, poz. 1379, Nr 208, poz. 1537 i 1540, Nr 226, poz. 1656 i Nr 235, poz. 1699, z 2007 r. Nr 7, poz. 58, Nr 47, poz. 319, Nr 50, poz. 331, Nr 61, poz. 418, Nr 106, poz. 731, Nr 112, poz. 766 i 769, Nr 115, poz. 794, Nr 121, poz. 831, Nr 123, poz. 849, Nr 176, poz. 1243, Nr 247, poz. 1845 oraz z 2008 r. Nr 59, poz. 367 i Nr 96, poz. 609 i 619.

⁶ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2002 r. Nr 78, poz. 717, Nr 126, poz. 1069 i Nr 153, poz. 1271, z 2003 r. Nr 124, poz. 1152, z 2004 r. Nr 34, poz. 303, Nr 62, poz. 577 i Nr 202, poz. 2067, z 2005 r. Nr 163, poz. 1361 i Nr 169, poz. 1417, z 2006 r. Nr 75, poz. 529 i Nr 218, poz. 1592, oraz z 2007 r. Nr 80, poz. 540, Nr 85, poz. 571 i Nr 99, poz. 664.

„Art. 49. Okręgowa rada adwokacka prowadzi listę adwokatów i aplikantów adwokackich, której odpis przesyła corocznie w terminie do dnia 31 stycznia Naczelnej Radzie Adwokackiej, Ministrowi Sprawiedliwości, właściwym prezesom sądów apelacyjnych, sądów okręgowych i właściwym prokuratorom apelacyjnym i okręgowym oraz zawiadamia o zmianach na tej liście w terminie 30 dni.”;

2) w art. 65 pkt 4 otrzymuje brzmienie:

„4) zdał państwowy egzamin prawniczy II stopnia w zakresie pełnym lub profilowanym ze specjalizacją adwokacko-radcowską, o którym mowa w ustawie z dnia ... o państwowych egzaminach prawniczych (Dz. U. Nr ..., poz. ...), na zasadach określonych w tej ustawie.”;

3) art. 66:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Wymogu zdania państwowego egzaminu prawniczego II stopnia w zakresie pełnym lub profilowanym ze specjalizacją adwokacko-radcowską nie stosuje się do:

- 1) profesorów i doktorów habilitowanych nauk prawnych,
- 2) osób, które zajmowały stanowisko sędziego, prokuratora lub wykonywały zawód radcy prawnego albo notariusza,
- 3) osób, które co najmniej trzy lata zajmowały stanowisko radcy lub starszego radcy Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa,
- 4) osób, które zdały państwowy egzamin prawniczy II stopnia w zakresie profilowanym ze specjalizacją notarialną oraz w okresie 4 lat przed złożeniem wniosku o wpis na listę adwokatów łącznie przez okres co najmniej 2 lat wykonywały wymagające wiedzy prawniczej czynności bezpośrednio związane ze świadczeniem pomocy prawnej przez adwokata lub radcę prawnego na podstawie umowy o pracę lub umowy cywilnoprawnej w kancelarii adwokackiej, zespole adwokackim, spółce cywilnej, jawnej, partnerskiej, komandytowej, o których mowa w art. 4a ust. 1, lub kancelarii radcy prawnego, spółce cywilnej, jawnej, partnerskiej, komandytowej, o których mowa w art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. z 2002 r. Nr 123, poz. 1059, z późn. zm.⁷),
- 5) osób, które zdały egzamin sędziowski lub prokuratorowski po dniu 1 stycznia 1991 r. oraz w okresie 5 lat przed złożeniem wniosku o wpis na listę adwokatów łącznie przez okres co najmniej 3 lat:
  - a) zajmowały stanowisko asesora sądowego, asesora prokuratorowskiego, referendarza sądowego, starszego referendarza sądowego, aplikanta sądowego, aplikanta prokuratorowskiego, aplikanta sądowo-prokuratorowskiego, asystenta sędziego, asystenta prokuratora lub
  - b) wykonywały wymagające wiedzy prawniczej czynności bezpośrednio związane ze świadczeniem pomocy prawnej przez adwokata lub radcę prawnego na podstawie

---

⁷ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2002 r. Nr 78, poz. 717, Nr 126, poz. 1069 i Nr 153, poz. 1271, z 2003 r. Nr 124, poz. 1152, z 2004 r. Nr 34, poz. 303, Nr 62, poz. 577 i Nr 202, poz. 2067, z 2005 r. Nr 163, poz. 1361 i Nr 169, poz. 1417, z 2006 r. Nr 104, poz. 708 i 711, Nr 206, poz. 1522 i Nr 218, poz. 1592 oraz z 2007 r. Nr 80, poz. 540, Nr 85, poz. 571 i Nr 99, poz. 664.

umowy o pracę lub umowy cywilnoprawnej w kancelarii adwokackiej, zespole adwokackim, spółce cywilnej, jawnej, partnerskiej, komandytowej, o których mowa w art. 4a ust. 1, lub kancelarii radcy prawnego, spółce cywilnej, jawnej, partnerskiej, komandytowej, o których mowa w art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. z 2002 r. Nr 123, poz. 1059, z późn. zm.⁸).”

b) ust. 1a-1c uchyla się,

c) po ust. 2 dodaje się ust. 3 i 4 w brzmieniu:

„3. W przypadku wykonywania pracy w niepełnym wymiarze, okresy, o których mowa w ust. 1 pkt 4, podlegają proporcjonalnemu wydłużeniu.

4. Do okresów, o których mowa w ust. 1 pkt 4, w przypadku aplikacji sądowej pozaetatowej lub aplikacji prokuratorskiej pozaetatowej, zalicza się proporcjonalnie okres trwania tych aplikacji, przyjmując, że za każdy miesiąc odbywania aplikacji zalicza się ¼ miesiąca.”;

4) w art. 68:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Wpis na listę adwokatów następuje na wniosek, na podstawie uchwały okręgowej rady adwokackiej właściwej ze względu na miejsce złożenia wniosku.”

b) uchyla się ust. 2;

c) ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Do wniosku, o którym mowa w ust. 1, dołącza się:

- 1) zaświadczenie o zdaniu państwowego egzaminu prawniczego II stopnia w zakresie pełnym lub profilowanym ze specjalizacją adwokacko-radcowską, w przypadku osób, o których mowa w art. 65 pkt 4,
- 2) informację o niekaralności z Krajowego Rejestru Karnego opatrzoną datą nie wcześniejszą niż miesiąc przed jej złożeniem,
- 3) oświadczenie, o którym mowa w art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. Nr z 2007 r. Nr 63, poz. 425, z późn. zm.⁹) albo informację, o której mowa w art. 7 ust. 3a tej ustawy, w przypadku osoby urodzonej przed dniem 1 stycznia 1972 r.,
- 4) umowy o pracę wraz z dokumentem określającym zakres obowiązków lub zaświadczeniem od pracodawcy określającym zakres obowiązków lub umowy cywilnoprawne wraz z oświadczeniem o złożeniu deklaracji do właściwego urzędu skarbowego oraz zapłaceniu podatku wynikającego z tytułu powyższych umów, w przypadku osób, o których mowa w art. 66 ust. 1 pkt 4.”;

5) art. 75 otrzymuje brzmienie:

---

⁸ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2002 r. Nr 78, poz. 717, Nr 126, poz. 1069 i Nr 153, poz. 1271, z 2003 r. Nr 124, poz. 1152, z 2004 r. Nr 34, poz. 303, Nr 62, poz. 577 i Nr 202, poz. 2067, z 2005 r. Nr 163, poz. 1361 i Nr 169, poz. 1417, z 2006 r. Nr 104, poz. 708 i 711, Nr 206, poz. 1522 i Nr 218, poz. 1592 oraz z 2007 r. Nr 80, poz. 540, Nr 85, poz. 571 i Nr 99, poz. 664.

⁹ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2007 r. Nr 83, poz. 561, Nr 85, poz. 571, Nr 115, poz. 789, Nr 165, poz. 1171 i Nr 176, poz. 1242.

- „Art. 75. 1. Aplikantem adwokackim może zostać osoba, która zdała państwowy egzamin prawniczy I stopnia i spełnia warunki określone w art. 65 pkt 1-3.
2. Wpis na listę aplikantów adwokackich następuje na podstawie uchwały okręgowej rady adwokackiej właściwej ze względu na miejsce złożenia wniosku.
3. Wniosek, o którym mowa w ust. 2, składa się w terminie 14 dni od dnia ogłoszenia listy osób wstępnie zakwalifikowanych na poszczególne aplikacje, o której mowa w ustawie z dnia ... o państwowych egzaminach prawniczych, do okręgowej rady adwokackiej, w której izbie osoba została wstępnie zakwalifikowana na tej liście.
4. W przypadku niezakwalifikowania się na listę osób wstępnie zakwalifikowanych na poszczególne aplikacje, wniosek składa się do okręgowej rady adwokackiej, w której izbie zgodnie z tą listą zostały wolne miejsca na poszczególne aplikacje.
5. W przypadku zmiany wyniku z państwowego egzaminu prawniczego I stopnia na skutek rozpoznania odwołania wniosek, o którym mowa w ust. 2, składa się w terminie 14 dni od dnia otrzymania uchwały Państwowej Komisji Odwoławczej przy Ministrze Sprawiedliwości, o której mowa w ustawie z dnia ... o państwowych egzaminach prawniczych, do wybranej okręgowej rady adwokackiej, w której do odbywania aplikacji zostały wstępnie zakwalifikowane osoby, które uzyskały z państwowego egzaminu prawniczego I stopnia tą samą liczbę punktów. Jeżeli od dnia rozpoczęcia aplikacji adwokackiej upłynął więcej niż 1 miesiąc, osoba ta rozpoczyna aplikację w następnym roku szkoleniowym.
6. Nie można odmówić wpisu osobie spełniającej warunki, o których mowa w ust. 1-4.
7. Do aplikantów adwokackich oraz do postępowania o wpis na listę aplikantów adwokackich przepisy art. 5-8 i art. 68 stosuje się odpowiednio.”;

6) art. 75a otrzymuje brzmienie:

- „Art. 75a. 1. Okręgowa rada adwokacka przesyła corocznie do dnia 31 stycznia Ministrowi Sprawiedliwości propozycję liczby miejsc na aplikację w danym roku. Liczba ta nie może być mniejsza niż liczba stanowiąca 10 % adwokatów wpisanych na listę adwokatów w danej izbie.
2. Minister Sprawiedliwości w terminie do dnia 28 lutego ogłasza w Biuletynie Informacji Publicznej zadeklarowaną liczbę miejsc na aplikację adwokacką w poszczególnych izbach. W przypadku gdy okręgowa rada adwokacka nie prześle w terminie informacji, o której mowa w ust. 1, lub naruszy zasady ustalania liczby miejsc na aplikację adwokacką, Minister Sprawiedliwości ogłasza dla danej rady liczbę miejsc stanowiącą 10 % adwokatów wpisanych na listę adwokatów w danej izbie.
3. Minister Sprawiedliwości ogłasza w terminie 5 dni od dnia ogłoszenia o wynikach państwowego egzaminu prawniczego I stopnia, o którym mowa w ustawie o państwowych egzaminach prawniczych, ostateczną liczbę miejsc na aplikację adwokacką w poszczególnych izbach, biorąc pod uwagę, że łączna liczba miejsc na aplikację adwokacką, radcowską i notarialną ma odpowiadać łącznej liczbie osób, które zdały państwowy egzamin prawniczy I stopnia i złożyły deklarację zamiaru ubiegania się o przyjęcie na aplikację adwokacką, radcowską lub notarialną, o której mowa w ustawie z dnia ... o państwowych

egzaminach prawniczych oraz, że liczba miejsc w poszczególnych izbach ma być ustalana w stosunku do liczby adwokatów i radców prawnych wpisanych na listy w poszczególnych izbach i notariuszy powołanych w poszczególnych izbach.

Liczba miejsc na aplikację adwokacką nie może być jednak niższa niż liczba ogłoszona zgodnie z ust. 2.

4. Liczba miejsc, o której mowa w ust. 3, ulega zwiększeniu:

- 1) w przypadku, gdy więcej niż jedna osoba uzyska z państwowego egzaminu prawniczego I stopnia tę samą liczbę punktów, a zgodnie z ogłoszoną ostateczną liczbą miejsc na aplikację adwokacką w danej izbie tylko jedna z tych osób mogłaby zostać zakwalifikowana na liście osób wstępnie zakwalifikowanych na poszczególne aplikacje – na liście tej umieszcza się wszystkie te osoby,
- 2) przez wpisanie na listę aplikantów adwokackich osób, które na skutek rozpoznania odwołań od wyniku państwowego egzaminu prawniczego I stopnia uzyskają z tego egzaminu liczbę punktów, która zapewniałaby im wpis na listę aplikantów adwokackich w danej izbie, a od dnia rozpoczęcia aplikacji nie upłynęło więcej niż 1 miesiąc,
- 3) przez wpisanie na listę aplikantów adwokackich osób, które na skutek rozpoznania odwołań od wyniku państwowego egzaminu prawniczego I stopnia uzyskają z tego egzaminu liczbę punktów, która zapewniałaby im w danym roku wpis na listę aplikantów w danej izbie, a nie mogły uzyskać wpisu na listę aplikantów adwokackich z powodu niespełnienia warunku, o którym mowa w pkt 2.

5. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy sposób ustalania liczby miejsc na aplikację adwokacką i rozmieszczania tych miejsc w poszczególnych izbach, biorąc pod uwagę, że łączna liczba miejsc na aplikację adwokacką, radcowską i notarialną ma odpowiadać łącznej liczbie osób, które zdały państwowy egzamin prawniczy I stopnia i złożyły, na zasadach określonych w ustawie o państwowych egzaminach prawniczych, deklarację wyboru aplikacji adwokackiej, radcowskiej lub notarialnej, o której mowa w ustawie z dnia   o państwowych egzaminach prawniczych, oraz, że liczba miejsc w poszczególnych izbach ma być ustalana w stosunku do liczby adwokatów i radców prawnych wpisanych na listy w poszczególnych izbach i notariuszy powołanych w poszczególnych izbach.”;

7) art. 75b-75j uchyla się;

8) w art. 76:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Aplikacja adwokacka trwa 2 lata, ma na celu przygotowanie aplikanta do wykonywania zawodu adwokata i obejmuje co najmniej: prawo karne materialne i postępowanie karne, prawo wykroczeń i postępowanie w sprawach o wykroczenia, prawo karne skarbowe i postępowanie w sprawach karnych skarbowych, prawo cywilne materialne i postępowanie cywilne, prawo rodzinne i opiekuńcze, prawo gospodarcze, prawo spółek handlowych, prawo pracy i ubezpieczeń społecznych, prawo finansowe i podatkowe, prawo administracyjne materialne i postępowanie administracyjne, postępowanie sądownoadministracyjne, prawo

Unii Europejskiej, prawo konstytucyjne, prawo o ustroju sądów, trybunałów i prokuratury, samorządu adwokackiego, radcowskiego, notarialnego oraz organów kontroli państwowej i ochrony prawa działających w Rzeczypospolitej Polskiej oraz zasady wykonywania zawodu adwokata i retorykę.”,

b) po ust. 1 dodaje się ust. 1a i 1b w brzmieniu:

„1a. W trakcie aplikacji adwokackiej przeprowadza się co najmniej 2 kolokwia z zakresu prawa karnego materialnego i postępowania karnego oraz prawa cywilnego materialnego i postępowania cywilnego.

1b. W komisji przeprowadzającej kolokwia, o których mowa w ust. 1a, uczestniczy przedstawiciel Ministra Sprawiedliwości. Okręgowa rada adwokacka powiadamia na 45 dni przed terminem kolokwium Ministra Sprawiedliwości o terminie i miejscu jego przeprowadzenia.”;

9) art. 78 – 78b, 78d – 78i uchyla się.

Art. 54. W ustawie z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. z 2002 r. Nr 123, poz. 1059, z późn. zm.¹⁰) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 24:

a) ust. 1 pkt 6 otrzymuje brzmienie:

„6) zdał państwowy egzamin prawniczy II stopnia w zakresie pełnym lub profilowanym ze specjalizacją adwokacko-radcowską, o którym mowa w ustawie z dnia ... o państwowych egzaminach prawniczych (Dz. U. Nr ..., poz. ...), na zasadach określonych w tej ustawie.”,

b) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Wpis na listę radców prawnych następuje na wniosek, na podstawie uchwały rady okręgowej izby radców prawnych właściwej ze względu na miejsce złożenia wniosku.”,

c) ust. 2a otrzymuje brzmienie:

„2a. Do wniosku, o którym mowa w ust. 2, dołącza się:

- 1) zaświadczenie o zdaniu państwowego egzaminu prawniczego II stopnia w zakresie pełnym lub profilowanym ze specjalizacją adwokacko-radcowską, w przypadku osób, o których mowa w art. 24 ust. 1 pkt 6,
- 2) informację o niekaralności z Krajowego Rejestru Karnego opatrzoną datą nie wcześniejszą niż miesiąc przed jej złożeniem,
- 3) oświadczenie, o którym mowa w art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. Nr z 2007 r. Nr 63, poz. 425, z późn. zm.¹¹) albo

---

¹⁰ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2002 r. Nr 78, poz. 717, Nr 126, poz. 1069 i Nr 153, poz. 1271, z 2003 r. Nr 124, poz. 1152, z 2004 r. Nr 34, poz. 303, Nr 62, poz. 577 i Nr 202, poz. 2067, z 2005 r. Nr 163, poz. 1361 i Nr 169, poz. 1417, z 2006 r. Nr 104, poz. 708 i 711, Nr 206, poz. 1522 i Nr 218, poz. 1592 oraz z 2007 r. Nr 80, poz. 540, Nr 85, poz. 571 i Nr 99, poz. 664.

¹¹ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2007 r. Nr 83, poz. 561, Nr 85, poz. 571, Nr 115, poz. 789, Nr 165, poz. 1171 i Nr 176, poz. 1242.

informacje, o której mowa w art. 7 ust. 3a tej ustawy, w przypadku osoby urodzonej przed dniem 1 stycznia 1972 r.,

- 4) umowy o pracę wraz z dokumentem określającym zakres obowiązków lub zaświadczeniem od pracodawcy określającym zakres obowiązków lub umowy cywilnoprawne wraz z oświadczeniem o złożeniu deklaracji do właściwego urzędu skarbowego oraz zapłaceniu podatku wynikającego z tytułu powyższych umów, w przypadku osób, o których mowa w art. 25 ust. 1 pkt 4.”;

2) art. 25:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Wymogu zdania państwowego egzaminu prawniczego II stopnia w zakresie pełnym lub profilowanym ze specjalizacją adwokacko-radcowską nie stosuje się do:

- 1) profesorów i doktorów habilitowanych nauk prawnych,
- 2) osób, które zajmowały stanowisko sędziego, prokuratora lub wykonywały zawód adwokata albo notariusza,
- 3) osób, które co najmniej trzy lata zajmowały stanowisko radcy lub starszego radcy Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa,
- 4) osób, które zdały państwowy egzamin prawniczy II stopnia w zakresie profilowanym ze specjalizacją notarialną oraz w okresie 4 lat przed złożeniem wniosku o wpis na listę radców prawnych łącznie przez okres co najmniej 2 lat wykonywały wymagające wiedzy prawniczej czynności bezpośrednio związane ze świadczeniem pomocy prawnej przez adwokata lub radcę prawnego na podstawie umowy o pracę lub umowy cywilnoprawnej w kancelarii adwokackiej, zespole adwokackim, spółce cywilnej, jawnej, partnerskiej, komandytowej, o których mowa w art. 4a ust. 1, lub kancelarii radcy prawnego, spółce cywilnej, jawnej, partnerskiej, komandytowej, o których mowa w art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. z 2002 r. Nr 123, poz. 1059, z późn. zm.¹²),
- 5) osób, które zdały egzamin sędziowski lub prokuratorski po dniu 1 stycznia 1991 r. oraz w okresie 5 lat przed złożeniem wniosku o wpis na listę radców prawnych łącznie przez okres co najmniej 3 lat:
  - a) zajmowały stanowisko asesora sądowego, asesora prokuratorskiego, referendarza sądowego, starszego referendarza sądowego, aplikanta sądowego, aplikanta prokuratorskiego, aplikanta sądowo prokuratorskiego, asystenta sędziego, asystenta prokuratora lub
  - b) wykonywały wymagające wiedzy prawniczej czynności bezpośrednio związane ze świadczeniem pomocy prawnej przez adwokata lub radcę prawnego na podstawie umowy o pracę lub umowy cywilnoprawnej w kancelarii adwokackiej,

---

¹² Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2002 r. Nr 78, poz. 717, Nr 126, poz. 1069 i Nr 153, poz. 1271, z 2003 r. Nr 124, poz. 1152, z 2004 r. Nr 34, poz. 303, Nr 62, poz. 577 i Nr 202, poz. 2067, z 2005 r. Nr 163, poz. 1361 i Nr 169, poz. 1417, z 2006 r. Nr 104, poz. 708 i 711, Nr 206, poz. 1522 i Nr 218, poz. 1592 oraz z 2007 r. Nr 80, poz. 540, Nr 85, poz. 571 i Nr 99, poz. 664.

zespołe adwokackim, spółce cywilnej, jawnej, partnerskiej, komandytowej, o których mowa w art. 4a ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o adwokaturze (Dz. U. z 2002 r. Nr 123, poz. 1058, z późn. zm.¹³), lub kancelarii radcy prawnego, spółce cywilnej, jawnej, partnerskiej, komandytowej, o których mowa w art. 8 ust. 1.”,

b) ust. 2-2b uchyla się,

c) po ust. 3 dodaje się ust. 4 i 5 w brzmieniu:

„4. W przypadku wykonywania pracy w niepełnym wymiarze, okresy, o których mowa w ust. 1 pkt 4, podlegają proporcjonalnemu wydłużeniu.

5. Do okresów, o których mowa w ust. 1 pkt 4, w przypadku aplikacji sądowej pozaetatowej lub aplikacji prokuratorskiej pozaetatowej, zalicza się proporcjonalnie okres trwania tych aplikacji, przyjmując, że za każdy miesiąc odbywania aplikacji zalicza się ¼ miesiąca.”;

3) art. 33 otrzymuje brzmienie:

„Art. 33. 1. Aplikantem radcowskim może zostać osoba, która zdała państwowy egzamin prawniczy I stopnia i spełnia warunki określone w art. 24 ust. 1 pkt 1-5.

2. Wpis na listę aplikantów radcowskich następuje na podstawie uchwały rady okręgowej izby radców prawnych właściwej ze względu na miejsce złożenia wniosku.

3. Wniosek, o którym mowa w ust. 2, składa się w terminie 14 dni od dnia ogłoszenia listy osób wstępnie zakwalifikowanych na poszczególne aplikacje, o której mowa w ustawie z dnia ... o państwowych egzaminach prawniczych, do rady okręgowej izby radców prawnych, w której izbie osoba została wstępnie zakwalifikowana na tej liście.

4. W przypadku niezakwalifikowania się na listę osób wstępnie zakwalifikowanych na poszczególne aplikacje, wniosek składa się do rady okręgowej izby radców prawnych, w której izbie zgodnie z tą listą zostały wolne miejsca na poszczególne aplikacje.

5. W przypadku zmiany wyniku z państwowego egzaminu prawniczego I stopnia na skutek rozpoznania odwołania wniosek, o którym mowa w ust. 2, składa się w terminie 14 dni od dnia otrzymania uchwały Państwowej Komisji Odwoławczej przy Ministrze Sprawiedliwości, o której mowa w ustawie z dnia ... o państwowych egzaminach prawniczych, do wybranej rady okręgowej izby radców prawnych, w której do odbywania aplikacji zostały wstępnie zakwalifikowane osoby, które uzyskały z państwowego egzaminu prawniczego I stopnia tą samą liczbę punktów. Jeżeli do dnia rozpoczęcia aplikacji radcowskiej upłynął więcej niż 1 miesiąc, osoba ta rozpoczyna aplikację w następnym roku szkoleniowym.

5. Nie można odmówić wpisu osobie spełniającej warunki, o których mowa w ust. 1-4.

7. Do aplikantów radcowskich oraz do postępowania o wpis na listę aplikantów radcowskich przepisy art. 3 ust. 3-6, art. 11, art. 12 ust. 1, art. 23, art. 24 ust. 2-2a, 2c i art. 31¹ stosuje się odpowiednio.”;

---

¹³ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2002 r. Nr 78, poz. 717, Nr 126, poz. 1069 i Nr 153, poz. 1271, z 2003 r. Nr 124, poz. 1152, z 2004 r. Nr 34, poz. 303, Nr 62, poz. 577 i Nr 202, poz. 2067, z 2005 r. Nr 163, poz. 1361 i Nr 169, poz. 1417, z 2006 r. Nr 75, poz. 529 i Nr 218, poz. 1592, oraz z 2007 r. Nr 80, poz. 540, Nr 85, poz. 571 i Nr 99, poz. 664.

4) art. 33¹ otrzymuje brzmienie:

„Art. 33¹. 1. Rada okręgowej izby radców prawnych przesyła corocznie do dnia 31 stycznia Ministrowi Sprawiedliwości propozycję liczby miejsc na aplikację w danym roku. Liczba ta nie może być mniejsza niż liczba stanowiąca 10 % radców prawnych wpisanych na listę radców prawnych w danej izbie.

2. Minister Sprawiedliwości w terminie do dnia 28 lutego ogłasza w Biuletynie Informacji Publicznej zadeklarowaną liczbę miejsc na aplikację radcowską w poszczególnych izbach. W przypadku gdy rada okręgowej izby radców prawnych nie prześle w terminie informacji, o której mowa w ust. 1, lub naruszy zasady ustalania liczby miejsc na aplikację radcowską, Minister Sprawiedliwości ogłasza dla danej rady liczbę miejsc stanowiącą 10 % radców prawnych wpisanych na listę radców prawnych w danej izbie.

3. Minister Sprawiedliwości ogłasza w terminie 5 dni od dnia ogłoszenia o wynikach państwowego egzaminu prawniczego I stopnia, o którym mowa w ustawie o państwowych egzaminach prawniczych, ostateczną liczbę miejsc na aplikację radcowską w poszczególnych izbach, biorąc pod uwagę, że łączna liczba miejsc na aplikację adwokacką, radcowską i notarialną ma odpowiadać łącznej liczbie osób, które zdały państwowy egzamin prawniczy I stopnia i złożyły deklarację zamiaru ubiegania się o przyjęcie na aplikację adwokacką, radcowską lub notarialną, o której mowa w ustawie z dnia   o państwowych egzaminach prawniczych, oraz, że liczba miejsc w poszczególnych izbach ma być ustalana w stosunku do liczby adwokatów i radców prawnych wpisanych na listy w poszczególnych izbach i notariuszy powołanych w poszczególnych izbach.

Liczba miejsc na aplikację radcowską nie może być jednak niższa niż liczba ogłoszona zgodnie z ust. 2.

4. Liczba miejsc, o której mowa w ust. 3, ulega zwiększeniu:

- 1) w przypadku, gdy więcej niż jedna osoba uzyska z państwowego egzaminu prawniczego I stopnia tę samą liczbę punktów, a zgodnie z ogłoszoną ostateczną liczbą miejsc na aplikację radcowską w danej izbie tylko jedna z tych osób mogłaby zostać zakwalifikowana na liście osób wstępnie zakwalifikowanych na poszczególne aplikacje – na liście tej umieszcza się wszystkie te osoby,
- 2) przez wpisanie na listę aplikantów radcowskich osób, które na skutek rozpoznania odwołań od wyniku państwowego egzaminu prawniczego I stopnia uzyskają z tego egzaminu liczbę punktów, która zapewniałaby im wpis na listę aplikantów radcowskich w danej radzie, a od dnia rozpoczęcia aplikacji nie upłynęło więcej niż 1 miesiąc,
- 3) przez wpisanie na listę aplikantów radcowskich osób, które na skutek rozpoznania odwołań od wyniku państwowego egzaminu prawniczego I stopnia uzyskają z tego egzaminu liczbę punktów, która zapewniałaby im w danym roku wpis na listę aplikantów w danej radzie, a nie mogły uzyskać wpisu na listę aplikantów radcowskich z powodu niespełnienia warunku, o którym mowa w pkt 2.

5. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy sposób ustalania liczby miejsc na aplikację radcowską i rozmieszczania tych miejsc w poszczególnych izbach,

biorąc pod uwagę, że łączna liczba miejsc na aplikację adwokacką, radcowską i notarialną ma odpowiadać łącznej liczbie osób, które zdały państwowy egzamin prawniczy I stopnia i złożyły, na zasadach określonych w ustawie o państwowych egzaminach prawniczych, deklarację wyboru aplikacji adwokackiej, radcowskiej lub notarialnej, o której mowa w ustawie z dnia   o państwowych egzaminach prawniczych, oraz, że liczba miejsc w poszczególnych izbach ma być ustalana w stosunku do liczby adwokatów i radców prawnych wpisanych na listy w poszczególnych izbach i notariuszy powołanych w poszczególnych izbach.”;

5) art. 33² – 33¹⁰ uchyla się;

6) w art. 32:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Aplikacja radcowska trwa 2 lata, ma na celu przygotowanie aplikanta do wykonywania zawodu radcy prawnego i obejmuje co najmniej: prawo karne materialne i postępowanie karne, prawo wykroczeń i postępowanie w sprawach o wykroczenia, prawo karne skarbowe i postępowanie w sprawach karnych skarbowych, prawo cywilne materialne i postępowanie cywilne, prawo rodzinne i opiekuńcze, prawo gospodarcze, prawo spółek handlowych, prawo pracy i ubezpieczeń społecznych, prawo finansowe i podatkowe, prawo administracyjne materialne i postępowanie administracyjne, postępowanie sądownoadministracyjne, prawo Unii Europejskiej, prawo konstytucyjne, prawo o ustroju sądów, trybunałów i prokuratury, samorządu adwokackiego, radcowskiego, notarialnego oraz organów kontroli państwowej i ochrony prawa działających w Rzeczypospolitej Polskiej oraz zasady wykonywania zawodu radcy prawnego i retorykę.”,

b) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. W trakcie aplikacji radcowskiej przeprowadza się co najmniej 2 kolokwia z zakresu prawa karnego materialnego i postępowania karnego oraz prawa cywilnego materialnego i postępowania cywilnego.”,

c) po ust. 2 dodaje się ust. 2a:

„2a. W komisji przeprowadzającej kolokwia, o których mowa w ust. 2, uczestniczy przedstawiciel Ministra Sprawiedliwości. Rada Okręgowej izby radców prawnych powiadamia na 45 dni przed terminem kolokwium Ministra Sprawiedliwości o terminie i miejscu jego przeprowadzenia.”,

d) ust. 4 otrzymuje brzmienie:

„4. Aplikantowi, który odbył aplikację radcowską, właściwa rada okręgowej izby radców prawnych wydaje zaświadczenie o ukończeniu aplikacji radcowskiej.”;

7) art. 36¹ – 36⁹ uchyla się;

8) w art. 49 po ust. 3 dodaje się ust. 4 w brzmieniu:

„4. Rada okręgowej izby radców prawnych prowadzi listę radców prawnych i aplikantów radcowskich, której odpis przesyła corocznie w terminie do dnia 31 stycznia Krajowej Radzie Radców Prawnych, Ministrowi Sprawiedliwości, właściwym prezesom sądów apelacyjnych,

sądów okręgowych i właściwym prokuratorom apelacyjnym i okręgowym, oraz zawiadamia o zmianach na tej liście w terminie 30 dni.”.

Art. 55. W ustawie z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych (Dz. U. z 2001 r. Nr 86, poz. 953 z późn. zm.) w art. 7¹ ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Kierownik urzędu może skierować urzędnika, który zdał państwowy egzamin prawniczy I stopnia, o którym mowa w ustawie z dnia ... o państwowych egzaminach prawniczych (Dz. U. Nr ..., poz. ...), do odbycia aplikacji legislacyjnej. Wzajemne prawa i obowiązki urzędu i urzędnika, związane ze skierowaniem na aplikację legislacyjną, określa umowa zawarta między kierownikiem urzędu a urzędnikiem.”.

Art. 56. W ustawie z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze (Dz. U. z 2008 r. Nr 7, poz. 31 z późn. zm.¹⁴):

1) w art. 14 ust. 1 pkt 6 otrzymuje brzmienie:

„6) złożył egzamin prokuratorski lub sędziowski albo złożył państwowy egzamin prawniczy II stopnia w zakresie pełnym;”;

2) w art. 100a ust. 5 pkt 5 otrzymuje brzmienie:

„5) odbył staż urzędniczy w sądzie lub w prokuraturze albo spełnia warunki do zwolnienia od odbywania tego stażu, określone w przepisach o pracownikach sądów i prokuratury, bądź był zatrudniony w prokuraturze jako urzędnik na stanowisku specjalisty przez okres co najmniej dwudziestu czterech miesięcy albo złożył państwowy egzamin prawniczy II stopnia w zakresie pełnym lub profilowanym.”.

Art. 57. W ustawie z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (Dz. U. z 2002 r. Nr 42, poz. 369, z późn. zm.¹⁵) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 11 pkt 5 otrzymuje brzmienie:

„5) zdał państwowy egzamin prawniczy II stopnia w zakresie pełnym lub profilowanym ze specjalizacją notarialną, o którym mowa w ustawie z dnia ... o państwowych egzaminach prawniczych (Dz. U. Nr ..., poz. ...), na zasadach określonych w tej ustawie.”;

2) art. 12:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§1. Wymogu zdania państwowego egzaminu prawniczego II stopnia w zakresie pełnym lub profilowanym ze specjalizacją adwokacko-radcowską nie stosuje się do:

1) profesorów i doktorów habilitowanych nauk prawnych,

---

¹⁴ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2007 r. Nr 136, poz. 959.

¹⁵ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2003 r. Nr 49, poz. 408, Nr 124, poz. 1152 i Nr 217, poz. 2142, z 2004 r. Nr 62, poz. 577, Nr 147, poz. 1547, Nr 173, poz. 1808 i Nr 202, poz. 2067, z 2005 r. Nr 163, poz. 1361, Nr 167, poz. 1398 i Nr 169, poz. 1417, z 2006 r. Nr 218, poz. 1592 i Nr 225, poz. 1635, z 2007 r. Nr 80, poz. 540, Nr 85, poz. 571, Nr 181, poz. 1287, Nr 191, poz. 1371 oraz z 2008 r. Nr 57, poz. 348.

- 2) osób, które zajmowały stanowisko sędziego, prokuratora lub wykonywały zawód adwokata albo radcy prawnego,
- 3) osób, które co najmniej trzy lata zajmowały stanowisko radcy lub starszego radcy Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa.”,

b) pkt 4 uchyla się;

3) art. 71 otrzymuje brzmienie:

„Art. 71. § 1. Aplikantem notarialnym może zostać osoba, która zdała państwowy egzamin prawniczy I stopnia i spełnia warunki określone w art. 11 pkt 1-3.

§ 2. Wpis na listę aplikantów notarialnych następuje na podstawie uchwały rady izby notarialnej właściwej ze względu na miejsce złożenia wniosku.

§ 3. Wniosek, o którym mowa w § 2, składa się w terminie 14 dni od dnia ogłoszenia listy osób wstępnie zakwalifikowanych na poszczególne aplikacje, o której mowa w ustawie z dnia o państwowych egzaminach prawniczych, do rady izby notarialnej, w której izbie osoba została wstępnie zakwalifikowana na tej liście.

§ 4. W przypadku niezakwalifikowania się na listę osób wstępnie zakwalifikowanych na poszczególne aplikacje, wniosek składa się do rady izby notarialnej, w której izbie zgodnie z tą listą zostały wolne miejsca na poszczególne aplikacje.

§ 5. W przypadku zmiany wyniku z państwowego egzaminu prawniczego I stopnia na skutek rozpoznania odwołania wniosek, o którym mowa w § 2, składa się w terminie 14 dni od dnia otrzymania uchwały Państwowej Komisji Odwoławczej przy Ministrze Sprawiedliwości, o której mowa w ustawie z dnia ... o państwowych egzaminach prawniczych, do wybranej rady izby notarialnej, w której do odbywania aplikacji zostały wstępnie zakwalifikowane osoby, które uzyskały z państwowego egzaminu prawniczego I stopnia tą samą liczbę punktów. Jeżeli do dnia rozpoczęcia aplikacji notarialnej upłynął więcej niż 1 miesiąc, osoba ta rozpoczyna aplikację w następnym roku szkoleniowym.

§ 5. Nie można odmówić wpisu osobie spełniającej warunki, o których mowa w ust. 1-4.”;

4) art. 71b otrzymuje brzmienie:

„Art. 71b. § 1. Rada izby notarialnej przesyła corocznie do dnia 31 stycznia Ministrowi Sprawiedliwości propozycję liczby miejsc na aplikację w danym roku. Liczba ta nie może być mniejsza niż liczba stanowiąca 10 % notariuszy powołanych w danej izbie.

§ 2. Minister Sprawiedliwości w terminie do dnia 28 lutego ogłasza w Biuletynie Informacji Publicznej zadeklarowaną liczbę miejsc na aplikację notarialną w poszczególnych izbach. W przypadku, gdy rada izby notarialnej nie prześle w terminie informacji, o której mowa w § 1, lub naruszy zasady ustalania liczby miejsc na aplikację notarialną, Minister Sprawiedliwości ogłasza dla danej rady liczbę miejsc stanowiącą 10 % notariuszy powołanych w danej izbie.

§ 3. Minister Sprawiedliwości ogłasza w terminie 5 dni od dnia ogłoszenia o wynikach państwowego egzaminu prawniczego I stopnia, o którym mowa w ustawie o państwowych egzaminach prawniczych, ostateczną liczbę miejsc na aplikację notarialną w poszczególnych izbach, biorąc pod uwagę, że łączna liczba miejsc na aplikację adwokacką, radcowską i notarialną ma odpowiadać łącznej liczbie osób, które zdały państwowy egzamin prawniczy I

stopnia i złożyły deklarację zamiaru ubiegania się o przyjęcie na aplikację adwokacką, radcowską lub notarialną, o której mowa w ustawie z dnia   o państwowych egzaminach prawniczych, oraz, że liczba miejsc w poszczególnych izbach ma być ustalana w stosunku do liczby adwokatów i radców prawnych wpisanych na listy w poszczególnych izbach i notariuszy powołanych w poszczególnych izbach.

Liczba miejsc na aplikację notarialną nie może być jednak niższa niż liczba ogłoszona zgodnie z § 2.

§ 4. Liczba miejsc, o której mowa w § 3, ulega zwiększeniu:

- 1) w przypadku, gdy więcej niż jedna osoba uzyska z państwowego egzaminu prawniczego I stopnia tę samą liczbę punktów, a zgodnie z ogłoszoną ostateczną liczbą miejsc na aplikację notarialną w danej izbie tylko jedna z tych osób mogłaby zostać zakwalifikowana na liście osób wstępnie zakwalifikowanych na poszczególne aplikacje – na liście tej umieszcza się wszystkie te osoby,
- 2) ,przez wpisanie na listę aplikantów notarialnych osób, które na skutek rozpoznania odwołań od wyniku państwowego egzaminu prawniczego I stopnia uzyskają z tego egzaminu liczbę punktów, która zapewniałaby im wpis na listę aplikantów notarialnych w danej izbie, a od dnia rozpoczęcia aplikacji nie upłynęło więcej niż 1 miesiąc,
- 3) przez wpisanie na listę aplikantów notarialnych osób, które na skutek rozpoznania odwołań od wyniku państwowego egzaminu prawniczego I stopnia uzyskają z tego egzaminu liczbę punktów, która zapewniałaby im w danym roku wpis na listę aplikantów w danej izbie, a nie mogły uzyskać wpisu na listę aplikantów notarialnych z powodu niespełnienia warunku, o którym mowa w pkt 2.

§ 5. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy sposób ustalania liczby miejsc na aplikację notarialną i rozmieszczania tych miejsc w poszczególnych izbach, biorąc pod uwagę, że łączna liczba miejsc na aplikację adwokacką, radcowską i notarialną ma odpowiadać łącznej liczbie osób, które zdały państwowy egzamin prawniczy I stopnia i złożyły, na zasadach określonych w ustawie o państwowych egzaminach prawniczych, deklarację wyboru aplikacji adwokackiej, radcowskiej lub notarialnej, o której mowa w ustawie z dnia   o państwowych egzaminach prawniczych, oraz, że liczba miejsc w poszczególnych izbach ma być ustalana w stosunku do liczby adwokatów i radców prawnych wpisanych na listy w poszczególnych izbach i notariuszy powołanych w poszczególnych izbach.”;

5) art.71c - 71k uchyla się;

6) w art. 72:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Aplikacja notarialna trwa 2 lata, ma na celu przygotowanie aplikanta do wykonywania zawodu notariusza i obejmuje co najmniej: prawo cywilne materialne i postępowanie cywilne, prawo rodzinne i opiekuńcze, prawo gospodarcze, prawo spółek handlowych, prawo pracy i ubezpieczeń społecznych, prawo finansowe i podatkowe, prawo administracyjne materialne i postępowanie administracyjne, postępowanie sądownoadministracyjne, prawo

Unii Europejskiej, prawo konstytucyjne, prawo o ustroju sądów, trybunałów i prokuratury, samorządu adwokackiego, radcowskiego, notarialnego oraz organów kontroli państwowej i ochrony prawa działających w Rzeczypospolitej Polskiej oraz zasady wykonywania zawodu notariusza.”,

b) po § 1 dodaje się § 1a i 1b w brzmieniu:

„§ 1a. W trakcie aplikacji notarialnej przeprowadza się co najmniej 2 kolokwia z zakresu prawa cywilnego materialnego i postępowania cywilnego.

§ 1b. W komisji przeprowadzającej kolokwia, o których mowa w § 1a, uczestniczy przedstawiciel Ministra Sprawiedliwości. Rada izby notarialnej powiadamia na 45 dni przed terminem kolokwium Ministra Sprawiedliwości o terminie i miejscu jego przeprowadzenia.”;

4) art. 74 – 74b, 74d – 74i uchyla się;

5) w art. 76

a) § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Asesorem notarialnym może być osoba, która zdała państwowy egzamin prawniczy II stopnia w zakresie pełnym lub profilowanym ze specjalizacją notarialną i przedstawi oświadczenie notariusza o gotowości zawarcia z nią umowy o pracę.”,

b) po § 2 dodaje się § 2a w brzmieniu:

„§ 2a. Asesorem notarialnym może być także osoba, która zdała państwowy egzamin prawniczy II stopnia w zakresie profilowanym ze specjalizacją adwokacko-radcowską oraz w okresie 4 lat łącznie przez okres co najmniej 2 lat wykonywała wymagające wiedzy prawniczej czynności bezpośrednio związane z czynnościami wykonywanymi przez notariusza w kancelarii notarialnej, na podstawie umowy o pracę lub umowy cywilnoprawnej i przedstawi oświadczenie notariusza o gotowości zawarcia z nią umowy o pracę.”.

Art. 58. W ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz. U. z 2006 r. Nr 167, poz. 1191¹⁶) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 10 ust. 1 pkt 9 otrzymuje brzmienie:

„9) złożyła egzamin komorniczy albo złożyła państwowy egzamin prawniczy II stopnia w zakresie pełnym lub profilowanym;”,

2) w art. 29:

a) w ust. 1 pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) zdał państwowy egzamin prawniczy I stopnia, o którym mowa w ustawie z dnia ... o państwowych egzaminach prawniczych (Dz. U. Nr ..., poz. ...).”,

b) ust. 6 otrzymuje brzmienie:

„6. Wpis na listę aplikantów komorniczych następuje na podstawie uchwały rady izby komorniczej właściwej ze względu na miejsce złożenia wniosku o wpis. O wpisie na listę aplikantów decyduje liczba punktów uzyskanych z państwowego egzaminu prawniczego I

---

¹⁶ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2006 r. Nr 135, poz. 949, Nr 218, poz. 1592 oraz z 2007 r. Nr 44, poz. 288, Nr 85, poz. 571 i Nr 112, poz. 769.

stopnia. W uchwale tej rada izby komorniczej obowiązana jest wskazać komornika, w którego kancelarii aplikant komorniczy jest albo zostanie zatrudniony.”,

c) ust. 9 otrzymuje brzmienie:

„9. Wniosek o wpis na listę aplikantów komorniczych składa się w terminie 30 dni od dnia doręczenia uchwały o wyniku państwowego egzaminu prawniczego I stopnia. Do wniosku kandydat obowiązany jest załączyć informacje, o której mowa w art. 20 ustawy z dnia 20 maja 2000 r. o Krajowym Rejestrze Karnym (Dz. U. z 2008 r. Nr 50, poz. 292), opatrzoną datą nie wcześniejszą niż miesiąc przed jej złożeniem oraz oświadczenie, że przeciwko niemu nie jest prowadzone postępowanie karne o przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub przestępstwo skarbowe.”;

3) w art. 29a ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Minister Sprawiedliwości powołuje co 2 lata komisje do spraw przeprowadzenia egzaminu komorniczego, obejmujące obszar właściwości jednej lub kilku izb komorniczych, zwane dalej "komisjami egzaminacyjnymi".”;

4) w art. 29b ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„Art. 29b. 1. Minister Sprawiedliwości powołuje co 2 lata zespół do przygotowywania pytań na egzamin komorniczy, składający się z pięciu osób, zwany dalej "zespołem egzaminacyjnym". Dwaj członkowie zespołu egzaminacyjnego powoływani są spośród osób wskazanych przez Krajową Radę Komorniczą.”;

5) art. 29c - 29i uchyla się;

6) w art. 29j w ust. 3 pkt 2 uchyla się;

7) w art. 30 po ust. 1 dodaje się ust. 1a i 1b w brzmieniu:

„1a. W trakcie aplikacji komorniczej przeprowadza się co najmniej 2 kolokwia z zakresu prawa cywilnego materialnego i postępowania cywilnego.

1b. W kolokwiach, o których mowa w ust. 1a, uczestniczy przedstawiciel Ministra Sprawiedliwości w roli obserwatora. Rada izby komorniczej powiadamia na 45 dni przed terminem kolokwium Ministra Sprawiedliwości o terminie i miejscu jego przeprowadzenia.”.

Art. 59. W ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. Nr 98, poz. 1070, z późn. zm.¹⁷):

1) w art. 61:

a) w § 1 pkt 6 otrzymuje brzmienie:

„6) złożył egzamin sędziowski lub prokuratorski albo złożył państwowy egzamin prawniczy II stopnia w zakresie pełnym,”,

b) § 3 otrzymuje brzmienie:

---

¹⁷ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2001 r. Nr 154, poz. 1787, z 2002 r. Nr 153, poz. 1271, Nr 213, poz. 1802 i Nr 240, poz. 2052, z 2003 r. Nr 188, poz. 1838 i Nr 228, poz. 2256, z 2004 r. Nr 34, poz. 304, Nr 130, poz. 1376, Nr 185, poz. 1907 i Nr 273, poz. 2702 i 2703, z 2005 r. Nr 13, poz. 98, Nr 131, poz. 1102, Nr 167, poz. 1398, Nr 169, poz. 1410, 1413 i 1417, Nr 178, poz. 1479 i Nr 249, poz. 2104, z 2006 r. Nr 144, poz. 1044 i Nr 218, poz. 1592, z 2007 r. Nr 64, poz. 433, Nr 73, poz. 484, Nr 99, poz. 664, Nr 112, poz. 766, Nr 136, poz. 959, Nr 138, poz. 976, Nr 230, poz. 1698 oraz z 2008 r. Nr 41, poz. 251.

„§ 3. Na stanowisko sędziego sądu rejonowego może być powołany ten, kto spełnia wymagania określone w § 1 pkt 1-5, zajmował stanowisko asystenta sędziego lub referendarza sądowego co najmniej przez sześć lat i złożył egzamin sędziowski albo złożył państwowy egzamin prawniczy II stopnia w zakresie pełnym.”;

2) w art. 149 § 1 pkt otrzymuje brzmienie:

„5) odbył aplikację referendarską i złożył egzamin referendarski albo odbył aplikację sądową lub prokuratorską albo aplikację sądowo-prokuratorską prowadzoną na zasadach określonych w przepisach ustawy, o której mowa w art. 134 § 1, aplikację notarialną, adwokacką lub radcowską i złożył odpowiedni egzamin albo złożył egzamin referendarski albo złożył państwowy egzamin prawniczy II stopnia w zakresie pełnym lub profilowanym.”,

3) w art. 153:

a) § 1 i § 2 otrzymują brzmienie:

„§ 1. Aplikantem referendarskim może być mianowany ten, kto spełnia warunki określone w art. 149 § 1 pkt 1-3, i zdał państwowy egzamin prawniczy I stopnia, o którym mowa w ustawie z dnia ... o państwowych egzaminach prawniczych.

§ 2. Aplikanta referendarskiego mianuje na czas określony, oznaczony w art. 149 § 3 i zwalnia prezes sądu okręgowego. Mianowanie aplikanta referendarskiego następuje po przeprowadzeniu państwowego egzaminu prawniczego I stopnia. O mianowaniu decyduje liczba punktów uzyskanych z państwowego egzaminu prawniczego I stopnia. Prezes sądu okręgowego przed mianowaniem aplikanta referendarskiego zasięga informacji z Krajowego Rejestru Karnego oraz zwraca się do komendanta wojewódzkiego Policji o nadesłanie informacji o kandydacie.”,

b) § 6 otrzymuje brzmienie:

„§ 6. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) tryb i sposób ustalenia liczby aplikantów referendarskich dla poszczególnych okręgów sądowych mając na względzie potrzeby kadrowe i możliwości organizacyjne sądów,
- 2) organizację aplikacji referendarskiej oraz obowiązki aplikanta referendarskiego, uwzględniając zakres wiedzy teoretycznej i praktyki niezbędnej na stanowisku referendarza, dyscyplinę pracy oraz wykorzystanie czasu przeznaczony na zajęcia teoretyczne i praktykę,
- 3) zakres i przebieg egzaminu referendarskiego, uwzględniając zakres wiedzy teoretycznej i praktyki niezbędnej do wykonywania obowiązków referendarza, pisemną i ustną formę egzaminu, dopuszczalność jednokrotnego poprawiania niepomyślnego egzaminu, istotną wagę przyczyn ustalania terminu późniejszego zdawania egzaminu oraz zasadę poprawności jego przebiegu i rzetelności ocen egzaminacyjnych, a także skład komisji egzaminacyjnej, sposób powoływania jej członków i postępowania komisji egzaminacyjnej oraz wysokość wynagrodzenia członków komisji, uwzględniając kwalifikacje członków komisji egzaminacyjnej a także zakres i nakład ich pracy.”;

4) w art. 155 § 2 pkt 5 otrzymuje brzmienie:

„5) odbył staż urzędniczy w sądzie lub w prokuraturze albo spełnia warunki do zwolnienia od odbywania tego stażu, określone w przepisach o pracownikach sądów i prokuratury albo złożył państwowy egzamin prawniczy II stopnia w zakresie pełnym lub profilowanym.”,

5) w art. 177 § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Dyrektor sądu apelacyjnego wykonuje zadania i kompetencje dysponowania budżetem sądów na obszarze apelacji oraz sprawuje kontrolę gospodarki finansowej i gospodarowania mieniem Skarbu Państwa przez te sądy. Ponadto dyrektor sądu apelacyjnego wykonuje zadania w zakresie dysponowania środkami budżetowymi w zakresie określonym odrębnymi przepisami.”.

Art. 60. W ustawie z dnia 1 lipca 2005 r. o Krajowym Centrum Szkolenia Kadr Sądów Powszechnych i Prokuratury (Dz. U. Nr 169, poz. 1410, Nr 264, poz. 2204 oraz z 2007 r. Nr 64, poz. 331¹⁸) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 10a:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Minister Sprawiedliwości wyznacza i ogłasza corocznie liczbę miejsc na aplikację.”,

b) ust. 2-12 uchyla się,

c) ust. 13 otrzymuje brzmienie:

„13. Osoby, które zdały państwowy egzamin prawniczy I stopnia, o którym mowa w ustawie z dnia ... o państwowych egzaminach prawniczych, składają do Dyrektora Krajowego Centrum wniosek o przyjęcie na aplikację i na tej podstawie Dyrektor Krajowego Centrum sporządza projekt listy kandydatów na aplikantów, zwaną dalej "listą kwalifikacyjną”.

d) ust. 14 uchyla się,

e) ust. 15 otrzymuje brzmienie:

„15. Dyrektor Krajowego Centrum zasięga informacji z Krajowego Rejestru Karnego oraz zwraca się do właściwego komendanta wojewódzkiego Policji o nadesłanie informacji o każdej osobie umieszczonej na liście kwalifikacyjnej, zawierającej istotne dla oceny spełniania wymogu nieposzlakowanej opinii, dane o:

- 1) zachowaniach świadczących o naruszeniu przez nią porządku prawnego;
- 2) kontaktach ze środowiskami przestępczymi lub grupami środowiskowymi patologii społecznej i o charakterze tych kontaktów;
- 3) okolicznościach wskazujących na uzależnienie od alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych.”;

2) art. 10b uchyla się.

Art. 61. W ustawie z dnia 24 sierpnia 2006 r. o służbie cywilnej (Dz. U. z 2006 r. Nr 170, poz. 1218 z późn. zm.¹⁹) art. 77 ust. 1. otrzymuje brzmienie:

---

¹⁸ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2005 r. Nr 264, poz. 2204 oraz z 2007 r. Nr 64, poz. 433.

„1. Dyrektor generalny urzędu może skierować członka korpusu służby cywilnej, który zdał państwowy egzamin prawniczy I stopnia, o którym mowa w ustawie z dnia ... o państwowych egzaminach prawniczych (Dz. U. Nr ..., poz. ...), na aplikację legislacyjną. Wzajemne prawa i obowiązki urzędu i członka korpusu służby cywilnej związane ze skierowaniem na aplikację legislacyjną określa umowa zawarta między dyrektorem generalnym urzędu a członkiem korpusu służby cywilnej.”.

Rozdział VI

Przepisy przejściowe i końcowe

Art. 62. Osobom, które przed dniem wejścia w życie ustawy uzyskały pozytywny wynik z egzaminu konkursowego na aplikację adwokacką, radcowską lub notarialną, przysługują dotychczasowe uprawnienia do wpisu na listę aplikantów adwokackich, radcowskich lub notarialnych. Postępowanie w sprawie wpisu na listę aplikantów prowadzone jest na dotychczasowych zasadach.

Art. 63. Postępowania w sprawie wpisu na listę aplikantów adwokackich, radcowskich lub notarialnych, a także postępowania w sprawie odwołań od uchwał w sprawie wyników egzaminu konkursowego na aplikację adwokacką, radcowską lub notarialną, wszczęte przed dniem wejścia w życie ustawy, toczą się na dotychczasowych zasadach.

Art. 64. Aplikanci adwokaccy, radcowscy i notarialni, którzy rozpoczęli aplikację przed dniem wejścia w życie ustawy odbywają aplikacje i przystępują do egzaminu zawodowego na zasadach dotychczasowych.

Art. 65. Osobom, które zdały egzamin adwokacki lub radcowski lub notarialny, przysługują takie same uprawnienia, jak osobom, które zdały państwowy egzamin prawniczy II stopnia w zakresie profilowanym ze specjalizacją odpowiednio adwokacko-radcowską albo notarialną.

Art. 66. W roku wejścia w życie ustawy ogłoszenia, o których mowa w art. 20 ust. 1 i art. 44 ust. 1, są ogłaszane w terminie 3 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy.

Art. 67. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 lipca 2009 r.

---

¹⁹ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2006 r. Nr 218, poz. 1592, Nr 249, poz. 1832 oraz z 2007 r. Nr 123, poz. 847, Nr 176, poz. 1242.

UZASADNIENIE

I. Wprowadzenie

Projekt ustawy o państwowych egzaminach prawniczych wprowadza dwa państwowe egzaminy prawnicze: I i II stopnia oraz elektroniczny system rejestracji i wyboru aplikacji.

Celem regulacji jest ujednoczenie kryteriów naboru na wszystkie aplikacje prawnicze poprzez wprowadzenie jednego państwowego egzaminu I stopnia oraz stworzenie absolwentom wyższych studiów prawniczych dwóch równoległych ścieżek dostępu do zawodów prawniczych:

- poprzez aplikacje prawnicze: po zdaniu egzaminu I stopnia, odbyciu aplikacji i zdaniu egzaminu II stopnia (odpowiadającego obecnym egzaminom zawodowym), z wyłączeniem egzaminu sędziowskiego, prokuratorskiego, komorniczego i referendarskiego;
- z pominięciem aplikacji, poprzez świadczenie pomocy prawnej: po zdaniu egzaminu I stopnia i co najmniej 4-letnim wykonywaniu czynności prawniczych, a następnie zdaniu państwowego egzaminu prawniczego II stopnia bez konieczności odbycia aplikacji.

Zastosowania powyższych rozwiązań powinno również spowodować (w krótkiej perspektywie czasowej) ułatwienie dostępu społeczeństwa do pomocy prawnej.

Egzamin I stopnia jest adresowany do wszystkich absolwentów wydziałów prawa i pełni 2 funkcje:

- jest egzaminem kwalifikującym do odbywania wszystkich aplikacji prawniczych,
- uprawnia do świadczenia pomocy prawnej (w ograniczonym zakresie) przez doradców prawnych.

Jednolity egzamin prawniczy II stopnia jest egzaminem zawodowym, otwierającym możliwość wykonywania zawodu adwokata, radcy prawnego, notariusza oraz ubiegania się m. in. o urząd sędziego i prokuratora. Egzamin ten jest skierowany przede wszystkim do osób kończących aplikacje korporacyjne oraz do doradców prawnych z 4 - letnim doświadczeniem zawodowym (co nie narusza obowiązujących przepisów regulujących sposób dojścia do zawodu sędziego, prokuratora, komornika, asystenta sędziego, asystenta prokuratora czy referendarza sądowego - nadal bowiem będą obowiązywać przepisy regulujące

specyficzną drogę do tych zawodów, zaś przewidywana w projekcie droga – poprzez państwowy egzamin prawniczy II stopnia – będzie wyłącznie alternatywna).

Ponadto, do państwowego egzaminu prawniczego II stopnia będą mogły przystąpić osoby, które uprzednio zdały egzamin sędziowski i prokuratorski (jednak niemające żadnej praktyki w stosowaniu prawa), doktorzy nauk prawnych oraz osoby, które pracowały na stanowisku referendarza sądowego lub starszego referendarza sądowego 4 lata. Od osób tych nie wymaga się zadaniami państwowego egzaminu prawniczego I stopnia, gdyż zdały one inny prawniczy egzamin zawodowy. Do państwowego egzaminu prawniczego II stopnia, bez konieczności zdania państwowego egzaminu prawniczego I stopnia, z uwagi na posiadane kwalifikacje, dopuszcza się także osoby, które zajmują stanowisko radcy lub starszego radcy Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa, a także asystentów sędziego i asystentów prokuratora.

Ponadto celem nowej regulacji jest ułatwienie dostępu do pomocy prawnej poprzez nadanie uprawnień do występowania przed sądami rejonowymi i świadczenia innych czynności prawniczych nowej kategorii osób, które zdały egzamin I stopnia: doradcom prawnym. Osoby te – poprzez weryfikację ich wiedzy na egzaminie I stopnia – będą gwarantować właściwy poziom przygotowania do świadczenia usług prawniczych, a zarazem stanowić konkurencję dla adwokatów czy radców prawnych.

Projekt nie tworzy jednak nowego zawodu prawniczego, czy też samorządu, a przyznaje jedynie określonej grupie osób, które spełniły ustawowe kryteria, pewne ściśle wskazane w ustawie uprawnienia. Polegają one na świadczeniu (po zdaniu państwowego egzaminu prawniczego I stopnia) określonych w ustawie czynności, przy czym ich wykonywanie przez okres 4 lat uprawnia do przystąpienia do państwowego egzaminu prawniczego II stopnia, po którego zdaniu można zostać adwokatem, radcą prawnym, asesorem notarialnym, czy ubiegać się o wolne stanowisko sędziego lub prokuratora.

Powyższe uprawnienie ma stanowić alternatywną, obok aplikacji, drogę dojścia do określonego wysoko kwalifikowanego zawodu prawniczego.

Doradcom prawnym nadano zatem uprawnienie do występowania przed sądami rejonowymi z wyłączeniem spraw z zakresu prawa karnego, rodzinnego i opiekuńczego. Takie ograniczenie zakresu kompetencji przed sądami rejonowymi wynika z faktu, że doradcy prawni nie będą podlegać rygorom samorządów zawodowych np. w zakresie zachowania tajemnicy czy też odpowiedzialności

dyscyplinarnej. Wyjęcie z ich kompetencji spraw społecznie wrażliwych, jakimi są sprawy karne, rodzinne czy opiekuńcze ma na celu ochronę osób korzystających z usług doradców prawnych. Doradcy prawni nie będą również uprawnieni do zastępowania stron przed sądami powszechnymi w sprawach, w których w I instancji rzeczowo właściwy jest sąd okręgowy, albowiem z reguły sprawy te cechują się większym ciężarem gatunkowym i stopniem trudności

Ponadto w projekcie ułatwiono doradcom prawnym możliwość występowania w charakterze pełnomocnika strony w postępowaniu administracyjnym wprowadzając zapis, że doradca prawny może sam uwierzytelnić odpis udzielonego mu pełnomocnictwa.

W projekcie ustawy zastrzeżony został tytułu zawodowy „doradcy prawnego”, w związku z czym tytułem tym nie będą mogły posługiwać się np. osoby świadczące usługi prawnicze na podstawie ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2007 r. Nr 155, poz. 1095, Nr 127, poz. 880 i Nr 180, poz. 1280), które nie spełniły kryteriów wynikających z niniejszej ustawy. Zastrzeżenie tego tytułu ma na celu wyodrębnienie spośród osób świadczących usługi prawnicze tzw. „kwalifikowanych doradców”, tzn. takich, których wiedza została zweryfikowana. Zastrzeżenie, że tytułem będą mogły posługiwać się wyłącznie osoby, których wiedza i umiejętności zostały zweryfikowane egzaminem ma istotne znaczenie dla potencjalnych klientów, dla których stanie się czytelne, z czyich usług korzystają. Ustawowe zastrzeżenie używania tytułu doradcy prawnego spowoduje, że każdy kto będzie używał tytułu doradcy prawnego, nie spełniając warunków koniecznych do jego używania, będzie podlegał odpowiedzialności karnej wynikającej z obowiązujących przepisów.

Dodatkowo w projekcie wprowadzono wymóg wpisu na listę doradców prawnych. Lista będzie prowadzona przez prezesa sądu apelacyjnego, który będzie również wydawał zaświadczenia potwierdzające wpis. Zaświadczenie to będzie stanowić dokument świadczący, że osoba, która się nim legitymuje spełniła przesłanki konieczne do świadczenia podstawowych czynności prawniczych.

Projekt wprowadza także wymóg obowiązkowego ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej za szkody wyrządzone przy świadczeniu podstawowych czynności prawniczych dla doradców prawnych. Taki przepis zakwalifikuje obowiązkowe ubezpieczenia doradców prawnych do ubezpieczeń obowiązkowych w rozumieniu ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. Nr 124, poz. 1152, ze zm.).

W projekcie ustawy celowo nie uregulowano natomiast form wykonywania podstawowych czynności prawniczych, gdyż zamiarem projektodawcy jest, aby przyszli doradcy prawni świadczyli swoje usługi w dowolnej, wybranej przez nich formie.

W projekcie ustawy wprowadza się również elektroniczny system rejestracji i wyboru aplikacji, który ułatwi i usprawni proces związany z rejestracją przed egzaminami oraz zapewni kontrolę nad procesem związanym z wyborem miejsc odbywania aplikacji adwokackiej, radcowskiej i notarialnej, tak aby zapewnić miejsca na aplikacje dla wszystkich chętnych, którzy zdali państwowy egzamin prawniczy I stopnia, przy proporcjonalnym obsadzeniu wolnych miejsc w poszczególnych izbach lub radach.

II. Powody wprowadzenia nowej regulacji dostępu do zawodów prawniczych.

Dostęp do pomocy prawnej w Polsce jest w chwili obecnej utrudniony, a usługi te są drogie. Na powyższą sytuację wpływa przede wszystkim brak konkurencyjności na rynku usług prawniczych oraz niewielka ilość osób świadczących pomoc prawną (adwokatów i radców prawnych) w stosunku do liczby mieszkańców. W Polsce na 100 tys. mieszkańców przypada ok. 68 osób świadczących pomoc prawną, podczas gdy (w oparciu o raport Europejskiej Komisji ds. Skuteczności Wymiaru Sprawiedliwości CEPEJ z 2006 r.) np. na Węgrzech liczba ta wynosi ok. 90, w Niemczech ok. 150, w Anglii z Walią ok. 201, w Portugalii ok. 213, w Irlandii ok. 230, we Włoszech ok. 260, w Hiszpanii ok. 260, a w Grecji ok. 308. Powyższe dane wskazują wyraźnie jak mała, w porównaniu ze wskazanymi państwami w Europie, jest w Polsce liczba adwokatów i radców prawnych w stosunku do mieszkańców.

Niższy wskaźnik niż w Polsce w tym zakresie odnotowuje się natomiast w takich państwach jak Azerbejdżan – 6, Litwa - 37, Mołdawia - 33, Gruzja - 22 i Federacja Rosyjska - 39.

Dodatkowo zaznaczyć należy, że wskazana liczba osób świadczących pomoc prawną w Polsce jest faktycznie dużo niższa, z uwagi na to, iż spośród osób wpisanych na listy adwokatów i radców prawnych, a więc zaliczanych do osób świadczących usługi prawnicze, nie wszyscy wykonują aktualnie wskazane zawody (spośród 8965 adwokatów tylko 7054 wykonuje zawód, tj. ok. 79% adwokatów wpisanych na listy, natomiast spośród 25 400 radców prawnych zaledwie 18 953 wykonuje zawód, tj. ok. 75% radców prawnych wpisanych na listy). Ponadto na ocenę dostępności społeczeństwa do pomocy prawnej wpływ ma także okoliczność,

że około połowa (ok. 10 600) spośród wszystkich radców prawnych wykonuje zawód radcy na podstawie stosunku zatrudnienia, co często oznacza, że nie świadczy pomocy prawnej dla osób fizycznych (jakkolwiek przepisy na to zezwalają). Uwzględniając powyższe (tj. zmniejszając liczbę osób świadczących pomoc prawną w Polsce o liczbę radców prawnych wykonujących zawód na podstawie stosunku zatrudnienia) wskaźnik liczby osób świadczących pomoc prawną na 100 tys. mieszkańców wynosi ok. 49, a zatem jest bardzo niski.

Analizując rynek usług prawniczych w Polsce nie można pominąć, że usługi te obecnie są świadczone również przez dodatkową (obok adwokatów i radców prawnych) grupę osób liczącą ok. 5-10 tys., które świadczą usługi prawnicze na podstawie ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej. Od osób tych nie wymaga się ani odpowiedniej wiedzy, gdyż brak jest wymogu posiadania wykształcenia wyższego, tym bardziej prawniczego, ani jakiegokolwiek praktyki. Korzystanie z porad prawnych tych osób nie daje zatem żadnych gwarancji uzyskania kompetentnej pomocy prawnej i może narazić na szkody osoby z nich korzystające.

Zmiana dostępu do zawodów prawniczych, wprowadzona ustawą z dnia 30 czerwca 2005 r. o zmianie ustawy – Prawo o adwokaturze i niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 163, poz. 1361) nie przyniosła również pożądaných efektów. Ustawa powyższa w części dotyczącej pozaapilkacyjnego dostępu do zawodów prawniczych została uznana za niezgodną z Konstytucją (Trybunał Konstytucyjny ocenił, że w tym zakresie – poprzez użycie niedookreślonych pojęć - ustawa nie spełnia podstawowych standardów poprawnej legislacji). W okresie od 1 stycznia 2006 r. do 1 stycznia 2008 r. - liczba radców prawnych wzrosła zaledwie o ok. 8 % (tj. o 1450 osób na niemal 19 000 radców), a adwokatów – o 12 % (tj. o 750 osób na ok. 7000 adwokatów), a zatem zwiększenie dostępu do pomocy prawnej jest znikome.

Powyższa sytuacja wymaga więc gruntownej zmiany, poprzez zapewnienie szybkiego wzrostu liczby osób świadczących usługi prawnicze i posiadających odpowiednie do tego kompetencje, co w efekcie wpłynie na wzrost konkurencyjności na rynku usług prawniczych, a co za tym idzie, spadek cen za te usługi i zwiększenie dostępności do usług prawniczych. Wprowadzona w projekcie ustawy grupa doradców prawnych zapewni szybki wzrost liczby osób świadczących pomoc prawną, gdyż doradcą prawnym będzie można zostać zaraz po ukończeniu studiów prawniczych – zdając państwowy egzamin prawniczy I stopnia. Konstrukcja egzaminu I stopnia (pytania wiedzy i pytania kasusowe) pozwoli na sprawdzenie wiedzy i umiejętności stosowania prawa osób aplikujących do świadczenia usług

prawniczych. Nową grupę osób świadczących (w ograniczonym zakresie) usługi prawnicze będą stanowić zatem osoby posiadające odpowiednie kwalifikacje. Szacuje się, biorąc pod uwagę liczbę absolwentów wydziałów prawa (corocznie ok. 8000 osób), że już w roku 2009, a więc w pierwszym roku obowiązywania ustawy, pojawi się ok. 2000 doradców prawnych, a w kolejnych latach grupa ta będzie zwiększała się o kolejne ok. 2000 osób rocznie. Biorąc pod uwagę natomiast szacowany wzrost liczby adwokatów i radców prawnych wykonujących zawód (obecnie ok. 26 000) oraz mając na uwadze wprowadzenie nowych regulacji dostępu do zawodów prawniczych, prognozuje się, że w roku 2014, a więc w piątym roku obowiązywania nowej ustawy, łączna liczba osób świadczących usługi prawnicze – adwokatów, radców prawnych i doradców prawnych – wyniesie ok. 55 000, a więc wzrośnie ponad dwukrotnie w stosunku do stanu obecnego.

Ponadto celem nowej regulacji jest dokonanie zmian w systemie szkolenia aplikantów. Aplikacja – stanowiąca obecnie de facto jedyną drogę dojścia do zawodu prawniczego – jest bardzo droga (ok. 15.000 zł), a obowiązujący na mocy ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. model naboru doprowadził do niewydolności systemu szkolenia z uwagi na liczbę aplikantów (obecnie aplikacje odbywa łącznie ok. 12 000 aplikantów). Powyższa sytuacja już wkrótce może doprowadzić do całkowitej fikcji w szkoleniu aplikantów w tych izbach, gdzie jest ich bardzo duża liczba. Dotyczy to przede wszystkim wielkich miast. W Warszawie aplikację radcowską odbywa obecnie w sumie 2000 osób, w tym ok. 1200 na I roku. Zajęcia seminaryjne odbywają się dla grup liczących ok. 200 osób. W takim stanie rzeczy trudno jest prowadzić zajęcia w innej formie niż wykłady, będące w zasadzie powtórzeniem studiów prawniczych, co staje w sprzeczności z założeniami szkolenia na aplikacji, mającej przygotowywać do wykonywania określonego zawodu. Sytuacja w małych ośrodkach jest całkowicie odmienna. Przykładowo, w 2005 r. na aplikację radcowską w Kielcach nie dostała się żadna osoba, w Białymstoku zaledwie 4 osoby, w Koszalinie i Olsztynie po 5 osób. Na aplikację notarialną w Rzeszowie zarówno w roku 2005, jak i w 2006 nikt się nie dostał, podobnie żadna osoba nie rozpoczęła aplikacji w 2006 roku w Białymstoku i Lublinie, zaś w Szczecinie i w Łodzi obecnie na II roku aplikacji notarialnej jest zaledwie po 1 osobie. Taka sytuacja doprowadzi do tego, że w perspektywie czasu zwiększenie liczby radców prawnych czy notariuszy w tych ośrodkach będzie minimalne.

Pozostawienie dotychczasowego modelu naboru na aplikacje może doprowadzić wkrótce do całkowitej niewydolności systemu szkolenia, zaś liczba

adwokatów czy radców prawnych będzie malała, bowiem źle wyszkoleni aplikanci nie będą w stanie zdać egzaminu zawodowego.

Projekt ustawy o państwowych egzaminach prawniczych zakłada, że nabór na aplikacje prawnicze będzie poprzedzony państwowym egzaminem prawniczym I stopnia, jednym dla wszystkich rodzajów aplikacji, a ponadto aplikacje: adwokacka, radcowska i notarialna będą kończyły się także jednym egzaminem – państwowym egzaminem prawniczym II stopnia.

Obecnie nabór na aplikacje adwokacką, radcowską i notarialną przeprowadzany jest w drodze trzech odrębnych egzaminów konkursowych. Innego rodzaju egzaminy przeprowadzane są na aplikację sędziowską, referendarską i komorniczą, natomiast nabór na aplikację legislacyjną odbywa się wyłącznie na podstawie rozmowy kwalifikacyjnej, nie zaś w drodze egzaminu.

Jak wynika z powyższego, dotychczasowy nabór na aplikacje prawnicze nie jest jednolity, gdyż poszczególne ustawy zawierają odrębne uregulowania dotyczące naboru na daną aplikację. W zasadzie jedynie co do aplikacji prowadzonych przez samorządy zawodowe (adwokackiej, radcowskiej i notarialnej) można stwierdzić, że nabór na nie odbywa się na podobnych zasadach. Zarówno ustawa z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze (Dz. U. z 2002 r. Nr 123, poz. 1058 z późn. zm.), ustawa z 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. z 2002 r. Nr 123, poz. 1058 z późn. zm.) oraz ustawa z 14 lutego 1991 r. (Dz. U. z 2002 r. Nr 42, poz. 369 z późn. zm.) przewidują przy naborze na poszczególne aplikacje konieczność przeprowadzenia egzaminu konkursowego. Egzamin polega na rozwiązaniu testu jednokrotnego wyboru, składający się z 250 pytań z różnych dziedzin prawa. Pozytywny wynik otrzymuje kandydat, który pozytywnie odpowiedział na co najmniej 190 pytań. Egzamin konkursowy przeprowadzają komisje egzaminacyjne powoływane przez Ministra Sprawiedliwości, który jest organem wyższego stopnia w stosunku do tych komisji. Po przeprowadzeniu egzaminu konkursowego komisje ustalają wyniki kandydatów w drodze uchwał. Od uchwały komisji służy kandydatowi odwołanie dotyczące wyniku jego egzaminu do Ministra Sprawiedliwości.

W przypadku aplikacji komorniczej sytuacja w ostatnim czasie uległa zmianie. Dotychczas nabór na aplikację komorniczą odbywał się wyłącznie na podstawie rozmowy kwalifikacyjnej. Dokonana w 2007 r. nowelizacja ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji wprowadziła obowiązek przeprowadzenia egzaminu konkursowego na aplikację komorniczą. Egzamin polega na rozwiązaniu testu jednokrotnego wyboru, składającego się ze 150 pytań z

różnych dziedzin prawa. Pozytywny wynik otrzymuje kandydat, który poprawnie odpowiedział na co najmniej 90 pytań. Egzamin konkursowy przeprowadzają komisje egzaminacyjne powoływane przez Ministra Sprawiedliwości. Po przeprowadzeniu egzaminu komisja egzaminacyjna, w drodze uchwały, ustala wyniki egzaminu konkursowego. Od tej uchwały kandydatowi przysługuje, w części dotyczącej uzyskanego przez niego wyniku, odwołanie do Ministra Sprawiedliwości w terminie 14 dni od dnia jej doręczenia.

W ostatnim czasie zmianie uległy również zasady naboru na aplikację sądową i prokuratorską, gdyż ustawą z dnia 1 lipca 2005 r. o Krajowym Centrum Szkolenia Kadr Sądów Powszechnych i Prokuratury (Dz. U. z 2005 r. Nr 169, poz. 1410 z późn. zm.) zastąpiono dotychczasową aplikację sądową i prokuratorską, nową aplikacją sędziowsko-prokuratorską. Ustawa ta przewiduje wielostopniowy egzamin konkursowy. Zakłada, że w przypadku dużej liczby kandydatów może być przeprowadzony test preselekcyjny, który obejmuje ocenę wiedzy z poszczególnych dziedzin prawa i nauk pokrewnych. Warunkiem dopuszczenia do części pisemnej właściwego konkursu na aplikację sędziowsko-prokuratorską jest uzyskanie z testu minimum punktów, określonego przez Ministra Sprawiedliwości. Nabór na aplikację sędziowsko-prokuratorską odbywa się w drodze konkursu składającego się z części pisemnej i ustnej oraz z badania predyspozycji kandydata na aplikanta do zajmowania stanowiska sędziego lub prokuratora przeprowadzanego w formie testu psychologicznego. Część pisemna konkursu składa się z testu wiedzy z poszczególnych dziedzin prawa i nauk pokrewnych oraz z pracy pisemnej, będącej opracowaniem wybranego tematu, dotyczącego szczegółowych zagadnień z poszczególnych dziedzin prawa. Warunkiem zaś dopuszczenia kandydata do części ustnej konkursu jest uzyskanie z części pisemnej konkursu minimum punktów, określonego przez Ministra Sprawiedliwości. Część ustna konkursu obejmuje odpowiedzi na pytania, zawarte w wylosowanym przez kandydata zestawie, dotyczące wiedzy ogólnej oraz wiadomości z zakresu poszczególnych dziedzin prawa i nauk pokrewnych. Następnie po przeprowadzeniu konkursu oraz badania predyspozycji komisja konkursowa sporządza listę kandydatów na aplikantów, tzw. listę kwalifikacyjną. Warunkiem umieszczenia na tej liście jest uzyskanie przez kandydata minimum punktów ze wszystkich części konkursu, określonego przez Ministra Sprawiedliwości oraz potwierdzenie predyspozycji kandydata do zajmowania stanowiska sędziego lub prokuratora. O kolejności miejsca na liście kwalifikacyjnej decyduje suma uzyskanych punktów. Nabór na aplikację sędziowsko-prokuratorską przeprowadzają komisje konkursowe, powołane przez Ministra

Sprawiedliwości na wniosek Dyrektora Krajowego Centrum. Od wyniku tego egzaminu kandydatowi nie przysługuje odwołanie.

W przypadku aplikacji referendarskiej kandydat na aplikanta referendarskiego przystępuje do konkursu, który składa się z części pisemnej oraz ustnej i obejmuje sprawdzian wiadomości ogólnych oraz wiadomości z zakresu prawa. Część pisemna składa się z testu zawierającego 75 pytań testowych jednokrotnego wyboru i 2 pytań opisowych, z których kandydat na aplikanta wybiera do opracowania tylko jedno. Maksymalna liczba punktów z części pisemnej wynosi 80. Do części ustnej zostają dopuszczeni kandydaci, którzy uzyskali co najmniej 60 punktów z części pisemnej konkursu. Maksymalna liczba punktów z części ustnej wynosi 30. Następnie komisja konkursowa przedstawia prezesowi sądu okręgowego wyniki konkursu wraz z dokumentacją. Na podstawie przedstawionych wyników konkursu prezes sądu okręgowego ustala i ogłasza listę osób zakwalifikowanych do odbywania aplikacji, biorąc pod uwagę sumę punktów uzyskanych przez kandydata z części pisemnej i ustnej konkursu. W razie uzyskania przez kilku kandydatów tej samej ilości punktów bierze również pod uwagę ocenę końcową widniejącą na dyplomie. Konkurs dla kandydatów na aplikantów referendarskich przeprowadzają komisje konkursowe powołane przez prezesów właściwych sądów apelacyjnych. Od wyniku tego egzaminu kandydatowi nie przysługuje odwołanie.

Nabór na aplikację legislacyjną odbywa się natomiast wyłącznie w drodze rozmowy kwalifikacyjnej spośród kandydatów skierowanych do odbywania aplikacji przez kierowników właściwych urzędów.

Wprowadzony w niniejszym projekcie ustawy o państwowych egzaminach prawniczych państwowy egzamin prawniczy I stopnia będzie uprawniał do ubiegania się o przyjęcie na każdą z aplikacji prowadzonych przez samorządy zawodowe (adwokacką, radcowską i notarialną), a także na aplikację sądowo-prokuratorską, komorniczą, referendarską i legislacyjną. Intencją projektodawcy jest bowiem wprowadzenie jednolitych zasad naboru na wszystkie aplikacje prawnicze. Zauważyć należy, że obecnie wszystkie egzaminy wstępne na poszczególne aplikacje przeprowadzane są dla tej samej kategorii podmiotów, tzn. dla absolwentów wydziałów prawa, którzy aplikują do wybranych zawodów prawniczych. Wszyscy posiadają ten sam zasób wiedzy, a egzaminy poprzedzające przyjęcie na aplikacje polegają jedynie na sprawdzeniu wiedzy teoretycznej, nie zaś

praktycznej. Powyższe uzasadnia wprowadzenie jednego egzaminu, co ułatwi absolwentom wydziałów prawa start zawodowy.

Wprowadzenie jednego egzaminu wstępnego na aplikacje będzie również przesądzało o równych szansach dla wszystkich, ponieważ wszyscy będą zdawali ten sam egzamin, na jednakowym poziomie trudności. Praktyka przeprowadzania egzaminów wstępnych na aplikacje pokazała bowiem, że egzaminy na poszczególne aplikacje charakteryzują się skrajnie różnymi poziomami trudności, co nie jest efektem celowego działania, lecz jest przypadkowe. Przeprowadzanie tych egzaminów w oparciu o testy wiedzy przygotowywane przez różne zespoły prawników odrębnie na każdy egzamin powoduje, że jeden egzamin jest bardzo łatwy, a inny skrajnie trudny, przy czym ta różnica nie jest podyktowana różnymi oczekiwaniami wobec kandydatów. Przykładowo, w roku 2006, test na aplikację notarialną zdało 4,5 % kandydatów, a w 2007 – 55%, przy czym w obu przypadkach testy opracowane zostały w oparciu o identyczne przepisy i zakres materiału.

Projekt ustawy o państwowych egzaminach prawniczych zakłada ponadto, że zdanie państwowego egzaminu prawniczego I stopnia, będzie dodatkowo uprawniało do świadczenia podstawowych czynności prawniczych jako doradca prawny. W tym celu projekt zakłada, że test, który będą rozwiązywały osoby w trakcie państwowego egzaminu prawniczego I stopnia będzie sprawdzał nie tylko wiedzę, ale i umiejętność stosowania prawa oraz zasad wykładni. Właściwa konstrukcja pytań testowych pozwoli na sprawdzenie, czy osoby chcące świadczyć w przyszłości podstawowe czynności prawnicze posiadają odpowiednią wiedzę teoretyczną, a także umiejętność wykorzystania tej wiedzy w praktyce, niezbędną do świadczenia tych czynności.

III. Państwowy egzamin prawniczy I stopnia.

Państwowy egzamin prawniczy I stopnia będzie składał się z testu jednokrotnego wyboru, zawierającego 220 pytań, sprawdzających zarówno wiedzę prawniczą, jak i umiejętność stosowania prawa i zasad wykładni, a także kwalifikowania stanów faktycznych. 70 pytań w teście będzie pytaniami kazuśnymi, tzn. do przedstawionych stanów faktycznych będzie zadawane _n. po kilka pytań testowych wraz z propozycjami odpowiedzi. Pozytywny wynik z egzaminu będzie uzyskiwał uczestnik egzaminu, który otrzyma z testu łącznie 150 punktów, przy czym przynajmniej 40 punktów z pytań kazuśnych.

Projekt ustawy wprowadza także nowy system punktacji, w odniesieniu do obecnego systemu. Za jedną prawidłową odpowiedź uczestnik egzaminu uzyska 1

punkt, za błędną: minus 1, a za brak odpowiedzi 0 punktów. Wprowadzanie punktacji ujemnej na egzaminach testowych jest coraz częściej praktykowane i dotyczy tych egzaminów, po zdaniu, których nabywa się uprawnienia o dużym ciężarze gatunkowym. Wówczas rzetelne sprawdzenie wiedzy jest szczególnie ważne, skoro w przypadku jej braku osoba, która poprzez egzamin państwowy nabędzie uprawnienia, może wyrządzić szkody klientom.

Przykładowo, punkty ujemne są stosowane m.in. na egzaminach na maklera papierów wartościowych, na doradcę inwestycyjnego i agenta firmy inwestycyjnej, doradcę podatkowego oraz na egzaminie dla osób ubiegających się licencję syndyka.

Zastosowanie w testach punktacji ujemnej powoduje zatem, że wynik egzaminu nie będzie przypadkowy, a zaznaczenie odpowiedzi prawidłowej opiera się na wiedzy kandydata, nie zaś na rachunku prawdopodobieństwa. Tak mogło zdarzać się do tej pory na egzaminach na aplikacje, bowiem w sytuacji, kiedy uczestnik egzaminu nie zna odpowiedzi na dane pytanie, może bez żadnych konsekwencji zaznaczyć dowolną odpowiedź, a szansa udzielenia wówczas odpowiedzi prawidłowej wynosi aż 33,33 %.

Do egzaminu będą mogły przystąpić osoby, które ukończyły wyższe studia prawnicze w Rzeczypospolitej Polskiej i uzyskały tytuł magistra prawa lub ukończyły zagraniczne studia prawnicze uznane w Rzeczypospolitej Polskiej.

Zakres przedmiotowy egzaminu będzie obejmował: prawo karne materialne i procesowe, prawo wykroczeń i postępowanie w sprawach o wykroczenia, prawo cywilne materialne i procesowe, prawo rodzinne i opiekuńcze, prawo spółek handlowych, prawo pracy i ubezpieczeń społecznych, prawo finansowe i podatkowe, prawo administracyjne materialne i postępowanie administracyjne, prawo Unii Europejskiej, prawo konstytucyjne oraz prawo o ustroju sądów, trybunałów, prokuratury, samorządu adwokackiego, radcowskiego i notarialnego oraz organów kontroli państwowej i ochrony prawa działających w Rzeczypospolitej Polskiej.

Egzamin ten będzie zatem sprawdzianem ogólnej wiedzy prawniczej nabytej w trakcie studiów, a także elementarnej wiedzy z zakresu ustroju samorządu adwokackiego, radcowskiego i notarialnego.

Minister Sprawiedliwości będzie wyznaczał corocznie termin przeprowadzenia egzaminu do 31 marca przez ogłoszenie w Biuletynie Informacji Publicznej. W ogłoszeniu podane zostaną: termin rejestracji i składania wymaganych dokumentów oraz siedziby komisji egzaminacyjnych.

Projekt przewiduje odpłatność egzaminu i ustala wysokość opłaty za egzamin w kwocie 50% minimalnego wynagrodzenia za pracę, co nie odbiega od obecnie

obowiązujących regulacji w tym zakresie. Organizacja egzaminu pochłania bardzo wysokie koszty (wynajem pomieszczeń, wynagrodzenia członków komisji, zespołu, koszty obsługi administracyjnej, przygotowanie i wydrukowanie oraz doręczenie odpowiedniej ilości egzemplarzy testów przy zachowaniu należytych zasad bezpieczeństwa). Wysokość wnoszonej opłaty została ustalona przy uwzględnieniu powyższych okoliczności, a także w oparciu o wyliczenia kosztów egzaminów na aplikacje, które obecnie są przeprowadzane, zwłaszcza, że opłata obecnie jest taka sama, jak w projekcie.

Projekt ustawy określa również procedurę związaną z rejestracją i uzupełnianiem braków złożonych dokumentów.

IV. Państwowa komisja egzaminów prawniczych I stopnia.

Zagadnienia związane z przeprowadzeniem egzaminu I stopnia zawiera Rozdział III projektu ustawy. Projekt stanowi, że państwowy egzamin prawniczy I stopnia będzie przeprowadzany raz w roku, a jego przeprowadzenie będzie zarządzał Minister Sprawiedliwości. Egzamin będą przeprowadzały komisje egzaminacyjne w składach 9-osobowych, tworzących zespoły egzaminacyjne. Komisje będą powoływane przy sądach apelacyjnych na okres 3 lat. Każda komisja będzie składała się z przewodniczącego, zastępcy przewodniczącego i sekretarza oraz z członków, którzy będą wchodzić w skład zespołów egzaminacyjnych. W skład każdego zespołu będzie wchodziło dwóch przedstawicieli Ministra Sprawiedliwości i trzech sędziów lub sędziów w stanie spoczynku oraz prokurator lub prokurator w stanie spoczynku, adwokat, radca prawny i notariusz. W składzie zespołu nie przewiduje się natomiast obowiązkowego udziału komorników i legislatorów. Wydaje się bowiem, że obligatoryjny udział przedstawicieli tych grup nie jest niezbędny, natomiast Minister Sprawiedliwości – jeśli dostrzeże taką konieczność – będzie mógł również spośród tych środowisk wskazać swoich przedstawicieli.

Rolą przewodniczącego komisji będzie zapewnienie właściwego przebiegu egzaminu, w tym w szczególności reprezentowanie komisji, kierowanie jej pracami, wyznaczanie członków zespołów w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości, wydawanie zaświadczeń o wyniku egzaminu, przesyłanie odpisów uchwał komisji egzaminacyjnych, przekazywanie wyników egzaminu Ministrowi Sprawiedliwości wraz z protokołami z jego przebiegu.

Przewodniczącym komisji I stopnia będzie prezes lub wiceprezes danego sądu apelacyjnego, albowiem komisje będą powoływane przy sądach apelacyjnych.

Ponadto przewodniczący komisji I stopnia będzie także przewodniczącym komisji II stopnia, również powoływanej przy sądzie apelacyjnym. Takie rozwiązanie oznacza, że jedna osoba będzie nadzorowała i koordynowała organizację i przebieg obu egzaminów prawniczych, przy czym szczegółowy zakres obowiązków będzie wynikał z przepisów odnoszących się do poszczególnych egzaminów. Przewodniczącemu będzie wypłacane wynagrodzenie z tytułu pełnienia obu funkcji, na zasadach określonych w rozporządzeniach. W projekcie przyjęto również, że sekretarzem komisji będzie sędzia wykonujący funkcję kierownika szkolenia.

Konstrukcja komisji egzaminacyjnych I stopnia różni się od konstrukcji komisji egzaminacyjnych, które obecnie przeprowadzają egzaminy wstępne na aplikacje. Różnica ta polega na wyróżnieniu w składzie komisji przewodniczącego, jego zastępcy i sekretarza oraz pozostałych członków, którzy będą wchodzić w skład zespołów egzaminacyjnych, faktycznie przeprowadzających egzaminy. Powyższe zasady mają usprawnić przebieg egzaminu i zapewnić elastyczność i szybkość działania, zależnie od liczby osób przystępujących do egzaminu. Za organizację i zapewnienie prawidłowego przebiegu egzaminu będzie odpowiedzialny przewodniczący komisji, a także jego zastępca i sekretarz komisji, natomiast sam egzamin będzie odbywać się przed zespołami egzaminacyjnymi. W zależności od liczby uczestników egzaminu, przewodniczący będzie powoływał zespoły, w liczbie zapewniającej właściwy przebieg egzaminu. Zespoły egzaminacyjne będą sprawdzały prace i wydawały uchwały w sprawie wyników egzaminów, które będą podstawą do wystawienia zaświadczeń o wyniku egzaminu.

Celowym działaniem ustawodawcy jest brak określenia liczby członków komisji, z których wyłania się zespoły egzaminacyjne. Należy założyć, że komisje winny być liczne, aby istniała duża swoboda powoływania zespołów egzaminacyjnych, stosownie do potrzeb.

Projekt ustawy zawiera także regulacje dotyczące wygaśnięcia członkostwa w komisji i możliwości odwołania członka oraz przepisy dotyczące wyłączenia członka z prac zespołu.

Zgodnie z projektem, członkostwo w komisji wygasa w przypadku śmierci członka komisji. Natomiast Minister Sprawiedliwości jest zobowiązany odwołać członka komisji w przypadku złożenia przez niego rezygnacji, choroby trwale uniemożliwiającej sprawowanie funkcji, niespełnienia wymaganych w ustawie warunków, niewykonywania lub nienależytego wykonywania obowiązków, skazania prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe. Projekt przewiduje również, że

Minister Sprawiedliwości może odwołać członka komisji w wypadku wszczęcia przeciwko niemu postępowania karnego w związku z podejrzeniem o popełnienie przez niego przestępstwa umyślnego ściganego z oskarżenia publicznego lub umyślnego przestępstwa skarbowego. W przypadku wygaśnięcia członkostwa bądź odwołania go Minister Sprawiedliwości będzie mógł powołać w jego miejsce nowego członka.

Przesłanki do wyłączenia członka komisji występują, jeżeli uczestnikiem egzaminu jest małżonek członka, osoba pozostająca z nim w stosunku pokrewieństwa albo powinowactwa do drugiego stopnia, albo przysposobienia, osoba pozostająca z nim we wspólnym pożyciu, bądź osoba pozostająca wobec niego w stosunku osobistym tego rodzaju, że mógłby wywoływać wątpliwości co do bezstronności członka komisji.

W projekcie wprowadzono delegację dla Ministra Sprawiedliwości do określenia, w drodze rozporządzenia, wysokości miesięcznego ryczałtu dla przewodniczącego komisji egzaminacyjnej I stopnia, jego zastępcy i sekretarza tej komisji oraz wynagrodzenia dla przewodniczącego i innych członków zespołów egzaminacyjnych.

V. Zespół do przygotowania testu i zadań na państwowy egzamin prawniczy I stopnia.

Pytania testowe na egzamin będzie przygotowywał zespół powoływany przez Ministra Sprawiedliwości. Zespół będzie składał się łącznie z 15 członków. Członkami zespołu będzie 9 przedstawicieli Ministra Sprawiedliwości oraz 6 przedstawicieli samorządów: 2 adwokatów, 2 radców prawnych i 2 notariuszy. Pracami zespołu będzie kierował przewodniczący, a za dokumentację z prac zespołu będzie odpowiedzialny sekretarz zespołu. Obsługę administracyjną zespołu będzie zapewniał Minister Sprawiedliwości. Wysokość wynagrodzenia przewodniczącego, sekretarza i pozostałych członków zespołu zostanie określona w drodze rozporządzenia przez Ministra Sprawiedliwości.

Konstrukcja zespołu przewidziana w projekcie ustawy została zatem oparta – co do zasady – na konstrukcji zespołów przygotowujących w aktualnym stanie prawnym pytania na egzaminy wstępne na aplikacje.

VI. Elektroniczny system rejestracji i wyboru aplikacji.

W projekcie wprowadzono całkowicie nowe rozwiązanie co do zasad składania zgłoszeń do egzaminów i wyboru aplikacji. Wprowadzono bowiem elektroniczny system rejestracji, który będzie dotyczył rejestracji na państwowy egzamin prawniczy I oraz II stopnia. Rejestracja będzie dokonywana wyłącznie w drodze elektronicznej, poprzez zalogowanie w elektronicznym systemie rejestracji i wyboru aplikacji, prowadzonym przez Ministra Sprawiedliwości. Przy rejestracji osoby będą wypełniały wniosek oraz kwestionariusz osobowy, a także będą składały deklarację o zamiarze ubiegania się o przyjęcie na aplikację adwokacką, radcowską lub notarialną. Deklaracja ta będzie miała charakter ogólny, tzn. na tym etapie nie będzie wymagane dokonanie wyboru interesującej kandydata aplikacji, a jego celem jest jedynie ustalenie, jak część zdających jest zainteresowana odbywaniem aplikacji, a jaka zdaje egzamin w celu uzyskania uprawnień doradcy prawnego. Taka deklaracja będzie potrzebna Ministrowi Sprawiedliwości dla określenia liczby miejsc na aplikacjach, skoro przyjęto zasadę, że każda osoba, która egzamin zdała jest uprawniona do ubiegania się o przyjęcie na aplikację. Złożenie tej deklaracji (i uzyskanie wyniku pozytywnego) nie będzie obligować kandydata do ubiegania się o wpis na aplikację, natomiast _p_złożeni tej deklaracji spowoduje wyłączenie danej osoby z możliwości ubiegania się o wpis na listę aplikantów adwokackich, radcowskich i notarialnych, pomimo zdania państwowego egzaminu prawniczego I stopnia. Po zarejestrowaniu się osoby będą przysyłały do właściwej komisji egzaminacyjnej dodatkowo wymagane dokumenty.

Projekt zakłada, że korespondencja z osobami, które się zarejestrowały będzie prowadzona wyłącznie za pomocą systemu, a zamieszczenie w systemie informacji będzie równoznaczne z doręczeniem tej informacji adresatowi w dniu jej zamieszczenia. Powyższe obliguje osoby, które zarejestrowały się do systematycznego logowania się do systemu w celu odczytania informacji. W systemie przewodniczący będzie m.in. zawiadamiał o ewentualnych brakach w złożonych dokumentach, o dopuszczeniu do egzaminu, o wyznaczeniu miejsca i godziny jego przeprowadzenia. Każde zalogowanie się w systemie będzie równoważne z otrzymaniem zamieszczonej w nim informacji, skierowanej do konkretnej osoby.

Taki system usprawni znacznie stosowane obecnie procedury związane ze składaniem zgłoszeń o przystąpieniu do egzaminu. Ponadto, w przypadku egzaminu I stopnia, system ten będzie łączył się z wyborem aplikacji adwokackiej, radcowskiej i notarialnej, a także pozwoli na zapewnienie wszystkim chętnym miejsc na aplikacje adwokacką, radcowską i notarialną, które będzie odbywało się na

zasadach określonych w ustawach: Prawo o adwokaturze, o radcach prawnych i Prawo o notariacie. Po wprowadzeniu do systemu wyników egzaminu I stopnia system poda dokładną liczbę osób, które zgodnie ze składanymi wcześniej deklaracjami będą ubiegać się o przyjęcie na aplikacje adwokacką, radcowską lub notarialną.

Po ogłoszeniu wyników egzaminu I stopnia, a następnie po ogłoszeniu ostatecznych miejsc na poszczególne aplikacje, na zasadach wskazanych w ww. ustawach, osoby, które złożyły deklarację o zamiarze ubiegania się na aplikację i zdały państwowy egzamin prawniczy I stopnia będą składały w tym systemie deklarację wyboru aplikacji, w terminie 5 dni od dnia ogłoszenia ostatecznej liczby miejsc na poszczególne aplikacje. Każdy będzie mógł wskazać trzy wybrane aplikacje (ze względu na ich rodzaj lub miejsce ich odbywania) ze wskazaniem preferencji. System będzie następnie kwalifikował osoby na poszczególne aplikacje biorąc pod uwagę wyniki egzaminu I stopnia i wskazane preferencje. Pozwoli to na pierwszeństwo w wyborze miejsca odbywania i rodzaju aplikacji osobom, które zdadzą najlepiej egzamin. System wyboru aplikacji będzie bowiem wiązał się z nowymi zasadami ustalania miejsc na aplikacje. Zgodnie z projektowanymi przepisami dokonującymi stosownych zmian w ustawach korporacyjnych, zakłada się, że dla każdej osoby, która zdała państwowy egzamin I stopnia będzie zapewnione miejsce na aplikację korporacyjną, jednak pierwszeństwo będzie miała zawsze osoba, która lepiej zdała egzamin. W efekcie osoby, które egzamin zdają najslabiej, będą miały ograniczone możliwości wyboru aplikacji lub miejsca jej odbywania. Mogą zdarzyć się sytuacje, w której nie wszyscy uczestnicy zostaną zakwalifikowani na wybraną aplikację, pomimo łącznej liczby miejsc na wszystkie aplikacje odpowiadającej liczbie osób chętnych. Taka sytuacja może wystąpić wówczas, gdy większość uczestników wskaże tą samą aplikacją lub to samo miejsce odbywania aplikacji (np. spośród 5.000 osób spełniających kryteria, 4.000 wskaże aplikację notarialną i miejsce jej odbywania w Warszawie). Wówczas, z braku miejsc w danej izbie osoba taka nie zostanie zakwalifikowana. System pokaże jednak izby, w których po przeprowadzeniu procedury wyboru aplikacji zostaną wolne miejsca i tam będą mogły złożyć wniosek osoby, które nie zostaną zakwalifikowane na listę osób wstępnie zakwalifikowanych na poszczególne aplikacje w konkretnych izbach (powyższe zapisy zostały wprowadzone odpowiednio w przepisach zmieniających ustawy: Prawo o adwokaturze, o radcach prawnych i Prawo o notariacie).

W efekcie przyjęcia takiego systemu, wszystkie osoby, które zdały egzamin I stopnia i są zainteresowane odbywaniem aplikacji, będą mogły ją odbyć, jakkolwiek

możliwość wyboru aplikacji i miejsca jej odbywania jest bezpośrednio uzależniona od wyniku egzaminu danego kandydata w stosunku do wyników innych osób. W ten sposób promowane będą osoby najlepiej zdające egzamin, przy jednoczesnym zapewnieniu wszystkim osobom, które egzamin zdały (choćby najslabiej) możliwości odbywania aplikacji.

VII. Państwowy egzamin prawniczy II stopnia.

Państwowy egzamin prawniczy II stopnia będzie składał się z dwóch części. Pierwsza będzie jednakowa dla wszystkich i będzie polegała na rozwiązaniu testu składającego się z zestawu 250 pytań. Analogicznie, jak przy egzaminie I stopnia, wprowadzono punktację ujemną za błędne odpowiedzi. Natomiast druga część – specjalistyczna – będzie polegała na rozwiązaniu zadań.

Projektodawca zaproponował dwie formy części specjalistycznej państwowego egzaminu prawniczego II stopnia, przy czym wybór formy zdawania tego egzaminu jest dowolny i zależy od osoby zdającej, z zastrzeżeniem, że wybór formy egzaminu warunkuje możliwość wykonywania określonego zawodu. Pierwsza z tych form, nazwana w projekcie częścią specjalistyczną w zakresie pełnym, zawierałaby najszerszy zakres przedmiotowy, a zdanie jej uprawniałoby do ubiegania się o wpis na listę adwokatów lub radców prawnych albo do ubiegania się o asesurę notarialną, a także uprawniałoby do przystąpienia do konkursu na wolne stanowisko sędziego lub powołania na stanowisko prokuratora.

Część specjalistyczna w zakresie pełnym polegałaby na rozwiązaniu 2 zadań z prawa cywilnego oraz 1 zadania z prawa karnego i 1 zadania z prawa administracyjnego, a także na sporządzeniu projektu aktu notarialnego. Za każde zadanie uczestnik egzaminu mógłby otrzymać do 20 punktów, a pozytywny wynik z tej części otrzymywałby uczestnik egzaminu, który otrzymał łącznie minimum 70 punktów, przy czym nie mniej niż 12 z każdej z tych części.

Druga z tych form – część specjalistyczna w zakresie profilowanym – podzielona została w projekcie na 2 specjalizacje:

1 – adwokacko-radcowską,

2 – notarialną.

Zdanie wybranych części egzaminu uprawniałoby zatem do ubiegania się odpowiednio: o wpis na listę adwokatów lub radców prawnych albo do ubiegania się o asesurę notarialną, w zależności od wybranej specjalizacji egzaminu.

Cześć specjalistyczna w zakresie profilowanym dla osób, które wybrały specjalizację adwokacko-radcowską polegałaby na rozwiązaniu 4 zadań: tych samych, co przy egzaminie w zakresie pełnym, jednakże z wyłączeniem zadania polegającego na sporządzeniu projektu aktu notarialnego. Za każde zadanie uczestnik egzaminu otrzymywałby do 20 punktów, a wynik pozytywny otrzymywałby uczestnik egzaminu, który łącznie uzyskał 50 punktów i nie mniej niż 10 z każdego z zadań.

Charakterystycznym rodzajem zadań przy egzaminie w zakresie pełnym i przy egzaminie ze specjalizacją adwokacko-radcowską byłoby sporządzenie projektu wystąpienia przed sądem, w przypadku kiedy zadanie polegałoby na sporządzeniu pozwu, apelacji, aktu oskarżenia, skargi do wojewódzkiego sądu administracyjnego lub skargi kasacyjnej do Naczelnego Sądu Administracyjnego. Zadanie to sprawdzałoby umiejętność posługiwania się językiem prawniczym i używania argumentacji prawniczej, czym powinien wykazać się w szczególności przyszły adwokat i radca prawny.

Natomiast część specjalistyczna w zakresie profilowanym dla osób, które wybrały specjalizację notarialną polegałaby na rozwiązaniu 2 zadań z zakresu prawa cywilnego lub spółek prawa handlowego lub prawa upadłościowego i naprawczego oraz na sporządzeniu 2 projektów aktu notarialnego, w tym jednego tego samego, co przy egzaminie w zakresie pełnym. Ocena tych zadań byłaby identyczna, jak w przypadku specjalizacji adwokacko-radcowskiej.

Stworzenie części pełnej i profilowanej egzaminu państwowego II stopnia wynika z jednej strony z konieczności ujednoczenia tego egzaminu, przy uwzględnieniu jednak różnic programowych poszczególnych aplikacji. Trzeba bowiem podkreślić, że do państwowego egzaminu prawniczego II stopnia będą przystępować przede wszystkim osoby, które ukończyły aplikację adwokacką, radcowską i notarialną. Wydaje się, że te osoby będą przede wszystkim zainteresowane przystąpieniem do egzaminu w zakresie profilowanym, przy uwzględnieniu specyfiki ukończonej aplikacji. Z kolei zdanie egzaminu II stopnia w zakresie pełnym daje o wiele większe możliwości dalszego wykonywania zawodu. Powyższe uprawnienie jest w dużej mierze skierowana do osób, które z innego tytułu niż odbywanie aplikacji przystępują do egzaminu II stopnia.

Podsumowując, stworzenie możliwości zdawania egzaminu II stopnia w zakresie pełnym lub profilowanym daje każdemu przystępującemu do tego egzaminu możliwość wyboru dalszej kariery zawodowej. Nie można bowiem

wykluczyć, że osoba po aplikacji adwokackiej będzie chciała się ubiegać o wolne stanowisko sędziego i wówczas zdawać będzie egzamin II stopnia w zakresie pełnym. Natomiast p. osoba po aplikacji notarialnej będzie chciała zostać radcą prawnym i wtedy przystąpi do egzaminu II stopnia w zakresie profilowanym ze specjalizacją adwokacko – radcowską. Należy ponownie podkreślić, że aplikacja ma być tylko jedną z dróg przygotowania do państwowego egzaminu II stopnia, a od osób przystępujących do tego egzaminu z innych tytułów niż ukończenie aplikacji będzie zależało, w jakim zakresie się do tego egzaminu przygotowują.

Analogicznie, jak przy regulacjach dotyczących egzaminu I stopnia, zostały unormowane przepisy dotyczące ogłaszania w Biuletynie Informacji Publicznej o egzaminie oraz przepisy dotyczące rejestracji w elektronicznym systemie rejestracji.

W projekcie wprowadzono również odpłatność za egzamin II stopnia, określając wysokość opłaty na kwotę stanowiącą równowartość minimalnego wynagrodzenia za pracę.

VII. Państwowa komisja egzaminów prawniczych II stopnia.

Państwowy egzamin prawniczy II stopnia będzie przeprowadzany również raz w roku i będzie odbywał się przed państwowymi komisjami egzaminów prawniczych II stopnia, powoływanymi przez Ministra Sprawiedliwości na okres 3 lat.

W skład tych komisji będzie wchodzić: sześciu przedstawicieli Ministra Sprawiedliwości, adwokat delegowany przez Naczelną Radę Adwokacką, radca prawny delegowany przez Krajową Radę Radców Prawnych oraz notariusz delegowany przez Naczelną Radę Notarialną. Przedstawicielami Ministra Sprawiedliwości będą mogli być w szczególności sędzia oraz osoba posiadająca tytuł co najmniej dr hab. nauk prawnych. Komisje te będą powoływane, analogicznie jak komisje egzaminacyjne I stopnia, przy sądach apelacyjnych. W odróżnieniu natomiast od komisji I stopnia, nie będzie wyróżniało się spośród członków komisji zespołów egzaminacyjnych

Kompetencje przewodniczącego komisji egzaminacyjnej II stopnia sprowadzają się, tak jak przy komisji egzaminacyjnej I stopnia, do zapewnienia prawidłowej organizacji egzaminu, dbania o jego właściwy przebieg i kierowania pracami całej komisji.

Do zadań przewodniczącego komisji egzaminacyjnej II stopnia będzie również należało wydawanie zaświadczeń o wyniku egzaminu i przekazywanie protokołów z przebiegu egzaminu wraz z wynikami Ministrowi Sprawiedliwości.

Projekt wprowadza również uprawnienie dla Ministra Sprawiedliwości do powołania na obszarze danego sądu apelacyjnego dodatkowej komisji II stopnia, jeżeli będzie to podyktowane względami organizacyjnymi, a w szczególności w sytuacji, gdy do egzaminu zgłosi się duża liczba osób. W takim przypadku przewodniczącego i sekretarza komisji będzie wskazywał prezes danego sądu apelacyjnego spośród sędziów sądu okręgowego i apelacyjnego.

Wysokość wynagrodzenia członków komisji będzie ustalana przez Ministra Sprawiedliwości w rozporządzeniu.

IX. Zespół do przygotowania testu i zadań na państwowy egzamin prawniczy II stopnia.

Test i zadania na egzamin prawniczy II stopnia będzie przygotowywał zespół powołany przez Ministra Sprawiedliwości, składający się z 15 członków.

W projekcie ustawy wprowadzono delegację dla Ministra Sprawiedliwości do określenia, w drodze rozporządzenia, wysokości wynagrodzenia dla przewodniczącego, sekretarza i pozostałych członków zespołu. Obsługę administracyjną zespołu będzie zapewniał Minister Sprawiedliwości.

X. Państwowa komisja odwoławcza.

W projekcie wprowadzone zostały również uregulowania związane z procedurą odwoławczą od wyników egzaminu I i II stopnia. Organem właściwym w tych sprawach będzie państwowa komisja odwoławcza, powoływana przez Ministra Sprawiedliwości na okres 3 lat. W skład tej komisji będzie wchodzić: przewodniczący, zastępca i sekretarz oraz 10 członków, natomiast uchwały będą podejmowane większością głosów przy obecności co najmniej 9 członków. Powołanie jednej komisji odwoławczej do rozpatrywania odwołań od wyników egzaminów I i II stopnia wydaje się być uzasadnione, gdyż zakres wiedzy obowiązujący na tych egzaminach jest podobny.

W projekcie wprowadzono delegację do określenia, w drodze rozporządzenia, wysokości wynagrodzenia dla członków komisji odwoławczej.

XI. Zmiany w przepisach obowiązujących.

Wprowadzenie w życie regulacji objętych projektem ustawy wymaga dokonania odpowiednich zmian w ustawach: Prawo o adwokaturze, o radcach prawnych i Prawo o notariacie, a także w ustawie – Prawo o ustroju sądów powszechnych, w ustawie o służbie cywilnej, o pracownikach urzędów państwowych oraz w ustawie o komornikach sądowych i egzekucji, w Kodeksie postępowania cywilnego, a także w ustawie o Krajowym Centrum Szkolenia Kadr Sądów Powszechnych i Prokuratury.

Zmiany proponowane w ustawach: Prawo o adwokaturze, o radcach prawnych i Prawo o notariacie odnoszą się do regulacji związanych z ustalaniem liczby miejsc na poszczególne aplikacje, naborem na te aplikacje i zasadami ich przeprowadzania (zasady wpisu – kto do jakiej rady, w jakim terminie – powiązanie z systemem wyboru aplikacji, o którym mowa w ustawie o państwowych egzaminach prawniczych) oraz z egzaminami zawodowymi.

W związku z wprowadzeniem państwowych egzaminów prawniczych I i II stopnia uchylono w ww. ustawach przepisy dotyczące egzaminów konkursowych i zawodowych oraz zasad ich przeprowadzania. Zmianie uległy również przepisy dotyczące składania wniosków o wpis na listę aplikantów. Obecnie bowiem właściwą w sprawach wpisów na listy aplikantów jest rada, do której zostało złożone zgłoszenie o przystąpieniu do egzaminu konkursowego. W projekcie przewidziano, że właściwą w sprawie wpisu będzie rada, do której osoba została zakwalifikowana, po uprzednim dokonaniu własnego wyboru, na liście osób wstępnie zakwalifikowanych na aplikacje ogłoszonej przez Ministra Sprawiedliwości. Złożenie wniosku o wpis na odpowiednie aplikacje będzie poprzedzone wyborem aplikacji w drodze elektronicznej, które to postępowanie zostało opisane w niniejszym projekcie ustawy.

Wprowadzono również przepisy dotyczące zasad ustalania w danym roku liczby miejsc na aplikacje adwokacką, radcowską i notarialną. Początkowo Minister Sprawiedliwości będzie ogłaszał minimalną liczbę miejsc na aplikacje adwokacką, radcowską i notarialną (po uprzednim złożeniu stosownych propozycji przez poszczególne rady), będzie to tzw. zadeklarowana liczba miejsc na aplikacje adwokacką, radcowską i notarialną. Jednakże, jeżeli więcej osób będzie uprawnionych do złożenia wniosku, niż wstępnie ustalonych zostało miejsc (ocena taka będzie dokonywana na podstawie deklaracji zamiaru ubiegania się o którąkolwiek z tych aplikacji i wyników państwowego egzaminu prawniczego I stopnia – elektroniczny system rejestracji i wyboru aplikacji wskaże dokładną liczbę osób), Minister Sprawiedliwości będzie zwiększał liczby miejsc na poszczególnych

aplikacjach, tak aby zapewnić łącznie miejsca dla wszystkich aplikujących, ale rozmieszczając te miejsca proporcjonalnie do liczby adwokatów, radców prawnych i notariuszy w danych izbach.

Taki system zagwarantuje proporcjonalne rozmieszczenie aplikantów w poszczególnych izbach, a jednocześnie zagwarantuje możliwość podjęcia aplikacji przez wszystkich chętnych, którzy zdali państwowy egzamin prawniczy I stopnia. Ponadto wyróżnione zostaną osoby, które uzyskają z egzaminu lepsze wyniki, gdyż kwalifikowanie osób na poszczególne aplikację będzie odbywało się na podstawie wyników egzaminu I stopnia.

Celem wprowadzenia tych zmian jest poprawa obecnych uregulowań, które w ciągu 3 lat stosowania okazały się niewydolne. Brak regulacji w zakresie właściwego rozmieszczania aplikantów spowodował bowiem, że w niektórych izbach z powodu ogromnej liczby przyjętych aplikantów nie jest możliwe prowadzenie efektywnych szkoleń, brak jest patronów, którzy winni szkolić aplikantów. W perspektywie może okazać się, że osoby te z powodu niskiego poziomu szkolenia nie będą w stanie zdać egzaminów zawodowych. Z drugiej zaś strony, w niektórych izbach aplikantów jest bardzo mało, lub nie ma ich wcale, jest natomiast wielu adwokatów czy radców prawnych, zainteresowanych szkoleniem aplikanta.

W związku z wprowadzeniem zasad określania corocznie liczby miejsc na aplikacje, konieczne było określenie ważności egzaminu I stopnia w celu ubiegania się o przyjęcie na wybraną aplikację. Projektodawca przyjął, że zdanie egzaminu I stopnia uprawniać będzie do ubiegania się o przyjęcie na wybraną aplikację tylko w roku, w którym przystąpiło się do tego egzaminu, z zastrzeżeniem, że osoby, które uzyskały liczbę punktów uprawniającą do przyjęcia na aplikację w wyniku rozpoznania odwołania, co do zasady rozpoczynałyby aplikację w roku następnym.

Ponadto zmianie uległy niektóre z przesłanek koniecznych do ubiegania się o wpis na listę adwokatów lub radców prawnych albo do ubiegania się o asesurę notarialną, jako że jednym z wymogów będzie, zgodnie z projektem, zdanie państwowego egzaminu prawniczego II stopnia w zakresie pełnym albo profilowanym. Dotychczas jednym z takich warunków jest ukończenie aplikacji i zdanie egzaminu zawodowego. Zbędnym wydaje się wskazywanie dalej wymogu ukończenia aplikacji, albowiem ustawodawca wprowadza nowe, alternatywne drogi dostępu do zawodu, polegające na zdobyciu odpowiedniej, przewidzianej przepisami praktyki.

Dodatkową zmianą wprowadzaną przedmiotowym projektem ustawy jest określenie minimum programowego dla poszczególnych aplikacji, wprowadzenie zasad przeprowadzania kolokwiów obowiązkowych w trakcie aplikacji przy udziale w komisjach przeprowadzających kolokwia przedstawiciela Ministra Sprawiedliwości i ustalenie jednolitego okresu trwania aplikacji na 2 lata. Obecnie bowiem aplikacje adwokacka i radcowska trwają 3 lata i 6 miesięcy, natomiast aplikacja notarialna 2 lata i 6 miesięcy. Skracając czas trwania aplikacji projektodawca zrezygnował z przeprowadzania 6 miesięcznej praktyki w sądzie, prokuraturze, kancelarii notarialnej lub innej instytucji publicznej. Skrócenie czasu trwania aplikacji wynika także z licznych postulatów samorządów zawodowych, w tym uchwały Krajowej Rady Radców Prawnych w tym zakresie. Uważa się powszechnie, że obecna forma aplikacji, gdzie zajęcia seminaryjne polegają głównie na wykładach jest nieefektywna i sprowadza się do powtórzenia studiów prawnych. Projektodawca przyjął, że egzamin I stopnia, jako egzamin sprawdzający wiedzę prawniczą, jak również umiejętności sprawdzające umiejętność stosowania prawa, zasad wykładni oraz kwalifikowania stanów faktycznych będzie wystarczającą weryfikacją i z tego też względu - konsekwentnie - należy skrócić czas odbywania aplikacji.

Zmiany wprowadzone w ustawach o komornikach sądowych i egzekucji, w Prawie o ustroju sądów powszechnych i ustawie o Krajowym Centrum Szkolenia Kadr Sądów Powszechnych i Prokuratury mają wyłącznie na celu uchylenie przepisów dotyczących przeprowadzenia egzaminów na aplikację komorniczą, referendarską i sędowo-prokuratorowską oraz wprowadzenie zasad, że nabór na te aplikacje przeprowadzony jest na podstawie wyników państwowego egzaminu prawniczego I stopnia.

Natomiast zmiany dokonane w ustawie o służbie cywilnej i o pracownikach urzędów państwowych wprowadzają zasadę, że na aplikację legislacyjną może być skierowana osoba, która zdała państwowy egzamin prawniczy I stopnia. Wprowadzenie tej regulacji wiąże się przede wszystkim z przyznaniem prawa przystępowania do państwowego egzaminu prawniczego II stopnia osobom, które ukończyły aplikację legislacyjną i przez okres co najmniej 4 lat wykonywały zadania legislatora.

Dodatkowe zmiany w obowiązujących ustawach, jakie wiążą się z wprowadzeniem przedmiotowego projektu ustawy, dotyczą zmian w ustawie Kodeks postępowania cywilnego. W projekcie wprowadzono nowe brzmienie art. 87 § 1 k.p.c. określającego krąg osób, które mogą być pełnomocnikiem. Wyłączono z katalogu osoby sprawujące zarząd majątkiem lub interesami strony oraz osoby

pozostające ze stroną w stałym stosunku zlecenia, a wprowadzono w ich miejsce doradców prawnych jako pełnomocników w sprawach należących do właściwości sądów rejonowych.

Zmianie uległa również treść art. 99 k.p.c., który określa, że stronom reprezentowanym przez radcę prawnego lub rzecznika patentowego oraz Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa zwraca się koszty w wysokości należnej według przepisów o wynagrodzeniu adwokata. Do przepisu tego dodano bowiem doradców prawnych, co oznacza, że stronom (uczestnikom) reprezentowanym przez doradców prawnych będą zwracane koszty w wysokości należnej według przepisów o wynagrodzeniu adwokata. Ponadto zmieniony został również przepis art. 327 k.p.c. dotyczący pouczania w przypadku stron działających bez adwokata, radcy prawnego i rzecznika patentowego. Do katalogu tych podmiotów włączono bowiem również radcę prawnego.

Należy podkreślić, iż projektodawca jest świadomy, że przepisy ustawy o Krajowym Centrum Szkolenia Kadr Sądów Powszechnych i Prokuratury mają być zastąpione przez ustawę o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury, która jest poddana zaawansowanym pracom legislacyjnym (została już skierowana do Sejmu). Przewiduje się, że w momencie ogłoszenia ustawy o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury, dokonane zostaną odpowiednie zmiany w przepisach niniejszego projektu. Jednakże celem projektodawcy jest, aby państwowy egzamin prawniczy I stopnia był również egzaminem kwalifikującym, po wejściu w życie ww. ustawy, do odbywania aplikacji ogólnej, prowadzonej w Krajowej Szkole. Z uwagi jednak na obowiązujące zasady techniki prawodawczej, w mniejszym projekcie możliwa jest jedynie nowelizacja przepisów obecnie obowiązujących tj. ustawy o Krajowym Centrum Szkolenia Kadr Sądów Powszechnych i Prokuratury.

W projekcie ustawy o państwowych egzaminach prawniczych wprowadzono również przepisy przejściowe. Ustalono, że osobom, które przed dniem wejścia w życie ustawy uzyskały pozytywny wynik z egzaminu konkursowego na aplikację adwokacką, radcowską lub notarialną, przysługują dotychczasowe uprawnienia do wpisu na listę aplikantów adwokackich, radcowskich lub notarialnych. Postępowanie w sprawie wpisu na listę aplikantów prowadzone jest na dotychczasowych zasadach.

Postępowania w sprawie wpisu na listę aplikantów adwokackich, radcowskich lub notarialnych, a także postępowania w sprawie odwołań od uchwał w sprawie wyników egzaminu konkursowego na aplikację adwokacką, radcowską

lub notarialną, wszczęte przed dniem wejścia w życie ustawy, toczą się na dotychczasowych zasadach.

Ponadto, zgodnie z przepisami przejściowymi, aplikanci adwokaccy, radcowscy i notarialni, którzy rozpoczęli aplikację przed dniem wejścia w życie ustawy będą odbywać aplikacje i przystępować do egzaminów zawodowych na zasadach dotychczasowych.

Dodatkowo określono, że osobom, które zdały egzamin adwokacki lub radcowski lub notarialny, przysługują takie same uprawnienia jak osobom, które zdały państwowy egzamin prawniczy II stopnia w zakresie profilowanym ze specjalizacją odpowiednio adwokacko-radcowską albo notarialną.

Termin wejścia w życie ustawy został określony natomiast na dzień 1 lipca 2009 r. Wprowadzono jednakże przepis, który stanowi, że w roku wejścia ustawy w życie Minister Sprawiedliwości ogłosi o państwowych egzaminach prawniczych, o czym mowa w art. 20 ust. 1 i art. 40 ust. 1 projektu ustawy, w terminie 3 miesięcy od dnia wejścia ustawy w życie. Terminy wskazane w projekcie ustawy do dokonania powyższych ogłoszeń upływają bowiem: 28 lutego – ogłoszenie egzaminu II stopnia i 31 marca – ogłoszenie o egzaminie I stopnia. Wejście w życie ustawy w dniu 1 lipca spowodowałoby natomiast, że przepisy te nie mogłyby być zrealizowane w roku 2009.

Projekt ustawy nie jest objęty zakresem prawa Unii Europejskiej.

Projekt ustawy nie podlega notyfikacji zgodnie z trybem przewidzianym w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. Nr 239, poz. 2039 ze zm.).

Ocena Skutków Regulacji (OSR)

Projekt ustawy oddziałuje na Ministra Sprawiedliwości, na osoby przystępujące do państwowego egzaminu prawniczego I stopnia oraz i na osoby uprawnione do przystąpienia do państwowego egzaminu prawniczego II stopnia tj. osoby, które zajmują stanowisko radcy lub starszego radcy prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa, a także asystentów sędziego i asystentów prokuratora oraz osoby, zdały egzamin sędziowski lub prokuratorski, doktorów nauk prawnych i osoby, które ukończyły aplikację adwokacką, radcowską i notarialną.

Wydatki:

Wejście w życie ustawy o państwowych egzaminach prawniczych spowoduje skutki finansowe dla budżetu państwa. Łącznie szacowana kwota wydatków związanych z wejściem w życie ustawy wynosi około **10 808 335,80 zł.**

Wydatki te wiązać się będą w szczególności z następującymi zagadnieniami:

Państwowy egzamin prawniczy I stopnia (egzamin I stopnia).

I. Komisja I stopnia:

Założenia:

- zgodnie z art. 11 ust. 2 oraz art. 12 ust. 1 projektu ustawy egzamin I stopnia przeprowadzają państwowe komisje egzaminów prawniczych I stopnia, powołane przy sądach apelacyjnych, zatem będzie powołanych **11 komisji I stopnia**. Komisja I stopnia będzie składać się z: przewodniczącego komisji, zastępcy przewodniczącego komisji i sekretarza komisji oraz członkowie komisji, którzy tworzą 9-osobowe zespoły egzaminacyjne.

Minimalne wynagrodzenie za pracę – 1 126 zł.

Wynagrodzenie przewodniczącego komisji I stopnia:

$5 \times 1\,126 \text{ zł.} = 5\,630 \text{ zł.} \times 12 \text{ miesięcy} = 67\,560 \text{ zł.}$

Wynagrodzenie zastępcy przewodniczącego komisji I stopnia:

$2 \times 1\,126 \text{ zł.} = 2\,252 \text{ zł.} \times 12 \text{ miesięcy} = 27\,024 \text{ zł.}$

Wynagrodzenie sekretarza komisji I stopnia:

$2 \times 1\,126 \text{ zł.} = 2\,252 \text{ zł.} \times 12 \text{ miesięcy} = 27\,024 \text{ zł.}$

Łączne wynagrodzenie przewodniczącego komisji, zastępcy przewodniczącego komisji i sekretarza komisji z 1 komisji I stopnia – 121 608 zł.

Łączne wynagrodzenie przewodniczącego komisji, zastępcy przewodniczącego komisji i sekretarza komisji z 11 komisji I stopnia:

$121\,608 \text{ zł.} \times 11 = \mathbf{1\,337\,688 \text{ zł.}}$

Zespoły egzaminacyjne:

Założenia:

- przy obliczaniu wydatków związanych z egzaminem I stopnia przyjęto liczbę osób, które złożyły w 2008 r. wnioski o dopuszczenie do egzaminów konkursowych na aplikację adwokacką, radcowską, notarialną, czyli **ok. 13.000 osób**. Wszystkie zgłoszenia zostały przyporządkowane, zgodnie z miejscem złożenia, do 11 apelacji. Zgodnie z założeniem, że jeden zespół egzaminacyjny będzie egzaminował nie więcej niż 460 osób i nie mniej niż 250 osób, oszacowano, iż przy **ok. 13.000** zgłoszeń na terenie 11 apelacji powstanie łącznie **34** zespoły po 9 członków, w tym przewodniczący:

1. apelacja białostocka – 2 zespoły po ok. 340 uczestników egzaminu

1 członek – $6 \times 1\,126 \text{ zł.} = 6\,756 \text{ zł.}$

$6\,756 \text{ zł.} \times 7 \text{ członków} = 47\,292 \text{ zł.}$ – łączne wynagrodzenie 7 członków zespołu egzaminacyjnego

Przewodniczący – $6\,756 \text{ zł.} \times 150\% = 10\,134 \text{ zł.}$

Sekretarz - $6\,756 \text{ zł.} \times 125\% = 8\,445 \text{ zł.}$

Łączne wynagrodzenie 1 zespołu egzaminacyjnego:

$47\,292 \text{ zł.} + 10\,134 \text{ zł.} + 8\,445 \text{ zł.} = 65\,871 \text{ zł.}$

Łączne wynagrodzenie 2 zespołów egzaminacyjnych:

$65\,871 \text{ zł.} \times 2 = \mathbf{131\,742 \text{ zł.}}$

2. apelacja gdańska – 3 zespoły po ok. 363 uczestników egzaminu

1 członek – $6 \times 1\,126 \text{ zł.} = 6\,756 \text{ zł.}$

$6\,756 \text{ zł.} \times 7 \text{ członków} = 47\,292 \text{ zł.}$ – łączne wynagrodzenie 7 członków zespołu egzaminacyjnego

Przewodniczący – $6\,756 \text{ zł.} \times 150\% = 10\,134 \text{ zł.}$

Sekretarz - $6\,756 \text{ zł.} \times 125\% = 8\,445 \text{ zł.}$

Łączne wynagrodzenie 1 zespołu egzaminacyjnego:

$47\,292 \text{ zł.} + 10\,134 \text{ zł.} + 8\,445 \text{ zł.} = 65\,871 \text{ zł.}$

Łączne wynagrodzenie 3 zespołów egzaminacyjnych:

$65\,871 \text{ zł.} \times 3 = \mathbf{197\,613 \text{ zł.}}$

3. apelacja katowicka – 3 zespoły po ok. 306 uczestników egzaminu

1 członek – $6 \times 1\,126 \text{ zł.} = 6\,756 \text{ zł.}$

$6\,756 \text{ zł.} \times 7 \text{ członków} = 47\,292 \text{ zł.}$ – łączne wynagrodzenie 7 członków zespołu egzaminacyjnego

Przewodniczący – $6\,756 \text{ zł.} \times 150\% = 10\,134 \text{ zł.}$

Sekretarz - $6\,756 \text{ zł.} \times 125\% = 8\,445 \text{ zł.}$

Łączne wynagrodzenie 1 zespołu egzaminacyjnego:

$47\,292 \text{ zł.} + 10\,134 \text{ zł.} + 8\,445 \text{ zł.} = 65\,871 \text{ zł.}$

Łączne wynagrodzenie 3 zespołów egzaminacyjnych:

$65\,871 \text{ zł.} \times 3 = \mathbf{197\,613 \text{ zł.}}$

4. apelacja krakowska – 4 zespoły po ok. 358 uczestników egzaminu

1 członek – $6 \times 1\,126 \text{ zł.} = 6\,756 \text{ zł.}$

$6\,756 \text{ zł.} \times 7 \text{ członków} = 47\,292 \text{ zł.}$ – łączne wynagrodzenie 7 członków zespołu egzaminacyjnego

Przewodniczący – $6\,756 \text{ zł.} \times 150\% = 10\,134 \text{ zł.}$

Sekretarz - $6\,756 \text{ zł.} \times 125\% = 8\,445 \text{ zł.}$

Łączne wynagrodzenie 1 zespołu egzaminacyjnego:

47 292 zł. + 10 134 zł. + 8 445 zł. = 65 871 zł.

Łączne wynagrodzenie 4 zespołów egzaminacyjnych:

65 871 zł. x 4 = **263 484 zł.**

5. apelacja lubelska – 2 zespoły po ok. 355 uczestników egzaminu

1 członek – 6 x 1 126 zł. = 6 756 zł.

6 756 zł. x 7 członków = 47 292 zł. – łączne wynagrodzenie 7 członków
zespołu egzaminacyjnego

Przewodniczący – 6 756 zł. x 150% = 10 134 zł.

Sekretarz - 6 756 zł. x 125% = 8 445 zł.

Łączne wynagrodzenie 1 zespołu egzaminacyjnego:

47 292 zł. + 10 134 zł. + 8 445 zł. = 65 871 zł.

Łączne wynagrodzenie 2 zespołów egzaminacyjnych:

65 871 zł. x 2 = **131 742 zł.**

6. apelacja łódzka – 2 zespoły po ok. 266 uczestników egzaminu

1 członek – 5 x 1 126 zł. = 5 630 zł.

5 630 zł. x 7 członków = 39 410 zł. – łączne wynagrodzenie 7 członków
zespołu egzaminacyjnego

Przewodniczący - 5630 zł. x 150% = 8 445 zł.

Sekretarz - 5630 zł. x 125% = 7 037,50 zł.

Łączne wynagrodzenie 1 zespołu egzaminacyjnego:

39 410 zł. + 8 445 zł. + 7 037,50 zł. = 54 892,50 zł.

Łączne wynagrodzenie 2 zespołów egzaminacyjnych:

54 892,50 zł. x 2 = **109 785 zł.**

7. apelacja poznańska – 3 zespoły po ok. 353 uczestników egzaminu

1 członek – 6 x 1 126 zł. = 6 756 zł.

6 756 zł. x 7 członków = 47 292 zł. – łączne wynagrodzenie 7 członków
zespołu egzaminacyjnego

Przewodniczący – 6 756 zł. x 150% = 10 134 zł.

Sekretarz - 6 756 zł. x 125% = 8 445 zł.

Łączne wynagrodzenie 1 zespołu egzaminacyjnego:

47 292 zł. + 10 134 zł. + 8 445 zł. = 65 871 zł.

Łączne wynagrodzenie 3 zespołów egzaminacyjnych:

65 871 zł. x 3 = **197 613 zł.**

8. apelacja rzeszowska – 1 zespół po ok. 460 uczestników egzaminu

1 członek – 7 x 1 126 zł. = 7 882 zł.

7 882 zł. x 7 członków = 55 174 zł. – łączne wynagrodzenie 7 członków zespołu egzaminacyjnego

Przewodniczący – 7 882 zł. x 150% = 11 823 zł.

Sekretarz - 7 882 zł. x 125% = 9 852,50 zł.

Łączne wynagrodzenie 1 zespołu egzaminacyjnego:

55 174 zł. + 11 823 zł. + 9 852,50 zł. = **76 849,50 zł.**

9. apelacja szczecińska – 1 zespół po ok. 431 uczestników egzaminu

1 członek – 6 x 1 126 zł. = 6 756 zł.

6 756 zł. x 7 członków = 47 292 zł. – łączne wynagrodzenie 7 członków zespołu egzaminacyjnego

Przewodniczący – 6 756 zł. x 150% = 10 134 zł.

Sekretarz - 6 756 zł. x 125% = 8 445 zł.

Łączne wynagrodzenie 1 zespołu egzaminacyjnego:

47 292 zł. + 10 134 zł. + 8 445 zł. = 65 871 zł.

10. apelacja warszawska – 10 zespołów po ok. 450 uczestników egzaminu

1 członek – 7 x 1 126 zł. = 7 882 zł.

7 882 zł. x 7 członków = 55 174 zł. – łączne wynagrodzenie 7 członków zespołu egzaminacyjnego

Przewodniczący – 7 882 zł. x 150% = 11 823 zł.

Sekretarz - 7 882 zł. x 125% = 9 852,50 zł.

Łączne wynagrodzenie 1 zespołu egzaminacyjnego:

55 174 zł. + 11 823 zł. + 9 852,50 zł. = 76 849,50 zł.

Łączne wynagrodzenie 10 zespołów egzaminacyjnych:

76 849,50 zł. x 10 = **768 495 zł.**

11. apelacja wrocławska - 3 zespoły po ok. 400 uczestników egzaminu

1 członek – 6 x 1 126 zł. = 6 756 zł.

6 756 zł. x 7 członków = 47 292 zł. – łączne wynagrodzenie 7 członków zespołu egzaminacyjnego

Przewodniczący – 6 756 zł. x 150% = 10 134 zł.

Sekretarz - 6 756 zł. x 125% = 8 445 zł.

Łączne wynagrodzenie 1 zespołu egzaminacyjnego:

47 292 zł. + 10 134 zł. + 8 445 zł. = 65 871 zł.

Łączne wynagrodzenie 3 zespołów egzaminacyjnych:

65 871 zł. x 3 = **197 613 zł.**

Łączne wynagrodzenie 34 zespołów egzaminacyjnych – 2 338 420,50 zł.

Łączne wynagrodzenie 11 komisji I stopnia:

1 337 688 zł. + 2 338 420,50 zł. = **3 676 108,50 zł.**

II. zespół do przygotowania testu na egzamin I stopnia:

Założenia:

zespół składać się będzie z 15 członków, w tym przewodniczącego zespołu.

Wynagrodzenie 1 członka zespołu:

7 x 1 126 zł. = 7 882 zł.

Wynagrodzenie 13 członków zespołu:

7 882 zł. x 13 = 102 466 zł

Wynagrodzenie przewodniczącego zespołu:

10 x 1 126 zł. = 11 260 zł.

Wynagrodzenie sekretarza zespołu:

8 x 1 126 zł. = 9 008 zł.

Łączne wynagrodzenie zespołu do przygotowania testu na egzamin I stopnia:

102 466 zł + 11 260 zł. + 9 008 zł. = **122 734 zł.**

III. Państwowa Komisja Odwoławcza:

Wynagrodzenie komisji odwoławczej za rozpatrzenie odwołań od wyników egzaminu I stopnia:

Założenia:

- komisja odwoławcza składa się z 13 członków, w tym przewodniczącego;

- wynagrodzenie członków komisji odwoławczej jest uzależnione od liczby rozpatrzonych odwołań. W poniższych szacunkach przyjęto maksymalne kwoty wynagrodzenia należnego członkom komisji odwoławczej przy rozpatrywaniu odwołań od wyników egzaminu I stopnia.

15 x 1 126 zł. = 16 890 zł. x 13 członków komisji odwoławczej = 219 570 zł.

Łączne wynagrodzenie członków komisji odwoławczej za rozpatrzenie odwołań od wyników egzaminu I stopnia - 219 570 zł.

Wydatki egzamin I stopnia:

- wynagrodzenie komisji I stopnia - 3 676 108,50 zł.

- wydatki związanych

z obsługą administracyjną i techniczną

działalności komisji I stopnia	- 2 000 000 zł.
- wynagrodzenie zespołu	- 122 734 zł.
- koszt obsługi administracyjnej zespołu	- 15 000 zł
- wynagrodzenie komisji odwoławczej	- 219 570 zł.
- koszt wydrukowania i doręczenia testu	- 500 000 zł.

Łączne wydatki związane z egzaminem I stopnia: 6 533 412,50 zł.

Państwowy egzamin prawniczy II stopnia (egzamin II stopnia).

Założenia:

- przez pierwsze 2 lata od wejścia w życie ustawy o państwowych egzaminach prawniczych szacuje się, że do egzaminu II stopnia corocznie przystąpi około 500 osób. Powyższe szacunki oparto na danych z 2006 r., kiedy przeprowadzone zostały egzaminy zawodowe: adwokacki, radcowski i notarialny, zanim Trybunał Konstytucyjny, w wyrokach z dnia 19 kwietnia 2006 r. (sygn. akt K 6/06), 8 listopada 2006 r. (sygn. akt K 30/06) oraz 26 marca 2008 r. (sygn. akt K 4/07), stwierdził niezgodność z Konstytucją niektórych przepisów ustaw - Prawo o adwokaturze, o radcach prawnych i Prawo o notariacie;

- przez następne lata szacuje się, że do egzaminu II stopnia corocznie przystąpi około 5000 osób. Powyższe szacunki oparto na danych z 2006 r., 2007 r. oraz 2008 r. biorąc pod uwagę liczbę aplikantów adwokackich, radcowskich i notarialnych oraz osoby, które na podstawie art. 30 pkt 2-9 projektu ustawy o państwowych egzaminach prawniczych będą mogły przystąpić do egzaminu II stopnia.

I. Komisja II stopnia:

Założenia:

- zgodnie z art. 37 ust. 2 oraz art. 38 ust. 1 projektu ustawy egzamin II stopnia przeprowadzają państwowe komisje egzaminów prawniczych II stopnia, powołane przy prezesach sądów apelacyjnych, zatem będzie powołanych **11 komisji II stopnia**. Każda komisja II stopnia będzie składać się z: przewodniczącego komisji, zastępcy przewodniczącego komisji i sekretarza komisji oraz 6 członków komisji;

Minimalne wynagrodzenie za pracę – 1 126 zł.

a) przez pierwsze 2 lata od wejścia w życie ustawy o państwowych egzaminach prawniczych – **ok. 500** uczestników egzaminu.

- szacuje się, że przed **każdą komisją egzaminacyjną** przystąpi do egzaminu ok. **46** uczestników egzaminu.

Wynagrodzenie członków komisji II stopnia:

$4 \times 1\,126 \text{ zł.} = 4\,504 \text{ zł.} \times 6 \text{ członków} = \mathbf{27\,024 \text{ zł.}}$

Wynagrodzenie przewodniczącego komisji II stopnia:

$4\,504 \text{ zł.} \times 150\% = \mathbf{6\,756 \text{ zł.}}$

Wynagrodzenie zastępcy przewodniczącego komisji II stopnia:

$4\,504 \text{ zł.} \times 125\% = \mathbf{5\,630 \text{ zł.}}$

Wynagrodzenie sekretarza komisji II stopnia:

$4\,504 \text{ zł.} \times 125\% = \mathbf{5\,630 \text{ zł.}}$

Łączne wynagrodzenie 1 komisji II stopnia:

$27\,024 \text{ zł.} + 6\,756 \text{ zł.} + (2 \times 5\,630 \text{ zł.}) = \mathbf{45\,040 \text{ zł.}}$

Łączne wynagrodzenie 11 komisji II stopnia:

$45\,040 \text{ zł.} \times 11 = \mathbf{495\,440 \text{ zł.}}$

.

b) po 2 latach od wejścia w życie ustawy o państwowych egzaminach prawniczych – **ok. 5000** uczestników egzaminu.

- w poniższych szacunkach przyjęto maksymalne kwoty wynagrodzenia należnego członkom komisji II stopnia.

Wynagrodzenie 1 komisji II stopnia:

$15 \times 1\,126 \text{ zł.} = 16\,890 \text{ zł.} \times 9 \text{ członków} = \mathbf{152\,010 \text{ zł.}}$

Łączne wynagrodzenie 11 komisji II stopnia:

$152\,010 \text{ zł.} \times 11 = \mathbf{1\,672\,110 \text{ zł.}}$

II. Zespół do przygotowania testu i zadań na egzamin II stopnia:

Założenia:

zespół składać się będzie z 15 członków, w tym przewodniczącego zespołu i sekretarz zespołu.

Wynagrodzenie 1 członka zespołu:

- za przygotowanie testu:

$5 \times 1\,126 \text{ zł.} = 5\,630 \text{ zł.};$

- za przygotowanie zadań:

$4 \times 1\,126 \text{ zł.} = 4\,504 \text{ zł.};$

Łączne wynagrodzenie 1 członka zespołu;

5 630 zł. + 4 504 zł. = **10 134 zł.**

Wynagrodzenie 13 członków zespołu:

10 134 zł. x 13 = **131 742 zł.**

Wynagrodzenie sekretarza zespołu:

10 134 zł. x 125% = **12 667,50 zł.**

Wynagrodzenie przewodniczącego zespołu:

10 134 zł. x 150% = **15 201 zł.**

Łączne wynagrodzenie zespołu do przygotowania testu i zadań na egzamin II stopnia:

131 742 zł.+ 12 667,50 zł. + 15 201 zł. = **159 610,50 zł.**

III. Państwowa Komisja Odwoławcza:

- komisja odwoławcza składa się z 13 członków, w tym przewodniczącego;
- wynagrodzenie członków komisji odwoławczej jest uzależnione od liczby rozpatrzonych odwołań. W poniższych szacunkach przyjęto maksymalne kwoty wynagrodzenia należnego członkom komisji odwoławczej przy rozpatrywaniu odwołań od wyników egzaminu II stopnia.

15 x 1 126 zł. = 16 890 zł. x 13 członków komisji odwoławczej = 219 570 zł.

Łączne wynagrodzenie członków komisji odwoławczej za rozpatrzenie odwołań od wyników egzaminu II stopnia - 219 570 zł.

Wydatki egzamin II stopnia:

- wynagrodzenie komisji II stopnia - 495 440 zł.
- wydatki związanych z obsługą administracyjną i techniczną działalności komisji II stopnia - 600 000 zł.
- wynagrodzenie zespołu - 159 610,50 zł.
- koszt obsługi administracyjnej zespołu - 15 000 zł
- wynagrodzenie komisji odwoławczej - 219 570 zł.
- koszt wydrukowania i doręczenia testu - 500 000 zł.

Łączne wydatki związane z egzaminem II stopnia: 1 989 620,50 zł.

Po 2 latach od wejścia w życie ustawy o państwowych egzaminach prawniczych wydatki ulegną zwiększeniu o kwotę: **1 176 670 zł., czyli łączne wydatki związane z egzaminem II stopnia wyniosą: 3 166 290,50 zł.**

Z tytułu wejścia w życie niniejszej ustawy konieczny będzie do poniesienia wydatek z tytułu zaprojektowania i wdrożenia systemu informatycznego koniecznego do przeprowadzenia elektronicznego systemu rejestracji i wyboru aplikacji. Z przedstawionych szacunków dokonanych przez Departament Centrum Ogólnopolskich Rejestrów Sądowych i Informatyzacji Resortu wynika, że koszt budowy i wdrożenia systemu (wytworzenie oprogramowania, zakup urządzeń, zabezpieczenie systemu, szkolenia) wyniesie **ok. 700 000 zł.**, natomiast koszt jego rocznej obsługi (obsługa informatyczna, utrzymanie łącz, aktualizacja systemu) powinien zamknąć się kwotą **ok. 100 000 zł.** Należy wskazać, że wdrożenie takiego systemu spowoduje ogromne korzyści, dotyczące usprawnienia i skrócenia procedury naboru na aplikacje. Podkreślić trzeba, iż analogiczne systemy stosowane są powszechnie na wyższych uczelniach.

Ponadto w związku z nowymi kompetencjami Ministra Sprawiedliwości wzrosną wydatki na wynagrodzenia dla 5 dodatkowych etatów w korpusie służby cywilnej – **308 632,80 zł.**

Wpływy:

Szacowana kwota dochodów będzie wynosiła około 8 445 000 zł., a po 2 latach od wejścia w życie ustawy o państwowych egzaminach prawniczych około 13 512.000 zł. Na te kwoty będą składały się dochody z:

- tytułu egzaminu I stopnia:

Założenia:

- szacuje się, że do egzaminu I stopnia przystąpi łącznie ok. 14 000 osób. Powyższe szacunki oparto na danych z 2008 r., tj. liczba osób, które złożyły w 2008 r. wnioski o dopuszczenie do egzaminów konkursowych na aplikację adwokacką, radcowską, notarialną, czyli ok. 13.000 osób. oraz osoby, które dotychczas przystępowały do egzaminu na aplikacje: sądową, prokuratorską, referendarską i komorniczą, tj. ok. 1000 osób.

Opłata za egzamin I stopnia – 1 126 zł. x 50% = 563 zł. za 1 osobę.

14 000 osób x 563 zł. = **7 882 000 zł.**

- tytułu egzaminu II stopnia:

Opłata za egzamin I stopnia – 1 126 zł.

a) przez pierwsze 2 lata od wejścia w życie ustawy o państwowych egzaminach prawniczych – **ok. 500** uczestników egzaminu.

500 osób x 1 126 zł. = **563 000 zł.**

b) po 2 latach od wejścia w życie ustawy o państwowych egzaminach prawniczych – **ok. 5000** uczestników egzaminu.

5000 osób x 1 126 zł. = **5 630 000 zł.**

Ustawa wpłynie również na rynek pracy i konkurencyjność gospodarki, albowiem poprzez poszerzenie dostępu do zawodów prawniczych zmniejszy bezrobocie oraz zwiększy konkurencyjność na rynku usług prawniczych.

Projektowana regulacja nie wpłynie na przedsiębiorczość, w tym na funkcjonowanie przedsiębiorstw, a także na sytuację i rozwój regionalny.

Do uzupełnienia po przeprowadzeniu konsultacji wewnętrznych: Zamieszczenie w Biuletynie Informacji Publicznej, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingskiej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. Nr 169, poz. 1414).

Wyniki przeprowadzenia konsultacji społecznych: do uzupełnienia po przeprowadzeniu konsultacji.